

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

**AVRUPA BİRLİĞİ'NE UYUM SÜRECİNDE MALİ TABLOLARIN
KONSOLİDASYONU ve TÜRKİYE UYGULAMASI**

Yüksek Lisans Tezi

Avni Arifoğlu

Ankara-2005

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

**AVRUPA BİRLİĞİ'NE UYUM SÜRECİNDE MALİ TABLOLARIN
KONSOLİDASYONU ve TÜRKİYE UYGULAMASI**

Yüksek Lisans Tezi

Avni Arifoğlu

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Orhan ÇELİK

Ankara-2005

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

AVRUPA BİRLİĞİ'NE UYUM SÜRECİNDE MALİ TABLOLARIN
KONSOLİDASYONU ve TÜRKİYE UYGULAMASI

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Orhan ÇELİK

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

Yrd. Doç. Dr. Orhan ÇELİK.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

Tez Sınavı Tarihi .....

İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR	vi
TABLolar LİSTESİ	vii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1	4
KONSOLİDASYONUN KURAMSAL ALT YAPISI	4
1. HOLDİNGLER	4
1.1. Holdingleşme Nedenleri ve Sağladığı Yararlar	6
1.1.1. Şirket Riskinin Çeşitleme Yoluyla Dağıtılması.....	7
1.1.2. Piramitleşme ve Kaldıraç Etkisi.....	7
1.1.3. Fonların Rasyonel Kullanılması.....	8
1.1.4. Yerinden Yönetimin Sağlayacağı Rasyonellik.....	9
1.1.5. Ortak Hizmetlerin Tek Merkezden Yapılmasının Getireceği Avantajlar.....	9
1.1.6. Sinerji Yaratma ve Ölçek Ekonomilerinden Yararlanma.....	10
1.1.7. Fon İhtiyacının Karşlanması.....	11
1.2. Holdingleşmenin Sakıncaları	11
2. KONSOLİDASYON, AMAÇLARI ve YARARLARI	12
3. KONSOLİDASYONUN TERMİNOLOJİSİ	20
3.1. Finansal Kurumlar ve Kredi Kurumları	20
3.2. Finansal Kurumlar Topluluğu	20
3.3. Ana Ortaklık	20
3.4. Bağlı Ortaklıklar	21
3.5. İştirakler	21
3.6. Dolaylı İştirakler	21
3.7. Bağlı Menkul Kıymetler	22
3.8. Sınırlı İştirakler	22
3.9. Yavru Ortaklıklar	22
3.10. Kontrol Etme Gücü	22
3.10.1. Tek Başına Kontrol Etme Gücü.....	23
3.10.2. Beraberce Kontrol Etme.....	23
3.10.3. Önemli Etkinliğe Sahip Olma Gücü.....	23
4. KONSOLİDASYONUN KOŞULLARI ve KAPSAMI	24
4.1. Finansal Tabloları Konsolidasyona Alınacak Olan Ortaklıklarda Bulunması Gereken Özellikler	25
4.1.1. Yavru Ortaklıktaki Sermaye Payı veya Oy Hakkı Çoğunluğu.....	25
4.1.2. Kontrol Etme Gücü.....	25
4.1.3. Kontrolün Sürekli Olması.....	27
4.1.4. Faaliyet Konularının Benzerliği.....	27
4.1.5. Sahiplik İlişkisi.....	28
4.1.6. Muhasebe Dönemleri Arası Uyum.....	28
4.1.7. Hesap Planı ve Kayıt Düzeni Birliği.....	28
4.2. Finansal Tabloların Konsolidasyona Alınmama Nedenleri	28

4.2.1. Yavru Ortaklıktaki Sermaye Payının veya Oy Hakkının Yetersizliği	29
4.2.2. Kontrol Gücünün Bulunmaması	29
4.2.3. Geçici Kontrol	29
4.2.4. Faaliyet Konularının Farklı Oluşu	30
4.3. İstisnai Olarak Konsolidasyona Alınacak Ortaklıklar.....	31
4.3.1. Yardımcı Bankacılık Hizmetleri Sunan Ortaklıklar	31
4.3.2. Yeniden Yapılanma Halindeki Ortaklıklar	32
4.4. İstisnai Olarak Konsolidasyona Alınmayacak Olan Ortaklıklar	32
4.4.1. Gruba Yeni Katılan Ortaklıklar	32
4.4.2. Bilgi Temininde Güçlük Yaratan, Gereksiz Harcama ve Gecikmeye Neden Olan Ortaklıklar.....	33
4.4.3. Grup İçinde Önemsiz Bir Konumda Bulunan Ortaklıklar	33
4.4.4. Bilanço Kapanış Günü Ana Ortaklıktan Farklı Olan Ortaklıklar	34
4.4.5. Finansal Bünyesi Zayıf, İflas, Konkordato, Tasfiye veya Reorganizasyon Sürecinde Olan Ortaklıklar.....	35
4.4.6. Yabancı Ülkelerde Faaliyet Gösteren Yavru Ortaklıklar.....	35
4.4.7. Yasal Sınırlamalar	36
4.4.8. Diğer Nedenler.....	36
5. KONSOLİDASYON YÖNTEMLERİ.....	37
5.1. Finansal Tabloları Konsolidasyona Alınacak Ortaklıklar İçin Konsolidasyon Yöntemleri.....	37
5.1.1. Tam Konsolidasyon Yöntemi	37
5.1.2. Oransal Konsolidasyon Yöntemi	39
5.1.3. Özsermaye Yöntemi	39
5.2. Finansal Tabloları Konsolidasyona Alınmayacak Ortaklıklar İçin Konsolidasyon Yöntemleri.....	42
5.2.1. Maliyet Yöntemi	42
5.2.2. Net Yatırım Değeri Yöntemi	42
6. KONSOLİDASYON YAKLAŞIMLARI.....	43
6.1. Mülkiyet Yaklaşımı	43
6.2. Ana Ortaklık Yaklaşımı.....	43
6.3. Varlık Yaklaşımı.....	44
7. KONSOLİDASYON ÖNCESİ YAPILACAK DÜZELTME İŞLEMLERİ.....	44
7.1. Bilançonun Konsolidasyonu Sırasında Yapılacak Giderme ve Düzeltme İşlemleri	46
7.1.1. Ana Şirketin Bağlı Ortaklığa Katılma Tutarının Karşılıklı Olarak Giderilmesi	47
7.1.2. Ana Şirketin Katılım Tutarı ile Bağlı Ortaklığın Defter Kayıtları Arasındaki Farkın Tespiti	47
7.1.3. Topluluk Dışı Paylar ya da Azınlık Payları	48
7.1.4. Sabit Varlıklara İlişkin Giderme	49
7.1.5. Yeniden Değerleme Fonlarının Tespiti	49
7.1.6. Borç ve Alacaklarda Alım-Satım İlişkisinden Doğan Farkın Giderilmesi.....	50
7.1.7. Ödenmiş Sermaye	51
7.1.8. Zararlar	51
7.1.9. Kar	51
7.1.10. Avans ve Depozitolar	51
7.1.11. Karşılık Hesapları	52
7.2. Gelir Tablosunun Konsolidasyonu Sırasında Yapılacak Giderme ve Düzeltme İşlemleri	52
7.2.1. Şirketler Arası Mal ya da Duran Varlık Satışından Doğan Karların Giderilmesi	52

7.2.2. Şirketler Arası Gelir ve Gider Tutarlarının Giderilmesi	53
7.2.3. Şirketler Arası Ödenen Kar Paylarının Giderilmesi	54
7.2.4. Duran Varlıkların Satış Karlarına İlişkin Düzeltme.....	54
7.2.5. Topluluk Dışı Kar/Zarar	54
7.2.6. Amortisman Giderlerinin Düzeltilmesi.....	55
8. KONSOLİDE MALİ TABLOLARIN DÜZENLENMESİ	55
8.1. Konsolide Tablo Düzenlemede Yapılacak İşlemler	56
8.1.1. Konsolidasyon Farkının Hesaplanması.....	56
8.1.2. Konsolidasyon Üstesinin Hesaplanması	57
8.1.3. Azınlık Payının Hesaplanması.....	57
8.2. Konsolide Bilançonun Düzenlenmesi.....	58
8.2.1. Edinme Sırasında Konsolide Bilançonun Düzenlenmesi.....	60
8.2.1.1. Ana İşletmenin, Bağlı Ortaklığın Tümüne Sahip Olması Durumunda	60
8.2.1.1.1. Bağlı ortaklıktaki payın, defter değerine eşit değerle edinilmesi durumu	61
8.2.1.1.2. Bağlı ortaklıktaki payın, defter değerinin üstünde bir bedelle edinilmesi durumu	61
8.2.1.1.3. Bağlı ortaklıktaki payın, defter değerinin altında bir bedelle edinilmesi durumu	61
8.2.1.2. Ana şirketin, Bağlı Ortaklığın Bir Kısımına Sahip Olması Durumunda	61
8.2.1.2.1. Bağlı ortaklıktaki payın defter değerine eşit değerle edinilmesi durumu	62
8.2.1.2.2. Bağlı ortaklıktaki payın defter değerinin üstünde bir bedelle edinilmesi durumu	62
8.2.1.2.3. Bağlı ortaklıktaki payın defter değerinin altında bir bedelle edinilmesi durumu	62
8.2.2. Edinmeden Bir Süre Sonra Konsolide Bilançonun Düzenlenmesi	62
8.2.2.1. Şirketler arasında alım-satım olması durumunda	63
8.2.2.2. Şirketler arasında alım-satım olmaması durumunda	63
8.2.3. Birden Fazla Bağlı Şirketin Olması Durumunda Konsolide Bilançonun Düzenlenmesi..	64
8.2.3.1. Ana şirket ile bağlı ortaklık arasında doğrudan ilişki bulunması durumunda	64
8.2.3.2. Ana şirket ile bağlı ortaklıklar arasında dolaylı ilişkinin bulunması durumunda.....	64
8.3. Konsolide Gelir Tablosunun Düzenlenmesi	67
8.3.1. Edinmeden Bir Süre Sonra Konsolide Gelir Tablosunun Düzenlenmesi.....	69
8.4.Konsolide Kar Dağıtım Tablosu.....	70
8.5. Konsolide Özkaynak Değişim Tablosu	70
8.6. Konsolide Net Çalışma Sermayesi Değişim Tablosu	71
8.7. Konsolide Fon Akım Tablosu	71
8.8. Konsolide Nakit Akım Tablosu	72
9. KONSOLİDE TABLOLARIN DENETİMİ.....	73
BÖLÜM 2	75
MALİ TABLOLARIN KONSOLİDASYONUNUN TÜRKiYE ve AVRUPA UYGULAMASI	75
1. YEDİNCİ YÖNERGE HAKKINDA GENEL BİLGİ	77
2. STANDART ve TEBLİĞLERDE YER ALAN TANIMLAR ve KARŞILAŞTIRILMALARI	81
2.1. Ana Ortaklık	81
2.2. Bağlı Ortaklık	81

2.3. İştirakler	83
2.4. Diğer Ortaklıklar	83
2.5. Şirketler Topluluğu	84
2.6. Azınlık Payları	84
2.7. Konsolide Finansal Tablolar.....	85
2.8. Kontrol Etme Gücü	86
2.9. Konsolidasyon Yöntemi	87
2.10. Ana Ortaklık Dışı Kar/Zarar	89
2.11. Bağlı Menkul Kıymetler.....	89
2.12. Sınırlı İştirakler	90
2.13. Yavru Ortaklıklar.....	90
3. KONSOLİDE MALİ TABLOLARIN DÜZENLENMESİNDE GENEL ESASLAR.....	90
3.1. TMS 5'e Göre Konsolide Finansal Tabloların Düzenlenmesine İlişkin Genel Esaslar	90
3.2. SPK Tebliğine Göre Konsolide Finansal Tabloların Düzenlenmesine İlişkin Genel Esaslar.....	93
3.3. Hazine'nin Bankalara İlişkin Tebliğinde Göre Konsolide Finansal Tabloların Düzenlenmesine İlişkin Genel Esaslar	95
3.4. Yedinci Yönergeye Göre Konsolide Finansal Tabloların Düzenlenmesine İlişkin Genel Esaslar.....	97
4. KONSOLİDE BİLANÇONUN DÜZENLENMESİNE İLİŞKİN İLKE ve ESASLAR.....	101
4.1. TMS 5'e Göre Konsolide Bilançonun Düzenlenmesine İlişkin İlke ve Esaslar. 101	
4.2. SPK Tebliğine Göre Konsolide Bilançonun Düzenlenmesine İlişkin İlke ve Esaslar	104
4.3. Hazine'nin Bankalara İlişkin Tebliğinde Göre Konsolide Bilançonun Düzenlenmesine İlişkin İlke ve Esaslar.....	107
4.4. Yedinci Yönergeye Göre Konsolide Bilançonun Düzenlenmesine İlişkin İlke ve Esaslar	112
5. KONSOLİDE GELİR TABLOSUNUN DÜZENLENMESİNE İLİŞKİN İLKE ve ESASLAR.....	113
5.1. TMS 5'e Göre Konsolide Gelir Tablosunun Düzenlenmesine İlişkin İlke ve Esaslar	113
5.2. SPK Tebliğine Göre Konsolide Gelir Tablosunun Düzenlenmesine İlişkin İlke ve Esaslar	114
5.3. Hazine'nin Bankalara İlişkin Tebliğine Göre Konsolide Gelir Tablosunun Düzenlenmesine İlişkin İlke ve Esaslar.....	115
5.4. Yedinci Yönergeye Göre Konsolide Gelir Tablosunun Düzenlenmesine İlişkin İlke ve Esaslar	116

6. MALİ TABLOLARIN KONSOLİDASYONUNDA UYGULANAN YÖNTEMLER.....	116
6.1. TMS 5'e Göre Uygulanan Yöntemler	117
6.2. SPK Tebliğine Göre Uygulanan Yöntemler	117
6.2.1. Müşterek yönetim konsolidasyonu yönteminin uygulanması.....	117
6.2.2. Özkaynak yönteminin uygulanması.....	118
6.3. Hazine'nin Bankalara İlişkin Tebliğinde Göre Uygulanan Yöntemler	119
6.3.1. Tam Konsolidasyon.....	119
6.3.2. Oransal Konsolidasyon.....	120
6.3.3. Özsermaye Yöntemi	120
6.4. Yedinci Yönergeye Göre Uygulanan Yöntemler.....	120
7. Türkiye'deki Konsolide Finansal Tablolar Uygulamasının Uluslararası Muhasebe Standardı ile Karşılaştırılması.....	121
UYGULAMA	126
SONUÇ	147
KAYNAKÇA	150
ÖZET	159
ABSTRACT	160

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
Bkz	Bakınız
IASB	Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu
IOSCO	Uluslararası Sermaye Piyasası Kurulları Örgütü
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
TL	Türk Lirası
TMS	Türkiye Muhasebe Standartları
UFRS	Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
UMS	Uluslararası Muhasebe Standartları

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1 – Dolaylı İştirak İlişkisi.....	21
Tablo 2 – Konsolidasyon İşleminde Kullanılacak Yöntemler.....	41

GİRİŞ

Küreselleşme, uluslararası ticaretin gelişmesine, uluslararası ticaretin gelişmesi ise uluslararası iş yapan, yatırım yapan, finansman sağlayan, birleşen şirketlerin artmasına neden olmuştur. Uluslararası şirketlerin artması ise muhasebe ve finans işlemlerinde tek tip sağlama ihtiyacını doğurmuştur. Bu ihtiyaç dünyada uygulanan muhasebe standartlarının ve bu standartlara uygun raporlamanın gelişmesine, uluslararası muhasebe ve teori ve uygulamalarının pek çok teknik konuyu kapsamasına neden olmuştur.

Son yirmi yılda başta finans sektörü olmak üzere, dünyada yoğun bir konsolidasyon dönemi yaşanmaktadır. Konsolidasyon Amerika Birleşik Devletlerinde büyük bir hızla devam ederken, Avrupa Birliği'nde yaşanan parasal birlik nedeniyle hızlanmıştır.

Bir şirketin bir anlık fotoğrafını yansıtan bilanço ve faaliyet döneminin sonuçlarını ortaya koyan gelir tablosu, şirketin finansal durumunun anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Varlık, kaynak ve faaliyet sonuçlarının gerçeğe uygun ve dürüst bir şekilde yansıtılması suretiyle kamuyu aydınlatma ilkesi işlerlik kazanabilecektir.

Bir bütünlük oluşturan şirketler topluluğunun kendi finansal durumunu ortaya koyan finansal tablolar “konsolide finansal tablo” olarak adlandırılır. Bu tablolar şirketler topluluğunu sanki tek bir şirketmiş gibi yansıtan tablolardır.

İşletmeler topluluğunun finansal durumu ve faaliyet sonuçları hakkında gerçeğe uygun ve güvenilir bilgi verilmesini sağlamak amacıyla konsolide finansal tabloların düzenlenme gereği ortaya çıkmıştır.

Bu çalışmada konsolidasyon konusunun kuramsal yapısının; Türkiye’de, Avrupa Birliği’nde ve dünyada finansal tabloların konsolidasyonu ile ilgili yayınlanmış bulunan tebliğ ve Standardları incelenerek; Türkiye’deki konsolidasyon uygulamasının dünya uygulaması ile karşılaştırılarak incelenmesi amaçlanmıştır.

Bu çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölümde holdingler ve konsolidasyon konusunun kuramsal alt yapısı incelenmiştir. İkinci Bölümde ise Türkiye’deki, Avrupa Birliği’ndeki ve dünyadaki uygulamalar incelenmiştir.

Birinci Bölüm dokuz alt ana başlıktan oluşmaktadır. Birinci alt ana başlıkta holdinglerden bahsedilmiştir. Şirketlerin holdingleşmeye gitme nedenleri, holdingleşmenin sağladığı yararlar ve neden olduğu sakıncalar incelenmiştir.

İkinci alt ana başlıkta, konsolidasyonun tanımı yapılarak, konsolidasyon işleminin yapılmasıyla beklenen yararlar üzerinde durularak, konsolidasyonun amaçları belirtilmiştir.

Üçüncü alt ana başlıkta konsolidasyonun terminolojisinden bahsedilmiştir.

Dördüncü alt ana başlıkta, konsolidasyonun kapsamı ve koşulları belirtilmiştir. Konsolidasyona alınacak şirketlerin taşınması gereken özellikler ve konsolidasyon kapsamına alınmayacak şirketler nedenleri ile birlikte incelenmiştir.

Beşinci alt ana başlıkta, konsolidasyon yöntemleri incelenmiştir.

Altıncı alt ana başlıkta, konsolidasyon yaklaşımları kapsamında mülkiyet, ana ortaklık ve varlık yaklaşımları incelenmiştir.

Yedinci alt ana başlıkta, konsolidasyon sırasında yapılacak düzeltme işlemleri ele alınmıştır. Konsolide bilanço ve gelir tablosunun hazırlanması esnasındaki düzeltme işlemleri incelenmiştir.

Sekizinci alt ana başlıkta, konsolide bilanço ve gelir tablosunun düzenleme ilkeleri incelenip, konsolide kar dağıtım tablosu, özkaynak değişim tablosu, net çalışma sermayesi değişim tablosu, fon akım tablosu nakit akım tablosu incelenmiştir.

Dokuzuncu alt ana başlıkta, konsolide tabloların denetimi konusu incelenmiştir.

İkinci Bölüm yedi alt ana başlıktan oluşmaktadır. İlk iki bölümde konsolidasyonla ilgili olarak Avrupa Birliği mevzuatı ve ülkemizde yayınlanan tebliğ ve standartlar incelenmiştir. Birinci alt ana başlıkta Avrupa Birliği mevzuatı incelenirken, ikinci alt ana başlıkta ülkemizdeki uygulama incelenilmeye çalışılmıştır.

Üçüncü alt ana başlıkta konsolide mali tabloların düzenlenmesinde genel esaslar konusu önce TMS 5'e göre sonra sırasıyla SPK Tebliği'ne, Hazine'nin bankalara ilişkin yayınlamış olduğu tebliğlere ve Avrupa Birliği Yedinci Yönerge'sine göre incelenmiştir. Aralarındaki farklar açıklanmaya çalışılmıştır.

Dördüncü ve beşinci alt ana başlıkta, ülkemizde ve Avrupa Birliği'nde yayınlanmış tebliğ ve standartlar ile yönergeye göre konsolide bilanço ve gelir tablosunun düzenlenmesine ilişkin genel esaslar belirtilmiştir.

Altıncı alt ana başlıkta, konsolidasyonda uygulanan yöntemler incelenmiştir.

Yedinci alt ana başlıkta ise ülkemizdeki uygulamanın, uluslararası muhasebe standartları ile karşılaştırılması amaçlanmıştır.

Son kısımda ise incelenen konu için kapsamlı bir uygulama yapılmıştır.

BÖLÜM 1

KONSOLİDASYONUN KURAMSAL ALT YAPISI

1. HOLDİNGLER

Şirketler artan talebi karşılamak amacıyla son yüzyılda giderek büyümek zorunda kalmışlardır. Dışsal gelişme yollarından biri de “holdingleşme”dir. Holdingleşme, zaman içinde mevcut hukuk prensipleriyle fiili durum arasında uyumsuzluklar doğurmuştur. Bilindiği üzere, birçok ülkede ve Türkiye’de de ortaklıklar hukuku, belirli bir tasarım üzerine kuruludur. Bu tasarım, her ticaret ortaklığının hukuken ve ekonomik olarak bağımsız bir bütün olduğu esasına dayanır.¹

Çağımız bir büyüme çağıdır. Sanayi ve ticaretin de bu büyümeye ayak uydurması gerekmektedir. Sanayi devrimi sonucu uluslararası ticaret ve sanayiye yönelik ilişkiler o kadar ilerlemiştir ki, Avrupa Birliği gibi bir çok bölgesel topluluklar ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle şirketlerin iç ve dış piyasada çok uluslu ortaklıklarla rekabet edebilmesi ve ayakta kalabilmesi için büyük ölçekli üretim yapabilmesi, araştırma geliştirmeye dönük çalışmalara yönelmesi birim maliyetini düşürürken kaliteli mal üreterek uluslararası pazarda yer almasını sağlayacak optimum büyüklüklere ulaşması gerekmektedir.²

Şirket şeklindeki yapılanmalar hem yasal bir zorunluluk olarak uygulanmakta hem de devamlı olarak gelişmektedir. Bu gelişme paralelinde sermaye ihtiyacı doğmaktadır. Büyük şirketlerin birbirleri ile dayanışma, rekabet alanında birbirini

---

¹ Eriş GÖNEN, **Anonim Şirketler Hukuku**, I. Baskı, 1995, s.35

² A.F. POLATKAN, “Anonim Şirketlerin Devir Yoluyla Birleşme Sorunları”, **Türkiye Bankalar Birliği Dergisi**, Sayı 20, 1992, s. 3

zarara uğratmadan birlikte çalışma olanaklarını kazanmak için birleşme eğiliminin, holdingi doğurduğu söylenebilir.³

Holding sözcüğünün İngilizce'den geldiği ve “to holde” kökünden türetildiği ileri sürülmektedir. “To holde” sözcüğü, yönetime sahip olma veya elde tutmadır. Holdingleşme, bir anonim ortaklığın, başka bir anonim ortaklığa katılmasıdır. Bir anonim ortaklığın diğer bir veya birden çok anonim ortaklığın pay senetlerini satın alarak yönetiminde etkili, yani hakim olması hali “holding ilişkisini” ortaya çıkarır.⁴

Holdingin, herkes tarafından kabul edilmiş bir tanımı mevcut olmamakla beraber, söz konusu şirketin, kendisi ticari veya sınai bir faaliyette bulunmayan, kontrol etmek amacıyla başka şirketlerin pay senetlerine sahip olan, “hukuken bağımsız şirket” şeklindeki tanımı, holdingin niteliğini en iyi biçimde ortaya koymaktadır. Holdinglerde temel amaç, genellikle diğer şirketleri kontrol altına almak, yönetimlerinde söz sahibi olmaktır.⁵ Bir anonim ortaklığın, diğer bir veya birden çok anonim ortaklığı yönetiminde etkili olacak biçimde pay senetlerini satın alması ve bunun sonucunda etkili bulunması hali “holding” olarak da tanımlanır. Holding, başka bir şirketin sermayesine, en az onun yönetiminde etkili olunabilecek oranda katılan şirkettir.⁶ Holding, hisselerinin çoğunluğunu elde tutmak suretiyle başka şirketleri kontrol altında bulunduran şirkettir.⁷ Diğer şirketlerin pay senetlerini ele geçirme, 1870’lerde tröst adı altında yapılmaya başlanmıştır.⁸ Bir şirketin diğer bir ya da birkaç şirkete, bunların yönetimine egemen olacak şekilde katılması

---

³ Naim SARAÇ, **Temel Mali Tabloların Konsolidasyonu ve Uygulaması**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1996, s. 4

⁴ Reha PORAY, Ünal TEKİNALP, Ersin ÇAMOĞLU, **Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku**, 9. Baskı, Beta Yayınları, 2003, s.233

⁵ Öztin AKGÜÇ, **Finansal Yönetim**, 7.Baskı, Muhasebe Enstitüsü Yayın No:65, 1998, s.933

⁶ Nalan AKDOĞAN, Nejat TENKER, **Finansal Tablolar ve Finansal Analiz Teknikleri**, Gazi Kitabevi, Ankara, 6. Baskı, 1998, s.397

⁷ Ümit ATAMAN, **Şirketler Muhasebesi**, 4. Baskı, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2000, s.135

⁸ Oktay GÜVEMLİ, **Kurumlar Topluluğunun Muhasebe, Finansman, Vergi ve Ticaret Hukuku Açısından Yönetimi**, M.Ü. Nihad Sayar Eğitim Vakfı Yayın No:451/684, İstanbul, 1993, s.6

holding olarak tanımlanır.⁹ Holding, kendisi ticari veya sınai bir faaliyette bulunmayan, kontrol etmek amacıyla başka şirketlerin hisse senetlerine sahip olan hukuken bağımsız şirketlerdir.¹⁰ Holdingin kuruluş amacı ilke olarak başka şirketlere iştirakten ibarettir.

Holding, kendi adına bir ticari faaliyette bulunmaz. Başka şirketlerin hisse senetlerine yatırımda bulunarak onların yönetimine etkin olarak katılır. Holding içindeki şirketlerin aynı sektörde veya farklı sektörde faaliyette bulunmaları mümkündür. Bununla birlikte planlama, organizasyon, yönetim ve finansman konuları açısından tek merkezden yönlendirilirler. Bu nedenle holding bir şirket türü veya hukuki bir örgütlenme değil, bir işletmecilik türü veya ekonomik bir örgütlenme ve birleşme türüdür.¹¹ Öğretide, katılma, yatırım ve kontrol amaçlı holdingleşmenin varlığı savunulmaktadır.

Holding ile tröst arasında önemli farklar vardır. Tröst, birlikte çalışmanın, karşılıklı bir taahhüde bağlanması demektir. Bu anlaşmanın yeterli görülmediği ve tatmin etmediği hallerde şirketler, biri diğerinin hissesini almak, buna karşılık kendi hissesinden bir miktarını ona vermek suretiyle hiç değilse yönetimde karşılıklı bir denetim sağlama yoluna girmektedirler.¹²

1.1. Holdingleşme Nedenleri ve Sağladığı Yararlar

Günümüzde oldukça yaygınlaşan holdingleşmenin temel nedenlerini aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz.

---

⁹ Nalan AKDOĞAN, Orhan SEVİLENGÜL, **Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulaması**, Gazi Kitabevi, Ankara, 1999, s. 26

¹⁰ Öztin AKGÜÇ, a.g.e., s.932

¹¹ Fikret OTLU, "Holding Şirketlerde Mali Tabloların Konsolidasyonu" **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt 13, Sayı:1, Erzurum, 1999, s. 103

¹² Niyazi BERK, **Finansal Yönetim**, Türkmen Kitabevi, 4. Baskı, İstanbul, 1999, s. 20

1.1.1. Şirket Riskinin Çeşitleme Yoluyla Dağıtılması

Holding sisteminde, bütün şirketlerin ana şirketten bağımsız bir hukuki yapısının olması nedeniyle, şirketlerin yükümlülükleri birbirinden ayrılmıştır. Böylece konjonktürel veya siyasi bir dalgalanma sebebiyle herhangi bir sektörde oluşabilecek yararlar, çok çeşitli alanlarda ve konularda çalışan diğer şirketlere yansımadan lokalize edilerek, o şirket kapsamında kalacak, sadece holdingin genel karlılığını etkileyecektir. Böylece değişik risklere sahip şirketlerin hisseleri, diğer bir şirketin bünyesinde toplanarak, bu ana şirketin hissedarlarına çok daha büyük bir güven sağlamakta, zarar eden şirketlerin faaliyetleri karlı şirketlerle telafi edilerek, hissedarlara daima istikrarlı bir kar dağıtımını olanağı vermektedir.

Holding sistemine dahil şirketlerin risklerinin birbirinden ayrılması ve şirketlerin değişik konularda faaliyette bulunabilmeleri, riski dağıtmakta ve holdingi devamlı kar sağlayan bir kuruluş haline getirmektedir.¹³

Aynı şekilde, bazı şirketlerin üretim tekniklerinin eskimesi nedeniyle modernizasyon yatırımına gidilmesi, sektörün karlı olmaktan çıkması veya yeni yatırımda bulunulması nedeniyle birkaç yıl zararla karşılaşılması gibi durumlarda da holdingin toplam karlılığı devamını sürdürecektir, gereğinde yeni işbirliklerde bulunmaya da devam edebilecektir.¹⁴

1.1.2. Piramitleşme ve Kaldıraç Etkisi

Birden fazla kademeleşmenin olması veya sahip olunan bir ortaklığa ait hisse senetlerinin diğer ortaklıklara sermaye olarak konulması durumlarında piramitleşmeden söz edilir. Piramitleşmede kontrole sahip olmak, asıl olarak

---

¹³ Öztin AKGÜÇ, a.g.e., s.937

¹⁴ Turan BOZOĞLU, "Holdinglerde Finansal Tabloların Kullanımı, 1992-1993 HUK Konferansları III", **Maliye ve Gümrük Bakanlığı Araştırma, Planlama Koordinasyon Kurulu Başkanlığı Yayını**, No:1993/327, Ankara, 1993, s.178

hisselerin %51'ini elde tutmakla gerçekleştirilmekteyse de, halka açık şirketlerde hisse senetlerinin yaygın dağılım göstermesinden dolayı kontrol için gerekli oran çok daha düşük seviyelere inebilmektedir.

Kademeli holding sisteminde, ana holdingin iştiraklerde bulunduğu şirketlerde diğer şirketlere iştirakte bulunarak, ara holdingler vasıtasıyla bağlı şirketler de dolaylı yoldan kontrol altına alınmaktadır. Piramitleşme ile kontrolü elinde bulunduran grup küçük bir sermaye ile çok büyük yatırımları kontrol altına almış olur ve kaldıraç faktörü, özkaynakların karlılığını büyük ölçüde artırır. Piramidin altındaki kademelerde karlılık yani, kar/özsermaye oranı arttığı zaman, ana holdingin karları kaldıraç etkisiyle daha da fazla oranlarda artabilmektedir. Ancak aynı şekilde borç/özsermaye oranının yükselmesiyle de kaldıraç faktörü aleyhte çalışarak zararların kümülatif olarak artmasına sebep olabilmektedir. Görüleceği üzere holdinglerde kaldıraç faktörü, piramitteki iştiraklerin karlılık ve borçluluk durumuna göre lehte veya aleyhte olarak çalışabilecektir.

1.1.3. Fonların Rasyonel Kullanılması

Holdingin, sisteme dahil şirketlere sağladığı en büyük avantaj finansman alanındadır. Holding, büyüklüğün vermiş olduğu avantaj ve güven nedeniyle daha elverişli koşullarla kaynak bulma olanağına sahiptir.

Holding, küçük bir sermayeye dayanarak büyük bir yatırım tutarını yönetmektedir. Topluluk içinde birçok ortaklık olduğu için diğer hissedarların fonları da topluluğun fonlarına eklenmekte, ancak yönetsel açıdan bu hissedarlar grubunun etkin olması önlenmektedir.

Ana şirket, fonların daha verimli kullanılmasını sağlayarak; gruba dahil şirketlerin bir veya bir kaçında atıl kalan fonların, diğer şirketlere akışını

kolaylaştırarak; sistem içinde kaynaklanan akıcılığı artırarak; grup içi alım-satımlarda veya diğer işlemlerde uygun ödeme koşulları tanıyarak; özellikle sermaye piyasasından elverişli koşullarla sağlanan finansman kaynakları ile bağlı şirketleri destekleyerek, çeşitli şekillerde söz konusu şirketlerin finansmanına yardımcı olmaktadır.¹⁵

1.1.4. Yerinden Yönetimin Sağlayacağı Rasyonellik

Büyük ölçekli şirketlerde iş kapasitesinin genişlemesi ile ortaya çıkan sorunlardan biri olan yönetim aksaklıklarını gidermek ve yönetimde sürekli etkinliği gerçekleştirmek amacıyla şirketler genellikle holding topluluğu içerisinde birleşmeyi tercih edebilirler.

Holding bir şirketler grubu olduğu için, holdinge bağlı şirketler arasında teknik bilgi, işgücü ve yönetici transferi daha rahat yapılabilmektedir.¹⁶

Çeşitli şirketlere sermaye yatıran iş adamları, bir sermayenin tek bir elden kontrolünü arzulamakta ve merkez şirketin kendi adını taşımasını istemektedirler. Holding şirketlerin çatısı altında kurumsallaşarak kendi çalışma alanlarındaki başarılarını artırıp, devamlılıklarını gerçekleştirme amaçlanmaktadır.¹⁷

1.1.5. Ortak Hizmetlerin Tek Merkezden Yapılmasının Getireceği Avantajlar

Tedarik ve üretim, araştırma ve geliştirme, finansman, pazarlama ve dağıtım, teşebbüs içi ve dışı ilişkiler, yatırım kararı ve yatırım gibi temel teşebbüs fonksiyonları ile hedeflerin tayini, planlama, karar alma, örgütendirme ve kararların

---

¹⁵ Öztin AKGÜÇ, a.g.e., s.939

¹⁶ Ali İhsan DOĞAN, **Türkiye’de Holdinglerin ve Bağlı Şirketlerin Muhasebe Sistemi Uygulamaları ve Sorunları**, 9 Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İzmir, 1995, s. 24

¹⁷ Osman AKBALIK, **Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre Konsolide Finansal Tabloların Düzenlemesi ve Bir Uygulama**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2002, s. 9

uygulanması ve denetim gibi temel yönetim fonksiyonlarının ana holding tarafından tüm şirketler için makro anlamda yerine getirilmesi, hizmetlerin asgari maliyetle ve daha etkin olarak görülmesini sağlayarak büyüklüğün oluşturduğu avantajlardan en verimli biçimde yararlanılmasını mümkün kılmaktadır.

1.1.6. Sinerji Yaratma ve Ölçek Ekonomilerinden Yararlanma

Şirketler arası holdingleşmenin temel amaçlarından biri de, bağımsız olarak faaliyetlerini sürdüren şirketlerin birleşmeleri halinde, varlığını koruyacak şirketin veya yeni oluşacak şirketin, birleşmeye katılan şirketlerin bireysel pazar değerleri toplamından daha yüksek bir değere sahip olmasıdır. Sinerji etkisi, daha açık bir ifade ile tümün kendini oluşturan parçalar toplamından daha yüksek değere sahip olmasıdır.

Ölçek ekonomileri, başka bir deyişle büyük ölçekte faaliyette bulunmanın sağlayacağı avantajlar, şirketleri büyümeye iten en temel ekonomik gerekçedir. Daha büyük ölçekte faaliyette bulunmak, şirket fonksiyonlarının gerçekleştirilmesi nedeniyle ortaya çıkan maliyetlerin daha düşük düzeye indirilmesi olanağını vermektedir. Örneğin şirket daha büyük ölçekte faaliyette bulunduğu için makineleri boş kalmamakta, başka bir deyişle atıl kapasite ile çalışmamaktadır. Pazarlama ağının daha geniş oluşturulmasıyla ürettiği mamülleri daha etkin pazarlayabilmektedir ve araştırma-geliştirme faaliyetlerinde hedefe daha rahat ulaşabilmektedir.¹⁸

Bir araya gelme sonucu büyük ölçekte faaliyette bulunma, mevcut makine ve donanım daha verimli bir şekilde kullanılmasına, atıl üretim araçlarının üretim

---

¹⁸ Kadir GÜRDAL, **Muhasebe Standartları Yönünden Finansal Tabloların Konsolidasyon İlkeleri ve Uygulamaları**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, 2001, s. 9

sürecine girmesine olanak verdiği gibi, üretimin pahalı olmakla beraber verimi ve kapasitesi daha yüksek makinelerle gerçekleştirilmesini ekonomik kılmaktadır.¹⁹

Ölçek ekonomileri yanında benzer özellikler taşıyan sinerji etkisi de büyük ölçekte faaliyette bulunmanın sağladığı avantajları artırmaktadır.²⁰

1.1.7. Fon İhtiyacının Karşılanması

Halka açılmayı planlayan kuruluşlar yeni ortak alabilmek için mevcut şirketlerini bir holding içinde toplamak ve bunu takiben halka açılmak yolunu tercih etmişlerdir. Bu nedenle bugün için holdingin kurulması, büyüme ve halka açılmayı planlayan bütün şirketler için kaçınılmaz hale gelmiştir.²¹ Şirketler halka daha büyük bir sermaye ile açılarak piyasadan yüksek miktarda fon alabilmektedir.

1.2. Holdingleşmenin Sakıncaları

Holding, küçük miktarda sermaye ile bağlı şirketlerin çok yüksek tutarlara ulaşan varlıklarını kontrol edebildiğinden, şirketlerin faaliyetlerinin başarılı olduğu dönemlerde, kaldıraç faktörünün etkisiyle holdingin karı çok yüksek olabileceği gibi, bağlı şirketlerin karlılıklarının azalması da holdingin gelirlerinde daha hızlı bir düşüşe yol açmaktadır. Başka bir ifadeyle şirketlerde kar oranlarının düşmesi, daha büyük oranlarda holdinge yansımaktadır. Holdinglerde piramitleşme derecesi arttıkça aşırı karlar elde etme olasılığının yanı sıra risk de artmaktadır.

Holdingin bağlı şirketlerde mutlak kontrol hakkına sahip olmadığı durumlarda, şirketlerin holding dışında kalan ortakları, şirketlerinin holdingin bir uydusu haline gelmesine karşı çıkabilirler, holding tarafından benimsenilmeye, dayatılmaya çalışılan politika ve faaliyetleri engellemeye çalışabilirler.

---

¹⁹ Öztin AKGÜÇ, a.g.e., s.893

²⁰ Kadir GÜRDAL, a.g.t., s. 9

²¹ Nalan AKDOĞAN, Nejat TENKER, a.g.e., s.395

Holdingin yarattığı tekелci durum veya eğilimler ve holdingin büyüklüğünün kamuoyunda uyandırdığı tepki ve hoşnutsuzluk, holdinglere karşı yasal engellemelere kadar varan bir dizi önlemin alınmasına yol açabilir. Kuşkusuz, kamuoyundan gelen tepkiler ve holdinglerin faaliyetini zorlaştıran önlemler, bu tür kuruluşların başarı şansını zayıflatır.²²

Holdinglelerin, dünyada kurulup gelişmesi yaklaşık 200 yıllık bir süreye dayanmasına karşılık, Türkiye’de holding türü kuruluşlar ancak son on yılda faaliyet göstermeye başlamışlardır. Türkiye’de holdinglerin geç gelişme nedenlerinin başında sermaye yetersizliği gelmektedir. Uzun dönemli kalkınma politikası sonucu sermaye birikimi ve ekonomik örgütlenme gerçekleştiğinde, şirketleşme de yavaş yavaş gelişmeye başladı.²³

2. KONSOLIDASYON, AMAÇLARI ve YARARLARI

Konsolide, Fransızca kökenli bir sözcüktür. Sağlamlaştırmak, takviye etmek anlamına gelir. Konsolidasyon ise “sağlamlaştırma, takviye” demektir. Sözcük bu iki biçimi ile birçok ülke dilinde ve bu arada Türkiye’de de kullanılmaktadır. Hem finansal tabloların bir araya getirilmesi işlevinde hem de kamu maliyesinde geniş kullanım alanı bulmuştur.

Finansal tablolar aracılığıyla sunulacak bilgiler şu özellikleri taşımalıdır: İlgili tüm kişi ve kuruluşlara yararlı olacak kapsamda olmalıdır; şirketin durumunu tarafsız bir şekilde göstermelidir; şirketin geleceği ile ilgili kararların alınmasına yardımcı olmalıdır; anlaşılabilir olmalıdır; doğruluğuna ve tarafsızlığına şüphe uyandırmayacak şekilde sunulmalıdır.²⁴

---

²² Öztin AKGÜÇ, a.g.e., s.942

²³ Osman ALTUĞ, Hanifi AYBOĞA, **Şirket Kuruluşları Birleşme, Devir ve Tür Değişirme Sermaye Artırımı, Tasfiye ve Holding İşletmeleri**, Evrim Yayınevi, İstanbul, 1996, s. 355

²⁴ Kadir GÜRDAL, a.g.t., s. 28

Finansal tablolar her şirket için ayrı ayrı düzenlenebildikleri gibi, bir holding çatısı altında toplanan şirketler içinde düzenlenmektedir. Burada amaç holding hakkında ilgili taraflara bilgi sunmaktır. Holdingler için hazırlanan bu tablolar, konsolide finansal tablolar olarak tanımlanmaktadır. Konsolide finansal tablolar, ayrı tüzel kişiliklere sahip şirketlerin finansal tablolarının birleştirilerek tek bir şirketmiş gibi sunulduğu finansal tablolardır.²⁵

Konsolide finansal tablolar, ana şirket ile bağlı şirketlerden oluşan holding topluluğunun belirli bir tarihteki belirli bir döneme ait faaliyetlerinin başarıyla mı yoksa başarısızlıkla mı sonuçlandığını belirlemek suretiyle bu topluluğun ekonomik gücü ve finansal yapısı hakkında önemli bilgiler verir.²⁶

Konsolidasyon kavramı, bir ekonomik bütünlüğe dahil bağımsız ortaklıkların, finansal tablolarındaki tutarların bütünleştirilmesinde, mükerrerliğe neden olan işlemlerin konsolide finansal tablolardan hariç tutulması ile ilgili yöntem ve teknikleri içermektedir.²⁷

Konsolidasyon özellikle finansal sektörde yaşanmaktadır. Konsolidasyonların çoğu finansal sektör ve ülkeler içerisinde meydana gelmekle birlikte, sektörler arasında ve ülkeler arasındaki konsolidasyonda da hızlı bir artış görülmektedir.²⁸ Konsolidasyon farklı şekiller almakta ve farklı yerlerde farklı hızlarda devam etmektedir. Fakat hızlanarak devam edeceği konusunda pek az şüphe bulunmaktadır.²⁹

---

²⁵ Kadir GÜRDAL, a.g.t., s. 29

²⁶ Ahmet H. DURMUŞ, **Uluslar arası Muhasebe Standartları (1-31)**, Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği Yayını, No:7, İstanbul, 1992, s. 24

²⁷ Kamuran PEKİNER, **Şirket Denetimi**, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü Yayınları, No: 2306-70/22, Semet Matbaası, İstanbul, 1990, s.203

²⁸ Glenn HOGGART, "Consolidation and Crises Management", **Financial Regulator**, Vol.6, No:3 December 2001, s.66

²⁹ Howard DAVIES, "Challenges in tih Changing Financial Markets" **FSA Conference**, London, 11 December 2000, s.60

Finansal tabloların konsolidasyon çalışmaları, önce Kuzey Amerika'da başlamış daha sonraları ise İngiltere'de uygulanmıştır. Daha sonra Kanada, Almanya ve öteki Avrupa ülkelerine, Avusturalya ve Yeni Zelanda da uygulanmaya başlamıştır. Çalışmalar II. Dünya Savaşı'ndan sonra daha da gelişmiştir. Ülke dışı yatırımların çoğalması, holdinglerin fazlalaşması ve çokuluslu şirketlerin ortaya çıkmasıyla finansal tabloların konsolidasyon çalışmaları yoğunlaşmıştır.³⁰

Finansal konsolidasyonlar çeşitli şekillerde gerçekleşmektedir. Bunları birleşmeler, devralmalar, ortak girişimler ve stratejik ortaklıklar sonucunda yapılan konsolidasyonlar olarak sınıflandırabiliriz. Ortak girişimler ve stratejik ortaklıklar son yıllarda büyük teknolojik yatırım yapamayacak küçük şirketler için ideal çözümler olmuştur.³¹

Konsolide finansal tablolar genellikle konsolide bilanço ve konsolide gelir tablosudur. Konsolide bilanço ve gelir tablosu, sermayelerinin önemli bir bölümü aynı ortağa ya da ortaklara ait olan ya da çalışmaları ve varlıkları aynı ortak ya da ortakların denetimi altında bulunan iki veya daha fazla sayıda kuruluşun bilançolarının, finansal durum ve çalışma sonuçlarının değerlendirilmesi amacıyla ve konsolidasyon tekniği ile bir araya getirilmiş finansal tablolardır. Konsolide finansal tablolar, finansal tablolarla karıştırılmamalıdır. Konsolide finansal tablolara, şirketlerin varlıklarına, yükümlülüklerine, gelirine ve giderlerine eliminasyon ve giderme işlemleri yapıldıktan sonra ulaşılır.³²

Aynı ortak grubun sahip olduğu şirket sayısının giderek fazlalaşması ve bu şirketlerin ülke içinde ve dışında yayılması ile ortaya çıkan dağınıklık karşısında

---

³⁰ Graham NOBES, **International Classification of Financial Reporting**, Croom Helm, 1994, s.3

³¹ Özen Özden ÜNLÜ, **Avrupa Birliği'nde Finansal Konsolidasyon ve Türk Bankacılık Sektörü**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2002, s. 115

³² Micheal A. DIAMOND, **Financial Accounting**, 3rd Edition, Southwestern Publishing Co, 1993, s.561

ortaklara ve üçüncü kişilere bilgi vermek gereksinimi, konsolide finansal tabloların düzenlenmesini zorunlu kılmıştır. Özellikle holding şeklinde yapılanmış topluluklarda finansal tabloların konsolidasyonu, isteğe bağlı olarak yapılmaktan çıkmış bir zorunluluk haline gelmiştir.

Konsolide finansal tabloların düzenlenme amacı, bir şirketler topluluğuna dahil ana ortaklık ile kontrolü ana ortaklıkta olan bağlı ortaklıkların ve iştiraklerin aktif, pasif, gelir ve giderleri ile gayri nakdi yükümlülüklerini tek bir ortaklığa aitmiş gibi göstererek, topluluğun bir bütün olarak finansal durumu ve faaliyetlerinin sonuçları hakkında tasarruf sahiplerine, finansal yatırımcılara, denetim mercilerine ve ilgili diğer kişilere bilgi vermektir. Topluluğa hakim sermaye grubunun finansal ve yönetsel durumunu ve faaliyet sonuçlarını toplu halde tek bir tablodan izlemek ya da kurum birleşmelerini ve birleşmeden çıkan sonuçları finansal tablolara yansıtmak olabilir.

Finansal konsolidasyonu teşvik eden faktörler değişik çalışmalarda farklı şekillerde sınıflandırılmış olmakla beraber, temel amacın gelir artırımı olduğu söylenebilir. Kurumların büyüme ve dolayısıyla ölçek ekonomileri sonucu yaratılacak sinerjiden yararlanma istekleri ile yönetsel ve vergi kazançları gibi nedenler de konsolidasyonu teşvik eden temel unsurlardan sayılabilir.³³

Konsolidasyonlar değişik sebeplerle maliyetlerde düşümlere yol açabilirler. Konsolidasyonlar sonucu, maliyet tasarruflarının ölçek ekonomilerinden ve kaynakların daha verimli dağıtımından kaynaklanabileceği düşünülebilir. Yeni teknolojik gelişmeler, yüksek sabit maliyetleri ve bu maliyetleri geniş bir müşteri tabanına yayma ihtiyacından dolayı konsolidasyonu teşvik etmişlerdir. Aynı

---

³³ L. PALOMBA, "Banka Birleşmeleri ve Satın Almaları", **Türkiye Bankalar Birliği Bankacılar Dergisi**, Sayı 20, Mart 1997, s. 3-4

zamanda iletişim ve bilgi işlem hızının ve kalitesinin artması da şirketlerin farklı coğrafi alanlarda faaliyette bulunmasına imkan sağlamıştır.³⁴

Çok sayıda akademik çalışma birleşmelerin çeşitli nedenlerini incelemiştir. Ampirik sonuçlar genel olarak bazı birleşmelerin piyasa gücü, kar etkinliği veya çeşitlendirme kazançlarında artış beklentilerinin kaynaklandığını göstermektedir. Öte yandan, şirketleri birleşmeye iten temel faktörler; teknolojik ilerlemeler, yapısal ve düzenleyici gelişmeler ve aşırı kapasite veya finansal zorluklar olarak ifade edilmektedir. Bu faktörlerle birlikte, global finans piyasalarının hızla değişmesi ve bunun sonucunda rekabet baskılarının artması birleşmelerin artmasına neden olmuştur.³⁵

Birleşme ile devralma arasındaki farkın bazen net olmadığı söylenmektedir. Birleşmede, başlangıçtaki tüzel kişiliklerden en az birinin tüzel kişiliği ortadan kalkmakta ve iki şirketin tam birleşmesi gerçekleşmektedir. Tek bir tüzel kişilik üzerinde kontrolün sağlanması kolaydır. Devralma ise bir şirketin başka bir şirketin yönetiminde kontrolü ele geçirecek şekilde pay sahibi olmasıdır.³⁶

Birbirleriyle fon akışı açısından ilişkili, yani alım-satım ilişkisi, borç-alacak ilişkisi içinde bulunan kuruluşların finansal tablolarının birbirinden bağımsız olarak ele alınması yanıltıcı sonuçlar ortaya koyabilmektedir. Konsolide tablolar, bu ilişkilerin arındırılmasını sağlayarak, sağlıklı değerlendirme yapma imkanı sağlayacaktır.

Konsolide finansal tabloların hazırlanmasının temel amacı, ana şirketin ortaklarının ve kredi veren kuruluşların çıkarları için ana şirket ve bağlı şirketlerden

---

³⁴ Özen Özden ÜNLÜ, a.g.t., s. 16

³⁵ Stephen LUMPKIN, "Mergers and Acquisitions in the Financial Services Sector", **Financial Market Trends**, OECD, No:75 March 2000, s.127-128

³⁶ Group of Ten, "Report on Consolidation in the Financial Sector – I", **BIS**, January 2001, s. 31

oluşan holdingin, sanki bir veya daha fazla bölüm veya şubelerden meydana gelen tek bir şirketmiş gibi düşünülerek, topluluğu oluşturan şirketlerin faaliyet sonuçlarını ve finansal durumunu sunmaktır.³⁷

Konsolide finansal tabloların düzenlenmesinin yararı ise, bir ortaklık yapısı içinde yer alan şirketler topluluğunun finansal durumu ve faaliyetlerinin sonuçları hakkında gerçek ve doğru bilgilerin, grup faaliyetleriyle yakından ilgilenen kişilere sunulmasıdır. Konsolide finansal tablolar, grubun faaliyetleriyle ilgili kişi ve kurumlar tarafından, grubu oluşturan ortaklıkların kendi finansal tablolarına nazaran, grubun yatırım ve finansman politikalarının, finansal durumunun ve performansının değerlendirilmesi açısından daha anlamlı ve bilgi verici olarak kabul edilmektedir. Grup faaliyetlerinin ilgilileri ise: ana ortaklığın hissedarları, yöneticileri, kredi verenler, çalışan personel, alacaklılar, potansiyel yatırımcılar, müşteriler, yetkili kamu kurumları, topluluk dışı ortaklıklardır. Grubun faaliyetleriyle ilgili olanlar, grubun yatırım ve diğer finansal faaliyetlerini, finansal durumunu ve performansını değerlendirmede, konsolide tabloların bireysel tablolardan daha elverişli ve daha bilgilendirici olduğunu kabul ederler.

Holding ile ilgilenenler, holdingi oluşturan şirketlerin finansal tablolarını tek tek incelemeye göre konsolide finansal tablolarla daha rahat yorum yapabilmekte ve daha doğru bilgilere ulaşabilmektedir. Aynı zamanda holdingin finansal durumu, faaliyet sonuçları, finansman ve yatırım faaliyetleri konusunda daha bilgilendirici sonuçlara ulaşabilmektedir.³⁸

---

³⁷ Finley E. BELCHER, Clyde P. STICKNEY, **Business Combinations and Consolidated Financial Statements**, Richard D. Irwin Inc. 1983, s.2

³⁸ OECD, **Consolidated Financial Statements**, Accounting Standards Harmonization Series No:5, 1998, s.9

Ana şirket ve yavru şirketlerden her biri, kendi hak ve sorumlulukları, kendi belirli finansal ve muhasebe problemleri ile başlı başına ve birbirinden ayrı anonim şirketlerdir; konsolide finansal tabloları düzenleyen ve kullanan kişilerin, fiili durumu akıldan çıkarmamaları gerekir. Bir anonim şirketin bağımsız varlığı, gözden uzak tutulmamalıdır. Bu sebeple konsolide finansal tablolar, gruptaki anonim şirketlerin her birine ait finansal tabloların yerini alan raporlar olarak değil de onları destekleyici raporlar olarak görülmelidir. Temel muhasebe birimi şirkettir ve belirli bir şirkete ait finansal tablolar, temel raporları teşkil eder. Bu sebeple, ana şirketin hissedarlarına, sadece konsolide tabloların verilmesi şeklindeki yaygın uygulama, doğru bir hareket değildir; bu konuda daha uygun olan, sadece ana şirket finansal tablolarının verilmesi ve destekleyici özellikteki konsolide tabloların ayrıca eklenmesi şeklindedir.

Konsolidasyon etkinliği artırabilir ve bazı durumlarda istikrarı geliştirebilir. Fakat riskler de bulunmaktadır. Bu büyük kuruluşlardan birinin batması istikrarsızlık yaratabilir. Bu bakımdan denetleyicilerin bu büyük kuruluşlar arasındaki finansal ilişkilere dikkatle bakmaları ve uluslararası işbirliğine gitmeleri büyük önem taşımaktadır.³⁹

Bazı şirketler batmayacak kadar büyük hale gelmiştir. Şirketlerin çok büyümesi kriz yönetimini daha da zor hale getirmektedir. Büyük şirketler destek beklentisiyle daha fazla risk almaya yönelebilirler. Konsolidasyon süreci dolayısıyla büyük şirketlerin batmasının maliyetinin arttığı dikkate alındığında, risk yönetiminin geliştirilmesi, daha güçlü altyapı ve daha fazla kamuyu aydınlatma gibi şirketlerin ve piyasaların şoklara dayanıklılıklarını artırıcı ilave politikalar gerekebilir.⁴⁰ Ayrıca bu

---

³⁹ Howard DAVIES, a.g.m., 2000, s. 60

⁴⁰ Glenn HOGGART, a.g.m., 2001, s. 67

tip şirketler konsolidasyonun gerekçeleri arasında da sayılmıştır. Bu tip şirketler genellikle son derece büyük hale gelerek bu faktörden diğerlerinin iznini almadan yararlanmak isteyebilir.⁴¹

1960'lar, 1980'ler ve 1990'larda yapılan konsolidasyonlar farklı gerekçelerle yapılmıştır. 1960'larda yöneticisi ve sahibi aynı olan ve sektörde daha az değerlendirilmiş olan şirketlerin daha büyükler tarafından satın alınması söz konusu olmuştur. 1980'lerde hisse senetleri değerinin altında değerlendirilmiştir. Anlaşmaların yüksek bir kısmı nakit karşılığı yapılmıştır. Devralan son derece ucuz fiyatlarla şirketleri devralmıştır. 1990'lardaki konsolidasyonlarda da benzer bir yapı görülmektedir.⁴² Ancak günümüzde şirketler farklı nedenlerde başka şirketlerin yönetim çoğunluğuna veya oy hakkı çoğunluğuna sahip olmakta ve konsolidasyon bu nedenle gerekli olmaktadır.

Konsolidasyona cesaret kırıcı etki eden dört önemli faktörden bahsedilebilir. Bunlar: ülke mevzuatlarının farklı oluşu, şirket ve ulusal kültürlerin farklı oluşu, insan faktöründen kaynaklanan sorunlar, yeterli bilgi akışının olmayışı. Mevzuat ve kültür farklılıkları, finansal kurumların devir alınmalarında caydırıcı bir etkiye sahiptir. Ek olarak, potansiyel devralan ve potansiyel hedefler arasında, likit olmayan finansal varlıklara değer biçerken, güçlü enformasyon farklılıkları varsa bu da muhtemelen konsolidasyonu olumsuz etkileyecektir.⁴³

---

⁴¹ G. MARCUS, "Issues For Consideration in Mergers and Takeovers from a Regulatory Perspective", **9th International Research Institute Conference**, Johannesburg, 18 July 2000, s. 2

⁴² A. BALLS, "Not Waving But Selling, New Evidence and Perspectives on Mergers", **Journal of Economic Perspectives**, 2001, s.103-120

⁴³ Group of Ten, a.g.r., s. 77

Farklı şirket kültürleri ve şirket yönetme stratejilerini de kapsayan kültürel farklılıklar, bunların yanında dilde veya ulusal adetlerdeki farklılıkların, konsolidasyonu önemli ölçüde engelledikleri anlaşılmaktadır.⁴⁴

3. KONSOLİDASYONUN TERMİNOLOJİSİ

Konunun anlaşılmasını kolaylaştırması bakımından, konsolidasyon literatüründe sıklıkla kullanılan kavramların açıklanması yararlı olacaktır.

3.1. Finansal Kurumlar ve Kredi Kurumları

Finansal kurumlar, bankalar, sigorta ve reasürans şirketleri, özel finans kurumları, finansal kiralama şirketleri, finansman şirketleri, faktoring şirketleri, sermaye piyasası aracı kurumları, risk sermayesi kuruluşları, portföy yönetim ve yatırım danışmanlığı şirketleri, yatırım ortaklıkları gibi hem yurt içinde kurulu hem de yabancı ülke mevzuatına göre yurt dışında kurulu ortaklıklardır.

3.2. Finansal Kurumlar Topluluğu

Hukuksal yönden birbirinden bağımsız olmakla birlikte, sermaye, yönetim ve denetim açısından birbiriyle ilişkili; planlama, organizasyon, finansman, sevk ve idare bakımından ana ortaklık çatısı altında hakim sermaye grubunca koordine edilen, finansal kurum niteliğine sahip bağlı ortaklıklar, iştirakler ve sınırlı iştirakler ile bu ortaklıkları doğrudan, dolaylı ve/veya beraberce kontrol gücüne ve katılınan finansal ortaklıklar üzerinde önemli etkinliğe sahip, yurt içinde kurulu ana ortaklıktan meydana gelen gruba finansal kurumlar topluluğu denir.

3.3. Ana Ortaklık⁴⁵

Sermaye ve yönetim ilişkileri çerçevesinde üzerinde kontrol gücüne sahip olduğu bağlı ortaklıkları, iştirakleri, sınırlı iştirakleri bulunan şirketlerdir.

---

⁴⁴ Özen Özden ÜNLÜ, a.g.t., s. 19

⁴⁵ Ana ortaklık kavramı yerine ana şirket ve holding şirket kavramları da kullanılmaktadır.

3.4. Bağlı Ortaklıklar⁴⁶

Sermaye ve yönetim ilişkileri çerçevesinde ana ortaklık tarafından doğrudan veya dolaylı olarak: hisselerinin %50'sinden fazlasına sahip olmak veya toplam oy hakkı içinde %50'den fazla oranda oy hakkına sahip olmak veya yönetim kurullarında çoğunlu seçme hakkına sahip olunan şirketlerdir.

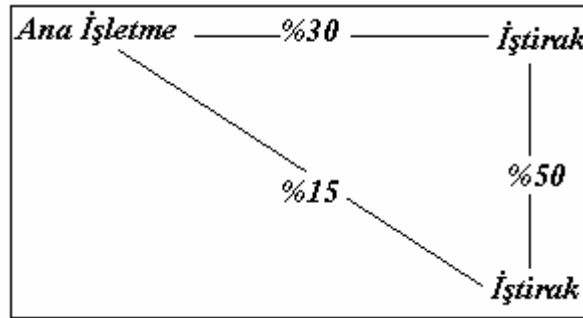
Yatırım yapan şirket ile yatırım yaptığı şirket arasında bir kontrol ilişkisi varsa “ana ve bağlı şirket” kavramları oluşur. Yatırım yapılan şirket bağlı ortaklık, yatırım yapan şirket ise ana ortaklık diye adlandırılır.⁴⁷

3.5. İştirakler

İştirakler, sermaye ve yönetim ilişkileri çerçevesinde ana ortaklık tarafından doğrudan veya dolaylı olarak: hisselerinin en az %10'una, en fazla %50'sine sahip olmak veya aynı oranlar arasında oy hakkına sahip olunan şirketlerdir.

3.6. Dolaylı İştirakler

Dolaylı iştirak, ana ortaklığın sermayesinin %10 ve daha fazlasına sahip oldukları iştiraklerinin, ana ortaklığın iştirak payı ile birlikte ya da ayrı ayrı sermayesinin %25 ve daha fazlasına sahip oldukları iştirakleri kasteder. Dolaylı iştirak oranı, ortaklıkların birbirlerine olan iştirak oranlarının çarpılması suretiyle hesaplanır.

Tablo 1 – Dolaylı İştirak İlişkisi

⁴⁶ Bağlı ortaklık kavramı yerine bağlı şirket ve yavru şirket kavramları da kullanılmaktadır.

⁴⁷ E. John LARSEN, **Modern Advanced Accounting**, 8th Edition, McGraw Hill, 2000, s.232

3.7. Bağlı Menkul Kıymetler

Bağlı menkul kıymetler, uzun vadeli yatırımlarda bulunmak veya faaliyetleri üzerinde müdahale imkanına sahip olmak amacıyla ana ortaklık tarafından doğrudan ya da dolaylı olarak, hisselerinin %10'undan azına sahip olunan, bağlı ortaklıklar ve iştirakler haricindeki finansal kurumlar topluluğuna dahil bankalar ve diğer finansal kuruluşlardaki sermaye paylarını temsil eden menkul kıymetlerdir.

3.8. Sınırlı İştirakler

Konsolide finansal tabloların hazırlanması bakımından esas alınacak tarih itibariyle geriye doğru sürekli olarak 1 yıl ve bunun üzerinde bir süre nitelikleri gereği aktifte bağlı menkul kıymetler arasında tutulan veya 1 yıldan uzun bir süre için anılan kıymetler arasında tutulacak hisse senetlerini çıkaran yurt içinde kurulu kuruluşlar ile ilgili ülke mevzuatına göre yurt dışında kurulu bulunan ve faaliyet gösteren kuruluşlar, sınırlı iştirak olarak adlandırılır.

3.9. Yavru Ortaklıklar

Finansal tabloları ana ortaklıkla beraber konsolide edilecek bağlı ortaklıklara, iştiraklere ya da sınırlı iştiraklere verilen addır.

3.10. Kontrol Etme Gücü

Konsolide finansal tabloların düzenlenmesi temel olarak ana ortaklığın yavru ortaklıklar üzerindeki kontrol gücünün derecesine bağlıdır. Kontrol gücünün varlığı konsolidasyon için mutlaka gereklidir. Gerçekten bir ortaklık diğer bir ortaklığı yönetme gücüne etkin olarak sahip değilse veya sahip olsa bile yavru ortaklığın ekonomik durumu ve faaliyetleri ile yakından ilgili değilse bu ortaklığın finansal tablolarını tek bir tablo üzerinde konsolide etmeye gerek yoktur.

Faaliyetlerinden bir yarar sağlamak amacıyla ana ortaklık ile yavru ortaklıklar arasında var olan yönetim çoğunluğuna sahip olma ya da yasa veya bir anlaşma sonucu yönetim kararlarında tamamen etkin rol oynama gücü şeklinde beliren ilişkiye kontrol etme gücü denir.⁴⁸

Kontrol etme gücü, tek başına kontrol etme veya finansal kurumlar dışında diğer hissedarlarla beraberce kontrol etme veya bir iştirak üzerinde önemli etkinliğe sahip olma gücünden ibarettir. Buna göre uygulanacak konsolidasyon metotları ayrılmaktadır. Kontrol etme gücü, sermaye katılımı çoğunluğu, oy hakkı çoğunluğu, yönetim kurulu veya üst yönetimde yöneticileri atama hakkı ile ölçülmektedir.

3.10.1. Tek Başına Kontrol Etme Gücü

Tek başına kontrol etme, ana ortaklığın, bir diğer ortaklığın doğrudan veya dolaylı olarak sermayesine katılması sonucunda hissedar oy haklarında çoğunluğa veya bu ortaklığın yönetim ve denetim kurulları üyeleri ile üst yönetimin çoğunluğunu tayin etme hakkında sahip olduğu durumları ifade eder.

3.10.2. Beraberce Kontrol Etme

Berberce kontrol etme, ortaklığın sermayesini temsil eden payların, ortak bir politika izlemesi fikri ile ortaklığın yönetim kurullarını beraberce atayan sınırlı sayıda üye veya hissedar tarafından elde tutulması durumunda, bu ortaklığın doğrudan veya dolaylı olarak finansal kurumlar topluluğu üyeleri ile diğer hissedarlar tarafından beraberce kontrol edilmesini ifade eder.

3.10.3. Önemli Etkinliğe Sahip Olma Gücü

Önemli etkinliğe sahip olma, şirketler topluluğunun, bağımsız kuruluş niteliğine sahip bir ortaklığın hissedarlarına ilişkin oy haklarında doğrudan veya

---

⁴⁸ Türkiye Muhasebe Standartları 5, Konsolide Finansal Tablolar , Madde 6

dolaylı olarak kontrol etme gücüne sahip olmayıp, sermayesinin en az %10'unu elinde bulundurması durumunda, bu ortaklığın yönetiminde ve finansal politikasını kararlaştırmada önemli bir katılma ve etkinliğe sahip olmasını ifade eder. Etkinlik derecesi, yatırım yapılan ortaklığın finansal ve şirket politikalarının belirlenmesine katılma gücü ile ölçülür.⁴⁹

4. KONSOLİDASYONUN KOŞULLARI ve KAPSAMI

Finansal tablolar, bir şirketin varlık ve sermaye yapısı, faaliyet sonuçları, dönem karının oluşumu ve kullanımı gibi konulardaki bilgileri içeren, muhasebe ilkelerine uygun olarak düzenlenen tablolardır.⁵⁰

Finansal tablolardaki bilgilerin karar vericiler tarafından etkin bir biçimde kullanılabilmesi için bu tabloların anlaşılabilir, güvenilir, karşılaştırılabilir olması ve zamanında düzenlenmesi gerekir.⁵¹

Konsolide mali tabloların ait olduğu şirketler yasal olarak bağımsızdır. Bu nedenle her şirket için ayrı ayrı mali tablolar hazırlanır ve daha sonra bu tablolar, bir şirkete aitmiş gibi değerlendirilerek tek tabloda birleştirilir. Örneğin, konsolide bilançoda bulunan kasa hesabındaki nakit, konsolidasyona alınmış tüm şirketlerin bilançolarında bulunan nakitlerin toplamıdır.⁵²

Finansal tabloların konsolidasyonu sırasında, finansal tabloları konsolide edilecek şirketlerin mali tablolarının tek tip olması önem taşımaktadır.⁵³

---

⁴⁹ Türkiye Muhasebe Standartları 5, Konsolide Finansal Tablolar , Madde 6

⁵⁰ Ümit ATAMAN, **Muhasebede Dönem Sonu İşlemleri**, 12. Baskı, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 1999, s. 220

⁵¹ Sinan ALP, "Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Mali Tabloların Düzeltilmesi, Konsolide Mali Tablolar ile İştiraklerin Muhasebeleştirilmesine İlişkin Tebliğ ile Sermaye Piyasalarına Getirilen Yenilikler", **Yaklaşım Dergisi**, İstanbul, Sayı 108, Aralık 2001, s. 80

⁵² Hülya AKBABA, **Konsolide Mali Tablolar ve Konsolidasyon ile İlgili Bir Vak'a Çalışması**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1997, s. 3

⁵³ Murat KAHRİMAN, **Holding Şirketlerde Mali Tabloların Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre Konsolidasyonu**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2002, s. 16

4.1. Finansal Tabloları Konsolidasyona Alınacak Olan Ortaklıklarda Bulunması Gereken Özellikler

Konsolide finansal tabloların değerlendirilmesinin anlamlı olabilmesi ve bu değerlendirmenin hissedarlar ve üçüncü kişiler açısından önem taşıyabilmesi için finansal tabloları konsolide edilecek ortaklıklarda birtakım özelliklerin bulunması gerekir. Aşağıda bu özellikler açıklanmıştır:

4.1.1. Yavru Ortaklıktaki Sermaye Payı veya Oy Hakkı Çoğunluğu

Bir ortaklığı konsolidasyona dahil etmenin en başta gelen koşulu, ana ortaklığın o ortaklıktaki sermaye payının değeridir. Bir bağlı ortaklık, iştirak ya da sınırlı iştiraki konsolidasyona dahil edebilmek için, onun belli bir yüzdesine sahip olmak koşulu aşağı yukarı tüm ülkelerde geçerli bir kuraldır. Ancak bu oranın ne olacağına ilişkin olarak ülkeler ve bloklar arasında farklı düzenlemelere ve uygulamalara rastlamak mümkündür. Genelde bu oranın en az %50 olması gerektiğini savunulur.

Ana ortaklığın; yavru ortaklığın oy hakkı çoğunluğuna sahip olması da konsolidasyon için önemli bir husustur. Bu durum daha çok holding ve ona bağlı kuruluşlarda kendini gösteren etkinlik biçiminde ortaya çıkmaktadır. Uygulamada ana ortaklığın, bağlı ortaklığın %50'den fazlasına sahip olması durumunda konsolide finansal tabloları düzenlemesi zorunludur.⁵⁴

4.1.2. Kontrol Etme Gücü

Ana ortaklığın, bağlı ortaklığın yönetim kararlarını düzenleme ve bağlı ortaklığı yönetme gücüne sahip olması önem taşır. Konsolide finansal tabloların düzenlenmesi temel olarak ana ortaklığın yavru ortaklıklar üzerindeki kontrol

---

⁵⁴ Micheal A. DIAMOND, a.g.e., s.574

gücünün derecesine bağlıdır. Kontrol gücünün varlığı konsolidasyon için mutlaka gereklidir. Gerçekten bir ortaklık diğer bir ortaklığı yönetme gücüne etkin olarak sahip değilse veya sahip olsa bile yavru ortaklığın ekonomik durumu ve faaliyetleri ile yakından ilgili değilse bu ortaklığın finansal tablolarını tek bir tablo üzerinde konsolide etmeye gerek yoktur. Aynı şekilde, ana ortaklığın sadece üzerlerinde önemli etkinliğe sahip olduğu ortaklıklarının mevcut olması durumunda da yine ana ortaklığın konsolide finansal tablolar düzenleme yükümlülüğü olmayacaktır.⁵⁵

Ana kurumun ya da ortaklarının, bir başka şirketin hem ortağı olup hem de yönetim kurulu üyelerinin çoğunluğunu görevlendirme hakkına sahip bulunması, kontrol gücünü elinde bulundurmasını gerektirir. Bu koşulun eksikliği durumunda konsolide tablolar düzenlenemez. Sermaye çoğunluğuna sahip olmadan yönetim çoğunluğunu elde etmek, Anonim Şirketler Hukuku'na göre imtiyazlı pay senetlerine sahip olmakla mümkün olabilmektedir.

Kontrol gücünün ikinci bileşeni “faaliyetlerden yarar sağlama” unsurudur. Burada sağlanan yararın sadece doğrudan doğruya nakit veya sayısal değerlerle ifade edilebilen yararlar olarak algılanmaması gerekmektedir. Sağlanacak yararlar ana şirkete dolaylı olarak da katkıda bulunabilmektedir. Örneğin bağlı şirkette sağlanan kontrol ile pazarda ana şirkete rakip olmaktan kaynaklanan sorunlar aşılabilmektedir. Başka bir deyişle, bağlı şirketi kontrol altına almak, rekabeti önleyici sonuçlar doğurabilmektedir. Buna bağlı olarak maliyetleri azaltıcı karı yükseltici etkiler ortaya çıkmaktadır.

---

⁵⁵ Oktay GÜVEMLİ, a.g.e., s.49

4.1.3. Kontrolün Sürekli Olması

Ana ortaklığın, yavru ortaklığın pay senetlerini satmak için elinde bulundurmaması gerekir. Diğer bir anlatımla yavru ortaklık üzerinde kontrol gücünün geçici değil, sürekli olması aranır. Pay senetlerinin satılmak üzere elde bulundurulması, başka bir ifade ile yatırım amacıyla değil de spekülasyon amaçlarıyla hisse edinimleri durumunda, konsolidasyondan çıkartılan sonuçların sürekliliği ve anlamlılığı kaybolacaktır. Ayrıca bu tür ortaklıkların konsolide finansal tabloların, yönetim birliğinin ve şirketler birliğinin gerektirdiği değerlendirmeler açısından da fazla önem taşımayacaktır.

4.1.4. Faaliyet Konularının Benzerliği

İş konusunun aynı ya da benzer olması da, üzerinden durulması gereken bir konudur. Ana ortaklığın, yavru ortaklığın ekonomik faaliyetleri ve sonuçları ile çok yakından ilgili olması konsolide finansal tabloların anlamlılığı açısından önem taşır. Benzer faaliyetlerle iştigal eden kuruluşların bilançolarının konsolide edilmesi, finansal bünye sağlamlığı ile grubun tüm varlık ve sermaye yapısını göstermesi bakımından anlamlı olur. Gelir tablosunun konsolide edilmesi ise grubun toplam gelirleri ve toplam giderleri ile grubun amortisman ve kar olarak yarattığı fonları göstermek bakımından anlam taşır. Ancak topluluk şirketlerinin faaliyet konularının benzerliği zorunlu değildir, faaliyet konuları farklı olsa da konsolide mali tablolar düzenlenebilir.

Konsolide finansal tabloları hazırlanan şirketlerin tüzel kişilikleri ayrıdır. Fakat tüzel kişiliklerinin ayrı olması ve dolayısıyla her birinin ayrı ayrı finansal tablolar hazırlaması, bunların konsolide edilmesi gerekliliğini değiştirmemektedir.⁵⁶

---

⁵⁶ Nalan AKDOĞAN, "TMS 5 Konsolide Finansal Tablolar Standardının İncelenmesi ve Bir Örnek Uygulama", **Muhasebe ve Denetim Bakış**, İstanbul, Ekim 2001, s. 16

4.1.5. Sahiplik İlişkisi

Ana ortaklığın, bir sözleşmeye dayanarak yavru ortaklık üzerinde tesis edeceği sahiplik hakkının bulunması mümkündür. Buna göre, ortaklık koşulu dahi aranmamalıdır. Oysa kimi ülke mevzuatı sözleşme ile, bahsedilen tarzda bir sahiplik ilişkisinin kurulmasına izin vermemektedir. Dolayısıyla bu ülkeler için bu gerekçeyle bir ortaklık konsolidasyona alınmayacaktır.

4.1.6. Muhasebe Dönemleri Arası Uyum

Ana ortaklık ile yavru ortaklığın muhasebe dönemleri uyumlu olmalıdır. Başka bir deyişle, gruba dahil bütün ortaklıklar için aynı gün bilanço kapanış günü olarak kabul edilmiş olmalıdır. Eğer kapanış tarihleri arasında üç aydan çok bir süre varsa, bu durumda ara döneme ait finansal tablolar hazırlanmalıdır.

4.1.7. Hesap Planı ve Kayıt Düzeni Birliği

Avrupa Birliği bilanço hukuku ve bu bağlamda banka bilanço hukukunun esasları olan “true and fair view” (gerçek ve dürüst bilgi verme) üst ilkesi gereği finansal tabloların gerçeği yansıtan bilgileri içermesi zorunluluğu, bütün yönergelerin üstünde yer alan bir hukuk kuralı niteliği taşır. Bu kapsamda, ana ortaklık ile yavru ortaklığın, aynı hesap planını ve kayıt sistemini kullanması ve aynı değerlendirme usulüne sahip olması gerektiğini söyleyebiliriz. Örneğin, duran varlıkların, menkul kıymetlerin değerlemesinde; amortisman ayrılmasında kullanılacak yöntemler aynı olmalıdır. Aksi halde konsolide tablolar istenilen amaca hizmet etmekten uzak olacağı gibi, grup hakkında da yanıltıcı, sonuçlar edinilmesine yol açacaktır.

4.2. Finansal Tabloların Konsolidasyona Alınmama Nedenleri

Kurumların finansal tablolarının konsolidasyon kapsamına dahil edilmeme nedeni, finansal tabloların yapısından ya da ortaklığın özel durumundan

kaynaklanabilir. Bir ortaklığın kendisi veya finansal tabloları aşağıdaki özellikleri taşıyorsa, o ortaklık konsolidasyona alınmayacaktır.

4.2.1. Yavru Ortaklıktaki Sermaye Payının veya Oy Hakkının Yetersizliği

Ana ortaklığın bir yavru ortaklıktaki sermaye payı veya oy hakkı belli bir tutarı geçmiyorsa, yanıltıcı sonuçlara neden olmamak için, o yavru ortaklık konsolidasyona alınmayacaktır. Bazı ülkelerde bilanço toplamı, ana ortaklığın bilanço toplamının belli bir yüzdesini aşmayan ortaklıklar, konsolidasyona alınmayacaktır.⁵⁷

4.2.2. Kontrol Gücünün Bulunmaması

Ana ortaklığın, yavru ortaklığın yönetimine katılmamış olması söz konusu ise, bu ortaklığın finansal tabloları konsolidasyon dışı tutulur. Böyle bir durumda yönetimin başarısı açısından yapılan değerlendirmeler, gerçeği yansıtmaktan uzak olacaktır. Ana ortaklığın, bağlı ortaklığın varlıklarına ve faaliyet yönetimine ilişkin haklarında kısıtlamaların bulunması halinde o ortaklığın finansal tabloları da konsolidasyona dahil edilmeyecektir. Avrupa Birliğinin 7. yönergesine göre, ana ortaklığın, bağlı ortaklığın yönetiminde söz sahibi olmaması ya da bağlı ortaklığın yönetim, yürütme veya danışma organlarında görevlendirme yapılırken sermaye sahibi sıfatıyla oy kullanmamış bulunması halinde de ilgili ortaklığın tabloları konsolide edilmeyecektir.

4.2.3. Geçici Kontrol

Ana ortaklığın, yavru ortaklıklar üzerindeki kontrolünün geçici olması durumunda da söz konusu ortaklıkların konsolidasyona dahil edilmemesi gerekir.

---

⁵⁷ Murat TÜRKER, **Bankacılık Sisteminde Finansal Tabloların Konsolidasyonu ve Denetimi**, T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Bankalar Yeminli Murakıpları Başkanlığı, Yetki Etüdü, Ankara, 1997, s.8

Geçici kontrolden kastedilen, ülkeden ülkeye değişmekle beraber Türk Hukuku açısından, ilgili ortaklığın üzerinde kesintisiz şekilde 6 aydan fazla sürdürülmeyecek kontrol etme gücünü ifade eder.

Ana ortaklığın sahip olduğu sermaye payı veya oy hakkı ya da yönetimin çoğunluğunu belirleme hakkının, bağlı ortaklığı, iştiraki ve sınırlı iştiraki kontrol etme gücünü sağlamaması ya da sözleşme hükümleri, mevzuat hükümleri nedeniyle veya diğer zorlayıcı nedenlerle söz konusu ortaklıkların kontrol edilmesinde ana ortaklığın sürekli olarak bir kısıtlama ile karşılaşması halinde de o ortaklığın finansal tabloları konsolidasyona alınmayacaktır.

Yavru ortaklıkların uzun dönemli ciddi kısıtlamaların bulunduğu bir ortamda faaliyet göstermesi nedeni ile ana ortaklığın; bu ortaklıkların üzerindeki kontrolünün imkansız hale gelmesi halinde de yavru ortaklıkların finansal tabloları konsolide edilmeyecektir.

4.2.4. Faaliyet Konularının Farklı Oluşu

Bağlı ortaklığın faaliyet konusunun ana ortaklığından farklı olması, o ortaklığı konsolidasyonun dışında bırakmanın bir nedeni sayılır. Farklı faaliyetlerde bulunan ortaklıklara ait finansal tabloların konsolidasyonunun yanıltıcı sonuçlar üretebileceği kaygısı çoğunluğun kabul ettiği bir husustur. Ana ortaklık ve yavru ortaklığın faaliyet konularının aynı ya da benzer nitelikte olmaması bir takım sakıncaları da beraberinde getirecektir. Şöyle ki, bir sektörde gözlenen verimlilik ve karlılık oranları diğer sektörler nazaran düşük ise, karlılığı göreceli olarak yüksek olan kuruluşun bu başarısı gizlenecek ve bu durum ilgililerce konsolide tablolardan anlamsız sonuçlar çıkartmasına neden olabilecektir.

Avrupa Birliği'nin finansal tabloların konsolidasyonuna ilişkin 7. yönergesinde ortaklıkların farklı sektörlerde faaliyet göstermelerinin konsolidasyona engel olmadığı belirtilmektedir. Ana ortaklığın bir kredi kurumu olması durumunda, konsolide edilebilecek yavru ortaklıklar bu statüye sahip değilse, bunların faaliyetleri bankacılığın doğrudan bir uzantısı ise veya bankacılıkla ilgili ise bu yavru ortaklıkların hesaplarının konsolidasyona dahil edileceği belirtilmiştir. Pek çok ülkede ana ortaklıkla aynı ya da benzer faaliyetlerle iştikal etmeyen ortaklıkların konsolidasyona alınmadığı gözlenmektedir. Nitekim Türk Hukuku'nda da SPK'na tabi ortaklıkların konsolide finansal tablolar düzenlemeleri için yavru kuruluşların ana ortaklıkla aynı ya da farklı alanlarda faaliyet gösteriyor olması önem arz etmezken; Bankalar Kanunu'na ilişkin tebliğ ile getirilen düzenlemelere göre finansal alanda faaliyet göstermeyen yavru kuruluşların konsolidasyona alınmayacağı belirtilmiştir.

4.3. İstisnai Olarak Konsolidasyona Alınacak Ortaklıklar

Bazı ortaklıklara ait finansal tabloların, konsolidasyona dahil edilme koşullarını sağlamasına karşın konsolidasyona alınmadığı veya konsolidasyona dahil edilme koşullarını sağlamadığı halde konsolidasyona alındığı durumlar söz konusu olabilir. Bu durumlar aşağıdaki gibidir.

4.3.1. Yardımcı Bankacılık Hizmetleri Sunan Ortaklıklar

Yardımcı bankacılık hizmetleri sunan ortaklıklar, finansal kurum olmamakla birlikte teknik, elektronik, danışmanlık ve veri işleme hizmetleri gibi bankayla doğrudan ilişkili olan ve bankanın bir departmanı şeklinde çalışan ortaklıklardır. Örneğin, bir bankanın iştiraki olan ve sadece bankacılıkla ilgili dokümanların hazırlanmasıyla uğraşan matbaa şirketi, bankaların müşteri istihbaratını temin etmek

üzere kurdukları ya da sermayesine katıldıkları istihbarat kuruluşları veya görevi sadece bankanın bilgi işlem sistemini yapılandırmak, gerekli teçhizat ve donanımın üretim, onarım ve bakımını üstlenmek olan şirketler, eğer yukarıda sayılan asgari şartları taşımakta iseler konsolidasyona alınırlar.

4.3.2. Yeniden Yapılanma Halindeki Ortaklıklar

Yeniden yapılanması amaçlanan ortaklıkların konsolidasyona alınması istisnaen kabul edilmiştir. Bu durumda, konsolide finansal tabloların dipnotlarında finansal yardım ve yeniden yapılanma projesinin kapsamı ve koşulları açıklanmak zorundadır.

4.4. İstisnani Olarak Konsolidasyona Alınmayacak Olan Ortaklıklar

Konsolidasyona alınması gerektiği halde kimi ortaklıkların kendi özel durumlarından kaynaklanan nedenlerle konsolidasyona istisnaen alınmadığı görülmektedir. Bu ortaklıkların konsolidasyona alınmamlarına neden olan özellikler aşağıda açıklanmıştır.

4.4.1. Gruba Yeni Katılan Ortaklıklar

Satın alma, hisse edinimi ya da diğer muhtelif yollarla pay senetleri ana ortaklığa geçen, dolayısıyla şirketler topluluğuna katılan ortaklıkların finansal tablolarının, bu ortaklığın gruba katıldığı ilk yılda konsolidasyona alınmaması gerektiği yönünde yaygın bir kanaat mevcuttur. Özellikle gelir tablolarının, düzenleme gününden geriye doğru bir yıl içindeki faaliyetlerin sonucunu yansıttığından dolayı bu tablolarda yer alan kar veya zarar tutarını grubun kar ya da zararıyla birleştirmek pek anlamlı olmayacaktır. Bu şekilde konsolide tablolarda görülen kar ya da zarar, grubun gerçek kar ya da zararı olmayacaktır.

4.4.2. Bilgi Temininde Güçlük Yaratan, Gereksiz Harcama ve Gecikmeye Neden Olan Ortaklıklar

Konsolidasyona alınacak ortaklığın finansal tabloları varlık, sermaye ve gelir-gider durumu hakkında gerçeği yansıtmıyorsa veya konsolidasyon için gerekli bilgiler yüksek maliyete ya da aşırı gecikmeye neden oluyorsa, bu ortaklıklar da diğer koşulları sağlasalar dahi konsolidasyona alınmazlar.

4.4.3. Grup İçinde Önemsiz Bir Konumda Bulunan Ortaklıklar

Konsolidasyona konu teşkil eden grupta yer alan herhangi bir ortaklık grup için önemsiz ise, ortaklığın konsolidasyon dışı bırakılabileceği konusunda, tüm ülkelerde genel bir kabulün varlığı göze çarpmaktadır. Birçok ülke, “önemi” dikkate alan genel bir standarda sahip iken, bazıları ise bu noktaya kendi konsolidasyon standartları açısından bakmaktadırlar. Bununla birlikte, konsolidasyon dışı bırakılan ortaklıkların önemi de incelenmelidir. Şayet grup içinde önemli yeri olan bir ortaklık grup dışında bırakılırsa, grup için “gerçek ve dürüst resim verme” ilkesinin sağlanıp sağlanmadığı sorulabilir.

Sayılan nedenlere dayanarak bir veya birkaç yavru ortaklık konsolidasyon dışı bırakılıyorsa ve konsolidasyon dışı bırakılan ortaklıklar grup içinde önemli konumda iseler, grubun finansal durumu ve faaliyet sonuçları dürüst ve gerçeği yansıtır biçimde sunulamayacaktır. Bu durum, özellikle “tek başına önemsiz olan fakat bir bütün olarak grup için önem arz eden iki veya daha fazla ortaklık, dışında bırakılmayı gerekli kılacak şartları sağlıyorsa dahi konsolidasyon içine alınmalıdır.” Şeklinde Avrupa Birliği Konseyi’nin 7. yönergesinde belirtilmektedir. Dahası, belirli bir yavru ortaklık ile grup içindeki diğer yavru ortaklıklar arasındaki ticari işlemler

önemli boyutta ise, bu ortaklığın “önemsizlik” gerekçesine dayanarak konsolidasyonun dışında bırakılması anlamsız olacaktır.

Ülkemiz uygulamasında ise, Hazine'nin yayınladığı bankalara ilişkin tebliğ gereği bağlı ortaklıklar, iştirakler ve sınırlı iştiraklerin ayrı ayrı aktif toplamlarının ana ortaklığın aktif toplamının %1'inden az olması durumunda da söz konusu ortaklığın finansal tabloları “önemsizlik” gerekçesiyle konsolidasyona alınmayacaktır.⁵⁸

4.4.4. Bilanço Kapanış Günü Ana Ortaklıktan Farklı Olan Ortaklıklar

Konsolide edilecek bilanço ve gelir tabloları aynı tarih ve aynı zaman dilimi itibariyle düzenlenmiş olmalıdır. Konsolide tablolar, eski dönemlere ilişkin olabileceği gibi, tahmini bilgilere dayalı olarak geleceğe dönük de olabilir. Proforma finansal tabloların konsolidasyonu elbette ki söz konusu olmayacaktır.

Hesap dönemi farklı olan şirketlerin adları, hesap dönemi, kapanış tarihi ve farklılık nedeni dipnotlarda açıklanır.⁵⁹

Eğer konsolide finansal tabloların, ana ortaklığın bilanço kapanış günü esas alınarak düzenlenmesi zorunluluğu mevcut ise ve bir ortaklığın bilanço kapanış günü ile konsolide finansal tablonun kapanış günü arasında üç aydan fazla zaman var ise bu durumdaki ortaklık, Avrupa Birliği mevzuatınca konsolidasyona alınmayabilir.

Finansal tabloların tarihi ile birleştirme tarihi arasında önemli zaman farkının bulunması halinde birleştirilmiş finansal tablolardan beklenen yarar tam olarak

---

⁵⁸ Özcan AVCI, **Bankalarda Finansal Tabloların Konsolidasyonu ve Konsolide Finansal Tabloların Denetimi**, Yeterlilik Etüdü, s.26

⁵⁹ Serap YANIK, “Türkiye Muhasebe Standardı TMS 5 Konsolide Finansal Tablolar Standardı”, **20. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu**, Antalya, 2001, s. 75

sağlanamaması olasılığı vardır. Çünkü, aradan geçen zaman içinde konu olan finansal tablolarda önemli değişiklikler ortaya çıkmış olabilir.⁶⁰

4.4.5. Finansal Bünyesi Zayıf, İflas, Konkordato, Tasfiye veya Reorganizasyon Sürecinde Olan Ortaklıklar

Topluluk içindeki şirketlerden finansal güçlük içinde bulunan veya tasfiye halinde olanlar veya iflas, konkordato, reorganizasyon sürecinde bulunan şirket varsa, bu şirketin finansal tabloları da konsolidasyon dışı bırakılır. Ancak reorganizasyon sürecindeki şirket, rehabilitasyon anlaşmasındaki şartları belirtmek kaydıyla istisnaen konsolidasyona alınabilir.

4.4.6. Yabancı Ülkelerde Faaliyet Gösteren Yavru Ortaklıklar

Her ne kadar Avrupa Birliği yönergesinde ve genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinde konsolidasyon işlemi için yavru ortaklığın hangi ülkede olduğuna bakılmayacağı belirtilmiş olsa da söz konusu ortaklığın bir başka ülkede bulunması durumunda, genellikle bu yabancı ülkenin iktisadi ve siyasi istikrar içinde olup olmadığına bakılmaktadır. Yabancı ülke bu açılardan istikrarlı bir ülke ise, bağlı ortaklığın finansal tabloları konsolidasyona alınmaktadır. Yavru ortaklığın ekonomik ve politik istikrarın bulunmadığı bir ülkede faaliyet gösteriyor olması durumunda bu ortaklığın finansal tabloları da konsolidasyon dışı bırakılabilecektir. Ekonomik istikrar kriteri olarak özellikle kar ve sermaye transferine izin verilmesi şartı aranır. Yavru ortaklıkların uzun dönemli ciddi kısıtlamaların üzerindeki kontrolünün imkansız hale gelmesi durumunda da yine yavru ortaklığı konsolidasyon dışında bırakmak gerekli olacaktır.

---

⁶⁰ Serbüent BAYRAK, “Konsolide Finansal Tablolar”, **Vergi Sorunları**, İstanbul, Sayı 158, Kasım 2001, s. 104

Yabancı ülkedeki yavru ortaklıklar, grup içindeki diğer ortaklıklara göre, yüksek enflasyonist bir ortamda faaliyet gösteriyorsa, bu ortaklığın konsolidasyon dışı bırakılması da bir dereceye kadar savunulabilir.

Yavru ortaklığın faaliyet gösterdiği yabancı ülkenin hesap planının, değerlendirme yöntemlerinin farklı olması durumu da finansal tabloların konsolidasyon çalışmalarını güçleştirici nitelik taşıyabilir. Avrupa Birliği Konseyi'nce kabul edilen 7. yönergeye göre, Birlik üyesi ülkelere dağılmış durumdaki kuruluşların finansal tablolarının zorunlu konsolidasyonu üzerinde durulmuş, üye olmayan ülkedeki kuruluş ise zorunluluk dışı tutulmuştur.

4.4.7. Yasal Sınırlamalar

Konsolide finansal tabloların düzenlenmesi için bireysel finansal tabloların ve gerekli diğer bilgilerin ana ortaklıkça elde edilmesinde yasal sınırlamalar ile yurt dışındaki ortaklıkların sahip oldukları farklı muhasebe düzenleri bakımından yetkili merciye teşvik edilen önemli kısıtlamaların mevcut olması halinde bu ortaklıkların finansal tabloları da konsolidasyondan muaf tutulacaktır.

Bunun yanısıra, ana ortaklığın sahip olduğunu sermaye payı, oy hakkı veya yönetimin çoğunluğunu belirleme hakkının; bağlı ortaklığı kontrol etme gücünü sağlamaması ya da sözleşme hükümleri, mevzuat hükümleri nedeniyle veya diğer zorlayıcı nedenlerle söz konusu ortaklıkların kontrol edilmesinde ana ortaklığın sürekli olarak bir kısıtlama ile karşılaşması halinde de ilgili ortaklığın finansal tabloları konsolidasyon dışında tutulabilecektir.

4.4.8. Diğer Nedenler

Yukarıda sayılanlara ilave olarak, bazı ortaklıklar gereken şartlara haiz olsalar dahi konsolidasyona alınmazlar. Avrupa Birliği yönergelerine göre:

- Ana ortaklığın sermaye şirketi olmaması,
- Ana ve bağılı ortaklıklar farklı ülkelerde iseler, bağılı ortaklıkların tam mükellef durumunda olması,
- Ana ortaklığın Avrupa Birliğı üyesi bir ülkede olmaması,
- Kur dalgalanmaları, iç savaş ve diğere politik nedenler.

Bu durumlarda yavru ortaklığın finansal tabloları konsolidasyondan muaf tutulabilir. Muafiyetin nedeni dipnotlarda belirtilmelidir.

5. KONSOLİDASYON YÖNTEMLERİ

5.1. Finansal Tabloları Konsolidasyona Alınacak Ortaklıklar İçin

Konsolidasyon Yöntemleri

Finansal tabloları konsolidasyona alınacak ortaklıkların kullanacağı konsolidasyon yöntemleri 3 tanedir. Bunlar:

- a. Tam konsolidasyon yöntemi,
- b. Oransal konsolidasyon yöntemi,
- c. Özsermaye yönetimidir.

5.1.1. Tam Konsolidasyon Yöntemi

Tam konsolidasyon yöntemi, sermayelerinin %100'üne sahip olunmasa da, şirketler topluluğuna dahil olan ve konsolidasyon kapsamına alınan diğere ortaklıkların karşılıklı hesaplarının “Konsolide Finansal Tablolar Çalışma Formu” üzerinde mahsup (elimine) edilmesi suretiyle ana ortaklık haricindeki diğere ortaklıkların aktif, pasif, gelir, gider ve gayri nakdi yükümlülüklerinin %100'ünün ana ortaklığın aktif, pasif, gelir, gider ve gayri nakdi yükümlülükleri ile

birleştirilmesini ve finansal şirketler topluluğu dışındaki kısma düşen payın bilanço ve gelir tablosundan ayrı kalem olarak gösterilmesini öngören yöntemdir.⁶¹

Bu yöntemde, farklı ortaklıklara ait aynı cins finansal tablolar tümüyle birleştirilir. Konsolidasyon işlemine zincirin en alt seviyesinden başlanır ve yukarı doğru konsolide edilerek gelen hesaplar, en son ana ortaklığın finansal tabloları ile birleştirilir. Yöntemde, ayrıca ana şirketin bilançosunun varlıkları arasında yer alan iştirak tutarları, bağlı ortaklıkların sermayesinden düşülür. Bu düzeltmeden sonra her iki şirketin tüm varlıkları ve borçları toplanır. Bağlı ortaklığın karının da ana şirketin iştirak kısmına düşen kısmı alınır ve öz sermayelerinde birleştirilir.

Ana şirket tarafından doğrudan veya dolaylı olarak tek başına kontrol edilen ortaklıkların aktif, pasif, gelir, gider ve gayri nakdi yükümlülüklerinin %100'ü ana şirketin hesapları ile birebir konsolide edilir.⁶²

Bu yöntem, özetle ana şirketin bilançosunda aktifte yer alan iştirak tutarının, bağlı ortaklığın sermayesinden düşülmesi ve bu mahsup işleminin devamında her iki şirketin tüm varlık ve borçlarının toplanması suretiyle finansal tabloları bir araya getirme işlemidir.

Tam konsolidasyon yöntemine göre yapılacak olan gelir tablolarının konsolidasyonu işleminde, bu tablolarda görülen toplam gelir ve toplam gider kalemleri birleştirilerek toplam kara ulaşılır. Ancak sonuç hesapları, yani konsolide kar ya da zarar ana şirketin kar ya da zararına, bağlı ortaklığın ana şirketin iştirak payı oranına düşen kar ya da zararı eklemek suretiyle bulunur. Konsolide kar veya zararın formül olarak ifadesi aşağıdaki gibidir.

---

⁶¹ Murat TÜRKER, a.g.t., s.53

⁶² K. Tansev KARAYAĞIZ, **Enflasyonist Ortamda Konsolidasyon Teknikleri**, İstanbul Teknik Üniversitesi S. Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2002, s.61

Konsolide K/Z = Ana şirketin K/Z + (Bağlı Ortaklığın K/Z x Ana şirketin Bağlı Ortaklık Payı)

5.1.2. Oransal Konsolidasyon Yöntemi

Oransal konsolidasyon ya da yaygın adıyla “Pro Rata” yöntemi, konsolidasyon kapsamına alınan şirketlerin aktif, pasif, gelir, gider ve gayri nakdi yükümlülükleri bu şirketlerin sermayelerinde sahip olunan oranlar kadar olmak üzere, ana şirketin aktif, pasif, gelir, gider ve gayri nakdi yükümlülükleri ile birleştirilmesini öngören yöntemdir.

Bu yöntem, bağlı şirketin varlıkları üzerinde iki ya da daha çok şirketin hakkı olduğu, başka bir deyişle bağlı ortaklığın sermayesinin birden fazla hissedarı bulunduğu durumlarda uygulanır. Bağlı ortaklığın varlık ve sermayesi, sermayesine iştirak eden şirketler arasında paylaştırılarak finansal tablolar konsolide edilir. Bu birleştirme iştirak eden şirketlerin finansal tablolarına, bölünen tutarların eklenmesiyle yapılır.

Yöntemin uygulanabilmesi için, ortaklık paylarının, yönetiminde söz sahibi olacak biçimde ortaklar arasında dağılımı gerekmektedir.

5.1.3. Özsermaye Yöntemi

Özsermaye yöntemi, iştirak ve bağlı ortaklıklardaki sermaye payının defter değerinin, iştirak edilen söz konusu ortaklığın özsermayesinde dönem içinde ortaya çıkan değişiklik tutarından, iştirak eden ortaklığa düşen pay kadar artırılıp azaltılmasını ve iştirak edilen ortaklıktan alınan kar paylarının, iştirak tutarının bu şekilde değiştirilmiş değerinden düşürülmesini öngören yöntemdir. Konsolide finansal tablolardaki, iştiraklere ilişkin yatırım daha sonra satılmak amacıyla

yapılmadıkça özkaynak yöntemiyle muhasebeleştirilir. Daha sonra satılmak amacıyla yapılan yatırımlar maliyet yöntemiyle muhasebeleştirilir.⁶³

7. yönergeye göre şirketler özsermaye yöntemini kullanmak zorundadır. Oransal konsolidasyon yöntemini ise, özsermaye yöntemine yardımcı olarak kullanabilirler. Oransal konsolidasyonda şirket “hisse oranına” göre varlıkları, yükümlülükleri, gelir ve giderleri yeniden hesaplamaktadır.⁶⁴

Bu yöntemin muhasebeleştirme özellikleri aşağıdaki gibidir:

- a. Özsermaye yöntemi, iştirak ve bağlı ortaklıktaki sermaye payının, iştirak edilen ortaklığın özsermayesindeki payına eşitlenmesini öngördüğü için, değerlemede bu pay esas alınır ve kayıtlar buna göre düzeltilir.
- b. Bu yöntemin uygulanmasında iştirak edilen ortaklıktan alınan kar payı, iştirak veya bağlı ortaklık nezdindeki özsermaye payını küçülteceğinden, iştirak veya bağlı ortaklığın değerinden indirilir.

Özsermaye yöntemine göre yapılacak muhasebeleştirme işleminde aşağıdaki hususlara dikkat edilmelidir:

- a. Özsermaye yönteminde, iştirak ve bağlı ortaklıklar yatırım yapıldığı anda elde etme maliyeti ile kaydedilir. Yatırım tarihinden sonra iştirak payının tutarı, yatırım yapılan bağlı ortaklık veya iştirakin dönem net kar veya zararından ana ortaklığa düşen miktar kadar artırılır veya azaltılır.
- b. Yatırımın yapıldığı tarihten sonra iştirak ve bağlı ortaklıkların özkaynaklarında, dönem net karı dışında, değer artışı fonları, hisse senedi ihraç primleri gibi sermaye yedeklerindeki artışlardan ana ortaklığın payına düşen miktar iştirak ve bağlı ortaklıkların değerine eklenir.

---

⁶³ Murat TÜRKER, a.g.t., s.58

⁶⁴ Mark E. HASKINS, Kenneth R. FERRIS, Thomas SELLING, **International Financial Reporting and Analysis**, 2nd Edition, McGraw Hill, 2000, s.61

- c. İştirak edilen ortaklıkta dönem net karı doğması veya sermaye yedeklerinde artış olması dolayısıyla iştirak ve bağı ortaklıkların değerine eklenen tutarlar, özkaynak hesap grubu arasında yeniden değerlendirme artışı olarak yer alır. İştirak veya bağı ortaklığın satışı veya bu ortaklıklardan kar payı tahsilatı yoluyla gerçekleşmeyen gelirler kar yazılmaz.
- d. İştirak ve bağı ortaklıklardan ana ortaklığın payına düşen temettü miktarı, bu ortaklığın alacağı haline geldiği anda ilgili hesaba alınarak iştirak veya bağı ortaklığın kayıtlı değerinden düşülür.

İştirak ve bağı ortaklıkların özkaynaklarında zarar dolayısıyla meydana gelen azalışlardan ana ortaklığın payına düşen kısım, varsa yeniden değerlendirme artışından indirilir. Yeniden değerlendirme artışını aşan kısım için karşılık ayrılır.

Yukarıda açıklanan konsolidasyon yöntemlerine ilişkin şematik bilgiler, aşağıdaki tabloda özet olarak verilmiştir.⁶⁵

<i>Tam Konsolidasyon Yöntemi</i>	Tek başına kontrol etme durumu olduğunda uygulanır.	Ortaklar arası işlemlerin eliminasyonundan sonra aktif ve pasiflerin tamamı konsolide edilir.
<i>Oransal Konsolidasyon (Pro Rata) Yöntemi</i>	Berberce kontrol etme durumu olduğunda uygulanır.	Aktif ve pasifler sahip olunan sermaye katılım oranına göre konsolide edilir.

Tablo 2 – Konsolidasyon İşleminde Kullanılacak Yöntemler

Tam konsolidasyon yöntemi; konsolidasyon kapsamındaki ana ortaklık ve bağı ortaklıklara ait finansal tablolarda yer alan varlık, borç, öz sermaye, gelir ve giderlerin bir bütün olarak bir şirket tarafından gerçekleşmiş gibi konsolide finansal tablolarda gösterimini, oransal konsolidasyon yöntemi; müşterek yönetime tabi teşebbüse ait finansal tablolarda yer alan varlık, borç, öz sermaye, gelir ve giderlerin

⁶⁵ Özcan AVCI, a.g.t., s.68

müteşebbis ve bunun bağlı ortaklığının sahip olduğu payın yüzdesi ile konsolidasyona tabi tutulmasını, özsermaye yöntemi ise, iştirak ve müşterek yönetime tabi teşebbüslerin, başlangıçta elde etme maliyeti ile kaydedilerek bu tutarın iştirakin net varlıklarında iştirak edenin veya ortaklığın payına düşen kısmı gösterecek şekilde artırılması veya azaltılması suretiyle finansal tablolara yansıtılmasını ifade etmektedir.

5.2. Finansal Tabloları Konsolidasyona Alınmayacak Ortaklıklar İçin Konsolidasyon Yöntemleri

Finansal tabloları konsolidasyona alınmayacak ortaklıkların kullanacağı konsolidasyon yöntemleri 2 tanedir. Bunlar:

- a. Maliyet yöntemi,
- b. Net yatırım değeri yöntemidir.

5.2.1. Maliyet Yöntemi

Bu yöntemde, ana ortaklığın, yatırım yaptığı bağlı ortaklığın hisse senetleri için ödediği tutar, maliyet değeri ile hesaplara yansıtılır. Bu yatırımlardan sağlanan temettüler gelir olarak kaydedilirken, yatırım yapılan ortaklığın zarar etmesi durumunda herhangi bir işlem yapılmaz. Bu yöntem kullanıldığı sürece ana ortaklığın iştirak tutarının bilançoda maliyet değeri ile gösterilmesine devam edilir.

5.2.2. Net Yatırım Değeri Yöntemi

Net yatırım değeri yönteminde de ana ortaklığın, bağlı ortaklığın hisse senetleri için ödediği bedel, maliyet değeriyle hesaplara kaydedilir. Bunun dışında, bağlı ortaklığın dönem karını ve dağıtılacak kar payını açıkladığı tarihte yatırımcının payına düşen dönem karı tutarında iştirakler hesabına borç kaydı yapılırken, iştirak gelirleri hesabı aynı tutarda alacaklandırılır. Daha sonra ise, elde edilen temettü tutarı

iştirakler hesabından düşölür. Yatırım yapılan ortaklığın zarar etmesi halinde de yine yatırımcının payına düşen zarar tutarı iştirakler hesabından düşölmektedir. Net yatırım değeri yönteminde bağılı ortaklığa yapılan yatırım tutarı, bağılı ortaklığın karı ile artar, temettü tahsilatı ile azalır.

Bu yöntemin tercih edilmesinin nedeni, maliyet yönteminde gösterilen gelirin, iştirake yapılan yatırım sonucu kazanılan gelire uygun ölçüsü olmamasıdır. Çünkü bağılı ortaklığın ödediğı temettü, gerçekleşmemiş karından farklı olabilir.

6. KONSOLİDASYON YAKLAŞIMLARI

Konsolide finansal tabloları elde ederken, ana ortaklığın %100 sahipliğinin ve kontrolünün olduğı ortaklıkların varlıkları, yükümlölükleri, gelirleri ve harcamaları tek tek bir araya getirilir.⁶⁶

Bu tür topluluklar içinde ana ortaklığın, yavru ortaklığın sermayesinin doğrudan ya da dolaylı olarak %100'ünden az kısmına veya bu oranda kontrol gücüne sahip olmaması durumunda, aşağıdaki yaklaşımlar söz konusu olacaktır:

6.1. Mülkiyet Yaklaşımı

Bu yaklaşımda bağılı ortaklıkların aktif ve pasifi ile gelir ve giderlerinin ana ortaklığın iştirak oranına isabet eden kısmı, konsolide finansal tablolarda yer alır. Diğer yatırımcıların payları dışarıda tutulur. Dolayısıyla konsolidasyon kısmidir.

6.2. Ana Ortaklık Yaklaşımı

Ana ortaklık tarafından kontrol edilen ve sahiplenilen bütün bağılı ortaklıkların gelirleri, giderleri, varlıkları ve yükümlölükleri ana ortaklığinkilerle birlikte konsolidasyon içinde yer alır. Tam konsolidasyona çok benzer, ancak odak noktası ana ortaklığın özsermaye ve karını yansıtmaktadır. Diğer yatırımcıların

---

⁶⁶ Murat TÜRKER, a.g.t., s.24

payları özsermaye ve net karın dışında ayrı bir kalem olarak gösterilir. Grup içi gerçekleşmemiş karlar ve işlemlerin, sadece ana ortaklığın payına düşen kısmı elimine edilir.

6.3. Varlık Yaklaşımı

Ekonomik birim kuramı olarak da isimlendirilen bu yaklaşımda konsolide finansal tabloların bir bütün olarak topluluk hakkında bilgi sunması amaçlanmaktadır.⁶⁷

İştirak edilen ortaklığın tüm varlık, yükümlülük, gelir ve giderleri ana ortaklığinkilerle birlikte konsolide tablolarda yer alır. Ana ortaklığın ve yavru ortaklıkların pay ağırlıkları eşittir. Her ne kadar finansal tablolarda ayrı ayrı açıklamış olsa da, özsermaye ve net kar, grubun özsermayesi ve net karını yansıtır. Grup içi karşılıklı işlemlerin ve gerçekleşmemiş karların elimine edilmesi zordur.

Belirtilen her üç yaklaşımda da kontrol gücü ve sahiplik kavramları önem taşımaktadır.⁶⁸

7. KONSOLIDASYON ÖNCESİ YAPILACAK DÜZELTME İŞLEMLERİ

Finansal tabloların konsolidasyonu teknik bir işlem olup bu işlem sırasında belli bir sıra izlenmeli ve belli kurallar uygulanarak konsolidasyon tamamlanmalıdır.⁶⁹

Konsolidasyona alınan ortaklıkların birbirleri arasındaki ticari ilişkilerden doğan işlemlerin konsolide tablolarda mükerrer olarak yer almaması açısından,

---

⁶⁷ Kadir GÜRDAL, a.g.t., s. 62

⁶⁸ Paul PACTER, Andrew J. ROSMAN, "The Debate Over Consolidating Statements", **Financial Executive**, March-April 1992, Vol. 8, No:2 s. 22

⁶⁹ Murat KAHRİMAN, a.g.t., s. 75

konsolidasyon esnasında ilgili tutarların giderilmesi veya arındırılmasına eliminasyon (mahsup) işlemi denilmektedir.

Eliminasyon yapma gereği, en çok şirketler arası yatırımlarda ortaya çıkar. Ana ortaklığın ya da topluluk içinde herhangi bir ortaklığın değerine iştirak yatırımında bulunması halinde yatırım yapan şirketin bilançosunda görülen “bağlı ortaklıklar” kalemi ile, yatırım yapılan şirketin bilançosundaki özsermaye tutarı aynı şey olduğundan, konsolide bilançoda mükerrerliği önleme açısından bu tutarın elimine edilmesi, en çok rastlanılan eliminasyon işlemidir. Bunun gibi birçok hesap için benzer tarzda eliminasyon işlemleri söz konusu olabilecektir.

Konsolide mali tablolar, grup içi şirketlerin birbirleri ile olan ilişkilerinin dışındaki, üçüncü şirket veya şahıslarla gerçekleşen işlemler ve bunun sonuçları üzerinden hazırlanır. Bu nedenle finansal tabloların konsolidasyonunda, grup içi şirketlerin birbirlerinden olan borç ve alacakları ile gelir ve giderleri elimine edilir. Örneğin, grup için şirketlerden birinin değerine kesmiş olduğu kira faturası, bir şirkette gelir değerinde ise gider olarak görülür. Ancak iki şirketin gelir tablolarının konsolidasyonu yapıldığında, bu işlem nedeniyle oluşan gelir ve giderler konsolide gelir tablosunda yer almaz. Şirketler grubunun üçüncü kişilerle yapmış olduğu işlemler konsolide finansal tablolarda yer alır.⁷⁰

Tek bir yasal birimin çeşitli yerlerde faaliyet halinde bulunan kısımlarının finansal durumunu ve faaliyet sonuçlarını bir araya getiren tablolar ile konsolide tablolar birbirine karıştırılmamalıdır.⁷¹

Konsolide finansal tabloların hazırlanmasında, ana şirketin ve bağlı şirketin finansal tabloları satır satır birleştirilerek, aktifleri, pasifleri, sermayesi, geliri ve

---

⁷⁰ Atilla GÖNENLİ, **Şirketlerde Finansal Yönetim**, Yön Ajans, İstanbul, 1988, s.72

⁷¹ Atilla GÖNENLİ, a.g.e., s.49

harcamaları gibi birimleri bir araya getirilir. Ayrıca ana şirketin, her bağlı şirketteki sermayesinin tutarı mahsup edilmeli, grup şirketleri arasındaki bakiye ve ticari işlemler, yine grup şirketleri arasındaki ticari işlemlerden doğan tahakkuk etmemiş karlar ve zararlar tamamen mahsup edilmelidir. Bunun anlamı topluluk içi şirketlere ait bakiyeler ve işlemler ile gerçekleşmemiş zarar ve karların tümünün giderilmesi gerektiğidir.⁷²

Konsolide bilanço ve konsolide gelir tablosu ile açıklanan bilgiler, dipnotlarla desteklenmelidir. Finansal tabloların, başka bir deyişle şirket ile ilgili bilgilerin sunulmasında dikkat edilecek konular önceki kısımlarda açıklanmıştır. Bilgilerin sunumu sırasında tablolarda açıklanamayan konular dipnotlarda belirtilmektedir. Bunlara ek olarak konsolide finansal tablolarda konsolidasyon yöntemlerinin ve bilgilerinin de sunulması zorunludur. Özellikle hesaplara ilişkin tutarların birleştirilmesinde kullanılan işlemler açıklanmalıdır. Aksi takdirde finansal tablo kullanıcılarının bu tablolarda bir anlam ve sonuç çıkarmaları mümkün değildir.⁷³

7.1. Bilançonun Konsolidasyonu Sırasında Yapılacak Giderme ve Düzeltme İşlemleri

Konsolide bilanço, her birinin ayrı ayrı tüzel kişiliği olmakla beraber, iktisadi yönden bir bütün teşkil eden şirketlerin bilançolarının birleştirilmesiyle meydana getirilen tablodur. Ana şirket ve bağlı ortaklıkların bilançolarının eliminasyonundan sonra toplanması sonucunda konsolide bilanço elde edilir.⁷⁴

Konsolide bilanço, birden çok şirketin bilançolarının, konsolidasyon ilkeleri uygulanarak tek bir bilanço olarak düzenlemesidir. Başka bir deyişle konsolide

---

⁷² Ahmet H. DURMUŞ, a.g.e., 1992, s. 220

⁷³ Kadir GÜRDAL, a.g.t., s. 35

⁷⁴ Ümit GÜCENME, **Uluslararası Muhasebe Teknik Sorunlar**, Marmara Kitabevi, Bursa, 1998, s. 129

bilanço, bir şirketler topluluğu veya grubu kapsamındaki şirketlerin bilançolarının belirli ilke ve tekniklerle birleştirilmesiyle elde edilen bilançodur.⁷⁵

Bilançoların konsolidasyonu sırasında yapılacak giderme ve düzeltme işlemleri aşağıdaki gibidir:⁷⁶

7.1.1. Ana Şirketin Bağlı Ortaklığa Katılma Tutarının Karşılıklı Olarak Giderilmesi

Bir ana şirketin, bir başka ortaklığa iştirak ettiğinde, bu iştirak her iki ortaklığın salt toplama bilançolarında iki kez gözükmüş olacaktır. Birinci kez hem konsolide bilançonun aktif tarafında ana şirketin bilançosundaki iştirakler kalemi olarak hem de bağlı ortaklığın bilançosunda iştirakleri temsil eden varlık değerleri olarak; ikinci kez ise, konsolide bilançonun pasif tarafında, iştiraki temsil eden ortaklığın özsermayesi, aynı şekilde bağlı ortaklığın iştirake düşen sermayesi olarak gözükülecektir. Bu nedenle konsolide finansal tabloların düzenlenmesi sırasında ana şirketin iştirakler kalemi ile bağlı ortaklığın sermaye kalemi birbirinden mahsup edilerek yok edilir.

7.1.2. Ana Şirketin Katılım Tutarı ile Bağlı Ortaklığın Defter Kayıtları Arasındaki Farkın Tespiti

Ana şirket katılım tutarı ile bağlı ortaklığın defter kayıtları arasında fark olabilir. Ana şirketin bu payları edinmesi sırasında ortaya çıkabilecek olan bu fark, olumlu ya da olumsuz olabilir. Yani, ana şirketin katılım tutarı, bağlı ortaklığın sermayesinin değerine eşit olabileceği gibi, bu değerden yüksek ya da düşük de olabilir. Fark, konsolide bilançoda ayrıca gösterilir.

---

⁷⁵ Zeki DOĞAN, **Kur Değişimleri Nedeniyle Konsolide Mali Tabloların Düzenlenmesinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri**, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Adana, 1998, s. 36

⁷⁶ Oktay GÜVEMLİ, a.g.e., s.45

Bir ana şirketin, bağlı ortaklığın hisse senetlerine ödediği tutarın, yani söz konusu iştirakin maliyetinin bu hisse senetlerinin defter değerini aşan kısmı, konsolidasyon şerefîyesi⁷⁷ olarak adlandırılır ve konsolide bilançonun aktifinde özel bir hesapta gösterilir.⁷⁸

Kuşkusuz, iştirakin maliyetinin her zaman için hisse senetlerinin defter değerini aşması beklenemez. Bazı durumlarda ana şirketin, bağlı ortaklığın hisse senetleri için ödediği tutar, bu hisselerin defter değerlerinden daha düşük olabilir. Bu durumda negatif konsolidasyon şerefîyesi⁷⁹ söz konusudur. Bu tutar konsolide bilançonun pasifinde özel bir hesapta gösterilir.

7.1.3. Topluluk Dışı Paylar ya da Azınlık Payları

Ana şirket, bağlı ortaklığın sermayesinin bir bölümüne sahip olabilir. Bu durumda bağlı ortaklıktaki azınlık payının ayrılması ve bu payın konsolide bilançoda “azınlık ortakları payı” adı altında gösterilmesi gerekir.

Topluluk dışı paylar, bağlı ortaklıkların, iştiraklerin ve sınırlı iştiraklerin özsermayesinden finansal şirketler topluluğu payı dışında kalan paylara düşen kısım veya özsermayedeki finansal şirketler topluluğu dışındaki ortaklıkların payıdır.

Bağlı ortaklık sermayesinin, ana şirketin yani konsolide bilanço düzenleyen şirketin hisseleri dışında kalan kısmı azınlık paylarını oluşturmaktadır. Konsolide finansal tabloların hazırlanması sırasında azınlıktaki ortaklara ait payların konsolidasyon dışında bırakılması gerekmektedir.

---

⁷⁷ Konsolidasyon şerefîyesi yerine konsolidasyon farkı ve birleştirme farkı kavramları da kullanılmaktadır.

⁷⁸ Mark E. HASKINS, Kenneth R. FERRIS, Thomas SELLING, a.g.e., s.60

⁷⁹ Negatif konsolidasyon şerefîyesi yerine konsolidasyon üstesi ve birleştirme üstesi kavramları da kullanılmaktadır.

7.1.4. Sabit Varlıklara İlişkin Giderme

Sabit kıymetlerin tamamı konsolidasyon dışındaki üçüncü kişilere satılmışsa bu hususla ilgili giderme söz konusu değildir.

Sabit kıymetlerin tamamı bağlı ortaklığın elinde bulunuyorsa aşağıdaki üç durum söz konusu olabilir:

a. Azınlık payı oranına göre hesaplanacak satış tutarı başka bir deyişle azınlığa yapıldığı varsayılan satış gerçek satış kabul edilir ve bu tutar sabit kıymetlerin değerinden indirilmez. Ana şirketin payı oranına düşen satış tutarı konsolidasyon içi satış sayılır ve bu tutara ilişkin temettü tutarı, konsolide kardan düşülür.

b. Bağlı ortaklığa yapılan satışa ilişkin elde edilen kar tutarı, tümü konsolidasyon içi satış varsayılarak net kardan ve sabit kıymetler tutarından düşülür. Azınlık payı için hesaplanmış net kar tutarı değişmez.

c. Bağlı ortaklığa yapılan satıştan elde edilen kar grup içi satış varsayılarak konsolide net kar tutarından ve ilgili sabit kıymet tutarından düşülür.

7.1.5. Yeniden Değerleme Fonlarının Tespiti

Bağlı ortaklığın yeniden değerlendirme fonunun, ana şirketin payına düşen bölümünün, konsolide bilançonun sermaye yanında ana şirket yeniden değerlendirme fonuna eklenmesi gerekmektedir. Yeniden değerlemenin azınlık payına düşen bölümü de, konsolide bilançonun sermaye yanında “yeniden değerlendirme fonu azınlık payı” adı altında gösterilebilecektir.

7.1.6. Borç ve Alacaklarda Alım-Satım İlişkisinden Doğan Farkın Giderilmesi

Konsolidasyona dahil grupta bulunan ortaklıkların gerek ticari gerekse ticari olmayan nedenlerle birbirlerinde borç ve alacaklarının bulunması doğaldır. Sermayenin konsolidasyonunda geçerli olan ilke burada da geçerlidir. Bu ortaklıkların konsolide bilançolarında aynı tutar, hem aktifte alacak hem de pasifte borç olarak gözükecektir. Bu ise konsolide toplamının fiktif olarak büyümesine neden olacaktır. Konsolide finansal tablolar, bir gruba dahil bütün ortaklıkların tek bir şirket gibi düşünülmesi suretiyle hazırlanmaktadır. Bir ortaklığın kendisine hem borçlu hem de alacaklı olması söz konusu olmayacağına göre, tutarları birbirine eşit olmak zorunda olan grup içi borç ve alacaklar, birbirinden mahsup edilir ve konsolide bilançoda yer almazlar.

Ana şirket ile bağlı ortaklık arasında alım-satım konusu olarak bir durun varlık mevcut ise bu, satın alan şirketin aktifinde maliyet bedeli ile görülür, bu bedel içinde satan şirketin karı da bulunur. Alım-satım konusu duran varlık için belirlenen kar tutarı konsolide bilançodaki duran varlıklardan indirilir. Ancak bu durumda satın alan şirketin ayırdığı fazla amortismanına ait düzeltmenin de yapılması gerekmektedir. Bu fazla amortisman tutarı, konsolide bilançodaki birikmiş amortismanlardan düşülür ve kara eklenir. Böylece, ayrılan fazla amortismandan doğan kar azalması giderilmiş olur. Benzer işlemler, satın alan şirketin alış bedeli üzerinden ayırdığı fazla yeniden değerlemeler için de yapılır.

Topluluk içi ortaklıklar, türlü amaçlarla dönen varlıklarını olduğundan yüksek tutarda göstermeye çalışabilirler. Bu nedenle kimi şirketler topluluk içi, kimi şirketler de topluluk dışı şirketler lehine hatır senedi düzenlerler. Aynı şekilde bankalar,

değişik amaçlarla iki taraflı ya da çok taraflı olarak karşılıklı mevduat işlemi yapabilirler. Konsolide edilecek bilançolarda bu tür hesapların dikkatli bir biçimde arındırma ve ayıklama işlemine tabi tutulması gerekir.

7.1.7. Ödenmiş Sermaye

Kayıtlı sermaye ile ödenmiş sermaye arasındaki farka ödenmemiş sermaye denir. Konsolide edilecek bilançolarda aktif değerler arasında yer alan bu hesap, gerçekte aktif olmayıp, değer düzeltici bir hesaptır ve pasifte yer alan kayıtlı sermaye hesabını düzenlemektedir. Bu nedenle ödenmemiş sermaye hesabının, pasifteki kayıtlı sermaye hesabından düşülmesi gereklidir.⁸⁰

7.1.8. Zararlar

Bu hesap konsolide edilecek bilançolarda aktifte yer almasına rağmen pasifte yer alan özsermaye tutarındaki bir azalmayı gösterir. Bu nedenle düzeltme işleminde özsermaye tutarından indirilmesi gereklidir.

7.1.9. Kar

Karın bir bölümü vergi olarak, bir bölümü de temettü olarak sonraki dönemde ilgililere ödenir. Kardan, ödenecek vergiler ve dağıtılacak kar payları, kısa vadeli borçlar kümesinde ilgili hesaplara, kalan tutar ise özkaynaklar kümesinde yasal ve ihtiyari yedekler hesabına aktarılır. Böylece dönem karı, konsolide edilecek bilançoların pasifindeki ilgili küme ve hesaplara aktarılarak elimine edilir.⁸¹

7.1.10. Avans ve Depozitolar

Avans ve depozito olarak yapılan ön ödemeler, mal veya duran varlık alımı için yapılmışsa, bu tutarın nakit değerler arasından çıkarılıp, sabit varlıklar arasında

---

⁸⁰ Öztin AKGÜÇ, a.g.e., s.155

⁸¹ Atilla GÖNENLİ, a.g.e., s.72

aktarılması gerekmektedir. Zira alacak olarak bilançolarda görülen bu tutar, para olarak değil, sabit varlık olarak geri döneceğinden, analizde yanılgıya neden olabilir.

Alınan avans ve depozitolar mal veya duran varlık satışı karşılığı ise, konsolide bilançoda kısa vadeli borçlar arasında yer alması uygun olabilir. Bu tür borçlar, para olarak ödenecek borçlar olmadığından, likidite oranlarının hesaplanmasında dikkate alınmalıdır.⁸²

7.1.11. Karşılık Hesapları

Konsolide edilecek bilançolarda, pasifte yer alan karşılık hesaplarının bir bölümü eliminasyon işleminde, aktifteki ilgili hesaplardan düşülür. Örneğin, değer azalma karşılığının, değeri azalan hesaplardan, krediler karşılığının krediler hesabından indirilmesi gibi.

7.2. Gelir Tablosunun Konsolidasyonu Sırasında Yapılacak Giderme ve Düzeltme İşlemleri

Konsolide gelir tablosunda bağlı şirketin tüm gelir ve giderleri ile kara katılır.⁸³

7.2.1. Şirketler Arası Mal ya da Duran Varlık Satışından Doğan Karların Giderilmesi

Konsolidasyona dahil ortaklıkların grup içi sabit kıymet ve iştirak hisseleri satışından oluşan karlar, grup içi ortaklıklara ödenen giderler, bu ortaklıklardan alınan gelirler konsolide gelir tablosunun hazırlanması sırasında elimine edilirler.

Topluluk içi şirketlerin birbirlerine mal satmaları halinde, satış tutarı, satan şirketin satışlarından; alış tutarı da satın alan şirketin maliyetinden indirilir. Satın alan şirketin aldığı malın bir bölümünü satmış bulunması, satın alan şirketin

---

⁸² Ahmet Hayri DURMUŞ, **Finansal Tablolar Tahlili**, M. Ü. Nihad Sayar Eğitim Vakfı, İstanbul, 1981, s.383

⁸³ Osman ALTUĞ, a.g.e., 1992, s. 271

ortaklarından bir bölümünün farklı gerçek kişi ya da kurum olması durumları hesaplamada farklılıklar yaratır.

Duran varlık satışında ise, satış tutarı satan şirketin satışlarından düşülür. Satın alan şirketin duran varlıkları arasına girmiş ise, duran varlık satışı, alan şirketin gelir tablosunda yer almamaktadır. Bu durumda satan şirketin satış maliyeti içinde duran varlık hangi maliyet tutarı ile yer almışsa, bu tutar düşülür. Böylece konsolide tablonun karı da azaltılmış olur. Bu işlemler sırasında satın alan şirketin satın alma bedeli üzerinden ayırdığı fazla amortisman tutarının bu şirketin amortisman masraflarından düşülmesi ve karın fazla amortisman tutarı kadar artırılması gerekmektedir.

7.2.2. Şirketler Arası Gelir ve Gider Tutarlarının Giderilmesi

Şirketlerin birbirinden gelir sağlamaları, bir şirket için gelir niteliği iken diğer şirket için gider niteliği taşır. Dolayısıyla topluluğun bir bütün olarak geliri bu gibi işlemler sonucunda artmayacak ya da azalmayacaktır. Bu nedenle bu tür gelir ve gider kalemlerinin de karşılıklı olarak giderilmesi gerekir.

Konsolidasyona dahil şirketlerin birbirleriyle olan işlemlerinden doğan karlar karşılıklı olarak giderilerek bu tutarların konsolide gelir tablosunda yer almaması sağlanır. Ana şirketin, bağlı ortaklıklarla ticari ilişkilerinden doğan karlar konsolide gelir tablosuna dahil edilmez. Ana şirketin, bağlı ortaklıklardan tahsil ya da tahakkuk ettirdiği gelirler, bağlı ortaklığın giderleri niteliğinde olduğundan bunların da karşılıklı olarak giderilmesi gerekir.

7.2.3. Şirketler Arası Ödenen Kar Paylarının Giderilmesi

Kar payı ödeyen şirket için bir gider olmadığı gibi alan şirket içinde bir gelir niteliğinde değildir. Bu nedenle şirketler arası ödenen kar paylarının mükerrer sayılmasını önlemek için giderilmesi gerekir.

7.2.4. Duran Varlıkların Satış Karlarına İlişkin Düzeltme

Konsolidasyona dahil şirketlerin birbirlerine sabit kıymet ve iştirak hissesi şeklindeki satışlardan elde ettikleri karlar konsolide gelir tablosu düzenlenirken elimine edilir. Aynı şekilde ana şirket dışındaki bağlı ortaklıkların da kendi aralarındaki bu işlemlerinden elde ettikleri karların konsolide gelir tablosunda yer almaması gerekir. Bu tür karlar konsolidasyona tabi grup için gerçekleşmemiş karlar olarak kabul edilirler. Böylelikle, konsolide gelir tablosunda görülen kar tutarı konsolide grup dışındaki üçüncü kişilerle yapılan işlemler sonucu elde edilen kardanır.

7.2.5. Topluluk Dışı Kar/Zarar

Topluluk dışı kar/zarar, şirketler topluluğu dışında kalan paylara, bağlı ortaklıkların, iştiraklerin ve sınırlı iştiraklerin faaliyet sonuçlarından düşen kısım veya kar/zararda şirketler topluluğu dışındaki ortaklıkların payıdır.

Konsolidasyona tabi grup içi işlemler dolayısıyla oluşan gerçekleşmemiş karların, azınlık ortaklıkların payına düşen kısmının elimine edilmesi zorunludur. Bu karlar grup içi gerçekleşmemiş kar olarak kabul edilmekle birlikte, azınlıktaki ortaklar sadece kendi ortaklıkları ile ilgili olduklarından, onlar için bu kar oluşmuştur ve bu kar üzerinde hakları vardır.

7.2.6. Amortisman Giderlerinin Düzeltilmesi

Azınlık payı yoksa konsolidasyona dahil sabit kıymetlerin hesaplanan amortisman tutarı, toplam konsolide sabit varlıklar ve konsolide net kara eklenir. Bu tür sabit kıymetlerin satışında kar ile amortisman birbirinden mahsup edilmiş olur.

Azınlık payı varsa, topluluk içi alım-satıma konu olan sabit varlıklardan hesaplanan amortismanın yalnız ana şirketin payına düşen tutarı (i) topluluğun sabit varlık tutarına ve konsolide net kara (ii) ya da bu amortisman masrafının tümü konsolide sabit varlıklara eklenir, (iii) öte yandan ana ortaklığın net karına ve azınlık paylarının net karına iştirak oranına göre (iv) veya amortisman tutarının tümü, toplam sabit varlıklara ve net konsolide kara eklenir.

8. KONSOLİDE MALİ TABLOLARIN DÜZENLENMESİ

Konsolide finansal tablolar, faaliyet döneminin bitiminden itibaren altı ay içinde hazırlanmalıdır. Konsolide finansal tablolar, bir topluluğun finansal tablolarını bir tek şirketmiş gibi gösteren tablolardır. Konsolide finansal tablolar, topluluğu oluşturan şirketlerin yasal bağımsızlıkları dikkate alınmaksızın, sanki tek bir şirket söz konusuymuş gibi topluluk hakkında bilgi verir.⁸⁴

Konsolidasyonun genel esasları ve konsolidasyon kapsamına alınacak şirketler belirlendikten sonra konsolide finansal tabloların düzenlenmesine gerekmektedir. Bu tabloların düzenlemesi ile ilgili muhasebe süreci, topluluk içindeki şirketlerin muhasebe kayıtlarından bağımsız olarak işlemektedir. Her şirketin kendi finansal tabloları hazırlandıktan sonra hazırlanan çalışma tabloları ile konsolide finansal tablolar düzenlenir.⁸⁵

---

⁸⁴ Turan BOZOĞLU, a.g.m., s.178

⁸⁵ Robert H. CRANDALL, **Intermediate Accounting**, Prentice Hall, 1990, 2nd Edition, s.734

Şirketlere ilişkin ayrı ayrı hazırlanmış finansal tablolara bakarak holding hakkında yorum yapmak ilgilileri yanlış sonuçlara ulaştırabilir. Bu nedenle ana şirketin ve yavru şirketlerin finansal tabloları birleştirilerek konsolide finansal tablolar hazırlanır. Elde edilen tablolara holdingin ekonomik ve finansal yapısı, faaliyetleri ve faaliyet sonuçları elde edilmektedir.

Konsolide Çalışma Tabloları: Konsolidasyon işlemi, birbiri içinden oluşan birçok işlemin ard arda sıralanmasıyla oluşan grift çalışmalardır. Dolayısıyla da bu işlemleri doğru bir şekilde takip edebilmek, birden fazla konsolidasyonu sırasında doğabilecek yanlışları önleyebilmek ve işlemi her aşamada izleyebilmek amacıyla konsolide çalışma tablolarının düzenlenmesi yoluna gidilmiştir. Konsolide çalışma tablolarının kullanılışı konsolidasyon işleminin doğmasıyla paralellik izlemektedir.⁸⁶

Çalışma tablosu kullanmak, konsolide tabloların hazırlanmasına yardımcı olur. Çalışma tabloları aynı nitelikteki kalemleri yatak olarak kombine edip, sistem içi işlemlerin elimine edilmesine yardımcı olur. Şirketler arası, birbirinin karşıtı kalemlerin eliminasyonu, sadece çalışma tablosu üzerinde gösterilmektedir.⁸⁷

8.1. Konsolide Tablo Düzenlemede Yapılacak İşlemler

8.1.1. Konsolidasyon Farkının Hesaplanması

Ana şirket, bağlı ortaklığın hisse senetlerini defter değerinin üstünde bir bedel ödeyerek aldığı anda, fazla ödeme söz konusu olur. Bu fazla ödeme, bilançonun konsolide edilmesinde aktifte “konsolidasyon farkı” ya da “birleştirme farkı” olarak yer alır.⁸⁸ Ana şirketin hesaplarında görünen bağlı şirkete iştirak tutarı, bağlı şirketin

---

⁸⁶ Şahika KAPTAN, **Mali Tabloların Konsolidasyonu ve Bir Uygulama**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1991, s. 40

⁸⁷ Finley E. BELCHER, Clyde P. STICKNEY, a.g.e., s.11

⁸⁸ Ahmet Hayri DURMUŞ, a.g.e., 1981, s.385

özsermayesinden fazla olduğunda ortaya çıkar.⁸⁹ Konsolidasyon farkı, hisse senetlerine ödenen bedel ile bağlı ortaklığın özsermayesi karşılaştırılarak hesaplanır. Bağılı ortaklığın tüm hisse senetleri satın alınmışsa, konsolidasyon farkının hesabı kolaydır. Bağılı ortaklığın, bir kısım hisse senedi satın alınmışsa, alınan hisse oranına bedelle, özsermayedeki aynı hisse oranı tutarı karşılaştırılarak hesaplanır. Buna “sermaye düzeltme farkı” denilmektedir.⁹⁰ Konsolidasyon farkı, özsermayeyi azaltıcı niteliktedir. Pozitif anlamda ortaya çıkan bir konsolidasyon farkı, bilançonun aktif tarafında muhasebeleştirilir.

8.1.2. Konsolidasyon Üstesinin Hesaplanması

Ana şirket, bağılı ortaklığın hisse senetlerini, defter değerinin altında bir bedel ödeyerek aldığıında bu durum söz konusu olur. Bu eksik ödenen tutar ile defter değeri arasındaki fark, bilançonun konsolide edilmesinde, pasifte “konsolidasyon üstesi” ya da “birleştirme üstesi” olarak yer alır. Buna “negatif denetim maliyeti”de denir.⁹¹ Konsolidasyon üstesi, özsermayeyi artırıcı niteliktedir.

8.1.3. Azınlık Payının Hesaplanması

Bağılı ortaklığın tümü değil de bir kısmı edinilmişse, grubun dışında kalan hisse senetleri, azınlık payı ilişkisini oluşturur. Bilançoların konsolide edilmesinde azınlık payları, bilançonun pasifinde gösterilir. Örneğin 1200 lira sermayeye sahip B şirketinin hisselerinin %75’i A şirketine satılmış ise A şirketi konsolide bilançosunu hazırlarken pasifte “Azınlık Payları” kalemi adı altında 300 lirayı ($1200 \cdot 0,25 = 300$) muhasebeleştirecektir.

---

⁸⁹ Denis HILLMAN, Robin KOCHANEK, Caroline NORQUARD, **Principles of Accounting**, 6th Edition, Dreyden HBS, 1992, s. 909

⁹⁰ Kamuran PEKİNER, **Şirketler Muhasebesi ve Finansal Tablolar Analizi**, İstanbul, 1992, s.208

⁹¹ Kamuran PEKİNER, a.g.e., 1992, s.212

Bağlı ortaklığın hisselerinin bir kısmı grup dışı şirketlerin elindeyse, belirli bir azınlık payının özkaynaklar içerisinde yer alması gerekmektedir.⁹²

8.2. Konsolide Bilançonun Düzenlenmesi

Konsolide bilanço, sermayelerinin önemli bir bölümü aynı gruba ait olan ya da çalışmaları ve varlıkları aynı grubun denetimi altında bulunan, iki ya da daha fazla sayıda şirketin bilançolarının, mali durum ve çalışma sonuçlarının değerlendirilmesi amacıyla bir araya getirilmiş finansal tablodur.⁹³

Konsolide bilanço, topluluğa dahil şirketlerin kendi bilançolarının bazı ilke ve teknikler altında birleştirilmesinden elde edilir. Elde edilen bu bilanço, söz konusu ekonomik topluluğun net toplam aktif ve pasiflerini gösterir.

Konsolide finansal tabloların kendisinden beklenen yararı sağlaması, ortaklar ve üçüncü kişiler tarafından değerlendirildiğinde anlamlı sonuçlar verebilmesi açısından, bu tablolarda normatif nitelik taşıyan bir takım özelliklerin bulunması gerekir.

Finansal tabloların gerçeği yansıtan bilgileri içermesi muhasebenin en önde gelen kuralıdır. Bunu sağlamak ve finansal tablolarda yeknesaklığı yakalamak için bilançoların; aynı hesap planı ile defter ve kayıt düzenini kullanıyor olması, aynı muhasebe ve değerlendirme yöntemini benimsemiş olması ve aynı muhasebe dönemine ilişkin yanısıra benzer faaliyetlerle iştigal eden şirketlere ait olması gerekir.⁹⁴

Konsolide bilançonun aktif tarafında, topluluğa dahil şirketlerin genel varlık durumu, pasif tarafında ise topluluk şirketlerinin özsermayesi ile topluluk dışı

---

⁹² A. James CASHIN, A. Joseph WISEMAN, **Theory and Problems of Advanced Accounting**, 1982, McGraw-Hill Company, s. 432

⁹³ A. Haried ANDREW, F. Imdieke LEROY, F. Smith RALPH, **Advanced Accounting**, John Wiley&Sons Inc, 1994, s. 53

⁹⁴ Murat TÜRKER, "Finansal Kurumlar Topluluğunda Finansal Tabloların Konsolidasyonu ve Konsolide Denetim Olgusu", **ActiveBanka**, Temmuz/2000, s.17

şirketlere ya da üçüncü kişilere olan borçları ve varsa şirketlerin azınlık paylarının sermaye payları gösterilir.

Konsolide bilançolar, topluluğa dahil bağlı şirketlerin yönetim ve denetim bakımından bağımlılıklarını esas alarak ve topluluğu bir bütün kabul ederek hazırlanan bilançodur.

Konsolide bilançolar çeşitli durumlarda düzenlenir. Bunlar:

1. Edinme Sırasında Konsolide Bilançonun Düzenlemesi,

a. Ana Şirketin, Bağlı Ortaklığın Tümüne Sahip Olması Durumunda,

i. Bağlı ortaklıktaki payın, defter değerine eşit değerle edinilmesi durumu,

ii. Bağlı ortaklıktaki payın, defter değerinin üstünde bir bedelle edinilmesi durumu,

iii. Bağlı ortaklıktaki payın, defter değerinin altında bir bedelle edinilmesi durumu,

b. Ana Şirketin, Bağlı Ortaklığın Bir Kısımına Sahip Olması Durumunda,

i. Bağlı ortaklıktaki payın, defter değerine eşit değerle edinilmesi hali,

ii. Bağlı ortaklıktaki payın, defter değerinin üstünde bir bedelle edinilmesi durumu,

iii. Bağlı ortaklıktaki payın, defter değerinin altında bir bedelle edinilmesi durumu,

2. Edinmeden Bir Süre Sonra Konsolide Bilançonun Düzenlenmesi,

a. Şirketler arasında alım ve satımın olmaması durumunda,

b. Şirketler arasında alım ve satımın olması durumunda,

3. Birden Fazla Bağlı Ortaklığın Olması Durumunda Konsolide Bilançonun Düzenlemesi,

a. Ana Şirket ile bağlı ortaklıklar arasında doğrudan ilişkinin bulunması durumunda,

b. Ana Şirket ile bağlı ortaklıklar arasında dolaylı ilişkinin bulunması durumunda,

8.2.1. Edinme Sırasında Konsolide Bilançonun Düzenlenmesi

Topluluğa bir Şirketin katılması çeşitli yollarla gerçekleŐebilir. Örneğin, hisse senetlerinin satın alınması, kurucu sıfatıyla bağlı ortaklığın oluŐturulması, alacağa mahsuben hisse alınması v.b. gibi.

Edinme sırasında konsolide bilanço düzenlenirken, önce topluluğa yeni Şirket katılmadan önceki konsolide bilanço hazırlanır. Sonra bu bilanço ile yeni katılan Şirketin bilançosu konsolide edilir.⁹⁵

Edinme tarihindeki konsolidasyon, edinilen Şirketin varlık ve sermaye yapısının, topluluğun konsolide bilançosuna yansıtılması ve yeni durumun görülmesi amacıyla yapılır.

8.2.1.1. Ana İŞletmenin, Bağlı Ortaklığın Tümüne Sahip Olması Durumunda

Ana Şirketin, bağlı ortaklığın tümüne sahip olması durumunda, bağlı ortaklıktaki payın, defter değerine eşit, defter değerinin üstünde veya altında bir bedelle edinilmesi haline göre deęiŐmektedir.

---

⁹⁵ Ahmet Hayri DURMUŞ, a.g.e., 1981, s.387

8.2.1.1.1. Bağlı ortaklıktaki payın, defter değerine eşit değerle edinilmesi durumu

Konsolide bilanço dzenlemenin en kolay şekli budur. Bu durumda, ana şirket, bağlı ortaklığın bütun hisse senetlerine sahiptir. Bu nedenle ana şirketin bilançosunda yer alan iştirakler kaleminin defter değeri, bağlı ortaklığın sahip olduğu özsermayeye eşit bulunmaktadır.

8.2.1.1.2. Bağlı ortaklıktaki payın, defter değerinin üstünde bir bedelle edinilmesi durumu

Ana şirket, bağlı ortaklığın hisse senetlerini defter değerinin üstüne bir bedel ödeyerek aldığında fazla ödeme söz konusu olur. Bu fazla ödeme, bilançonun konsolide edilmesinde aktifte konsolidasyon farkı olarak yer alır. Konsolidasyon farkı, hisse senetlerine ödenen bedel ile bağlı ortaklığın özsermayesi karşılaştırılarak hesaplanır. Bağlı ortaklığın sermayesini aşan kısım konsolidasyon farkını oluştur.

8.2.1.1.3. Bağlı ortaklıktaki payın, defter değerinin altında bir bedelle edinilmesi durumu

Ana şirket, bağlı ortaklığın hisse senetlerini, defter değerinin altında bir bedel ödeyerek aldığında konsolide üstesi ortaya çıkar ve pasifte yer alır. Ödenen bedel ile bağlı ortaklığın sermayesi arasındaki fark konsolidasyon üstesi olarak muhasebeleştirilir.

8.2.1.2. Ana şirketin, Bağlı Ortaklığın Bir Kısımına Sahip Olması Durumunda

Ana şirket, bağlı ortaklığın tümüne değil de, belirli bir payına sahipse, burada “azınlık payı” söz konusu olur. Azınlık payının hesaplanabilmesi için ana şirketin, bağlı ortaklıktaki pay oranının saptanması gerekir.

8.2.1.2.1. Bağlı ortaklıktaki payın defter değerine eşit değerle edinilmesi durumu

Konsolide bilanço dzenlemenin en kolay olduğu Şekil budur. Bu durumda, ana Şirket, bağlı ortaklığın bütun hisse senetlerine sahiptir. Bu nedenle ana Şirketin bilançosunda yer alan iştirakler kaleminin defter değeri, bağlı ortaklığın sahip olduğu özsermayeye eşit bulunmaktadır. Ancak ana Şirket, bağlı ortaklığın belli bir kısmına sahip olmasından dolayı bağlı ortaklıkta bulunan azınlığı oluşturan hisse senedi sahiplerinin de konsolide bilançoda gösterilmesi gerekir. Azınlık payları konsolide bilançonun pasifinde muhasebeleştirilir.

8.2.1.2.2. Bağlı ortaklıktaki payın defter değerinin üstünde bir bedelle edinilmesi durumu

Bağlı ortaklıktaki payın defter değerinin üstünde bir bedelle alınmasından dolayı bir konsolidasyon farkı oluşacaktır ve konsolide bilançonun aktifinde muhasebeleştirilecektir. Ana ortaklık, bağlı ortaklığın belli bir kısmına sahip olduğu için azınlık payı vardır ve konsolide bilançonun pasifinde muhasebeleştirilir.

8.2.1.2.3. Bağlı ortaklıktaki payın defter değerinin altında bir bedelle edinilmesi durumu

Bağlı ortaklığın hisse senetleri değerinden daha düşük bir bedelle satın alındığı için konsolidasyon üstesi oluşmaktadır. Ayrıca ana ortaklık, bağlı ortaklığın belli bir kısmına sahip olduğu için azınlık paylarını konsolide bilançoda göstermek zorundadır. Hem konsolidasyon üstesi hem de azınlık payları konsolide bilançonun pasifinde muhasebeleştirilir.

8.2.2. Edinmeden Bir Süre Sonra Konsolide Bilançonun Dzenlenmesi

Bağlı ortaklıkların edinilmesinden bir süre sonra konsolide bilanço yeniden dzenlenir. Edinmeden sonraki konsolidasyon işlemi, ana Şirket ile aralarında alım-satım işleminin olup-olmamasına göre farklılık gösterecektir. Satınalma anında

yapılan konsolidasyon işlemleri ile satınalma sonrası dönemlerde yapılan konsolidasyon işlemleri arasında temelde fark yoktur. Her ikisinde de öncelikle konsolidasyon şerefiyesi belirlenmektedir. İkincisinde ek olarak yapılan işlem, topluluk şirketleri arasında yapılan karşılıklı işlemlerin ve bunların etkilerinin ortadan kaldırılmasıdır.⁹⁶

8.2.2.1. Şirketler arasında alım-satım olması durumunda

Gruba dahil her şirket ayrı ayrı tüzel kişiliğe sahip olduğundan, şirketlerin birbirleri arasında yapmış oldukları satışlar, belli miktarda kar içermektedir. Bilanço gününde kalan stok tutarı içinde bu kar da bulunacaktır. Bu durumda grup içinden alınan mallardan ve bilanço gününde mevcut olan ve maliyet değeri ile değerlendirilmiş olan mallardan yani stoklardan bu kar miktarı da düşülmelidir. Bunun yanında aynı tutar satış yapan şirketin hasılatından, satılan malın maliyeti tutarından ve dönem net karından da düşülmelidir.⁹⁷

8.2.2.2. Şirketler arasında alım-satım olmaması durumunda

Gruba dahil şirketler arasında alım-satım olmadığı için herhangi bir kar oluşmamaktadır. Bu nedenle konsolidasyon işlemlerini yaparken stoklar, satılan malın maliyeti ve dönem net karı üzerinde herhangi bir düzeltme işleminin yapılmasına gerek yoktur.

---

⁹⁶ Patrick DELANEY, Barry J. EPPSTEIN, James R. ADLER, Micheal F. FARAN, **Wiley GAAP 98**, John Wiley and Sons Inc. 1998, s.372

⁹⁷ Oktay GÜVEMLİ, a.g.e., s.51

8.2.3. Birden Fazla Bağlı Şirketin Olması Durumunda Konsolide Bilançonun Düzenlenmesi

Birden fazla bağlı şirketin olması durumunda konsolide bilanço, ana şirket ile bağlı şirket arasında direkt veya dolaylı ilişki bulunması durumlarına göre farklılık göstermektedir.

8.2.3.1. Ana şirket ile bağlı ortaklık arasında doğrudan ilişki bulunması durumunda

Böyle bir durumda, konsolide bilançonun hazırlanması daha kolaydır. Bunun için ana şirketin ve bağlı şirketlerin bilançoları alt alta yazılır. Ana şirketin aktifindeki iştirakler ile bağlı şirketlerin pasiflerindeki özsermaye tutarları, ikişerli olarak giderilir. Konsolidasyon farkı, konsolidasyon üstesi ve azınlık payı varsa hesaplanır. Ancak konsolidasyon farkı ve konsolidasyon üstesi birbirini yok edebilir. Bu işlemlerden sonra kalan tutar toplanır ve konsolide bilanço hazırlanır.

8.2.3.2. Ana şirket ile bağlı ortaklıklar arasında dolaylı ilişkinin bulunması durumunda

Ana şirket ile bağlı ortaklıklar arasında doğrudan doğruya olmayan, yani bağlı ortaklıklar aracılığıyla başka bağlı ortaklıklara da iştirakler söz konusu olabilir. Bu durumda iştirak ilişkilerinde, bir şirketin mevcut bir şirketler topluluğunun ana şirketine direkt iştiraki ve böylelikle bir ara tepe yönetimi veya ara holding mevcudiyeti ortaya çıkar. Bağlı şirketlerden öte, bir nevi “torun şirketler” görünümü veren bir bütünlük yaratılmış olur.⁹⁸

Çok aşamalı, salkım şeklindeki iştirak ilişkilerinde dikkat edilmesi gereken önemli noktalardan biri, grup haricindeki azınlık paylarının doğru olarak

---

⁹⁸ M. Sema ÜLKER, Avrupa Topluluğunda Muhasebe Harmonizasyonu ve Konsolide Finansal Tablolar, **Muhasebe ve Vergi Dünyası**, Sayı 23, Mayıs, İstanbul, 1991, s.161

hesaplanmasıdır. Çünkü dolaylı iştirakler göz önüne alınarak, bütünlük kuramına göre sadece grup haricindeki azınlıkların payları hesaplanacaktır.

Endirekt iştirakin %50 tutması halinde konsolide edilemeyeceği tartışmalı bir konudur, fakat, ara holdingin iştirak payının %50'den fazla olması halinde, kontrol altında veya merkezi yönetim altında tutulması nedeniyle konsolidasyon yapılması savunulmaktadır.

Zincirleme iştirak ilişkilerinin bulunması ve bu iştiraklerin farklı zamanlarda iktisap edilmesi halinde konsolidasyonda zorluk çekilir. Zira mevcut bir yapıya iştirak etmek, bu tepe şirketinin özsermaye hareketlerindeki payı olduğu kadar onun bağlı şirketlerindeki özsermaye hareketlerinde de pay sahibi olmak demektir.⁹⁹

Bu tür iştirakler konsolide edilirken, zincirin en sonundaki ve tepe şirketine en uzak konumdaki şirketten başlayarak, zincirin her halkası için ayrı ayrı konsolide finansal tablolar hazırlanır. İşlem, tepe şirketinin bir alt halkasında elde edilmiş kısmı konsolide finansal tablolar ile tepe şirketinin finansal tabloları konsolide edilerek, şirketler bütününe yansıtan konsolide finansal tabloların elde edilmesiyle tamamlanır.

Zincirleme konsolidasyonun çok zaman alması ve konsolidasyon işlemlerinin ilk aşamalarında yapılan hataların halkalar boyunca devam etmesi nedeniyle, tek adımda konsolidasyon önerilmektedir. Bunun için konsolidasyonun tek bir adımda yapılmasını sağlayan "hisse oranı" geliştirilmiştir.

Zincirleme konsolidasyonu örnekle açıklayalım:

"A" şirketi, "B" şirketine %100 oranında,

"B" şirketi, "C" şirketine %80 oranında,

---

⁹⁹ M. Sema ÜLKER, a.g.e., s.161

“C” şirketi, “D” şirketine %50 oranında iştirak etmiştir.

“A”, “B”, “C” ve “D” şirketlerinin bilançoları aşağıdaki gibidir:

"A" Ana Şirketsinin Bilançosu

Aktif		Pasif	
Dönen varlıklar	8.000	Borçlar	8.000
İştirakler ("B" İşt.)	11.000	Sermaye	21.000
Duran Varlıklar(Net)	10.000		
Toplam	<u>29.000</u>	Toplam	<u>29.000</u>

"B" Bağlı İşletmesinin Bilançosu

Aktif		Pasif	
Dönen varlıklar	7.000	Borçlar	10.000
İştirakler ("C" İşt.)	6.400	Sermaye	12.000
Duran Varlıklar(Net)	8.600		
Toplam	<u>22.000</u>	Toplam	<u>22.000</u>

"C" Bağlı Şirketsinin Bilançosu

Aktif		Pasif	
Dönen varlıklar	6.000	Borçlar	8.000
İştirakler ("D" İşt.)	3.000	Sermaye	8.000
Duran Varlıklar(Net)	7.000		
Toplam	<u>16.000</u>	Toplam	<u>16.000</u>

"D" Bağlı İşletmesinin Bilançosu

Aktif		Pasif	
Dönen varlıklar	8.000	Borçlar	9.000
Duran Varlıklar(Net)	7.000	Sermaye	6.000
Toplam	<u>15.000</u>	Toplam	<u>15.000</u>

Bu bilançolara göre ana şirket olan “A” şirketinin konsolide bilançosuna aşağıdaki gibi ulaşılır:

"C" Bağlı İşletmesinin Konsolide Bilançosu

Aktif		Pasif	
Dönen varlıklar	14.000	Borçlar	17.000
Duran Varlıklar(Net)	14.000	Sermaye	8.000
		Azınlık Payı	3.000
Toplam	<u>28.000</u>	Toplam	<u>28.000</u>

"B" Bağlı İşletmesinin Konsolide Bilançosu

Aktif		Pasif	
Dönen varlıklar	21.000	Borçlar	27.000
Duran Varlıklar(Net)	22.600	Sermaye	12.000
		Azınlık Payı	4.600
Toplam	<u>43.600</u>	Toplam	<u>43.600</u>

"A" Ana Şirketsinin Konsolide Bilançosu

Aktif		Pasif	
Dönen varlıklar	29.000	Borçlar	35.000
Duran Varlıklar(Net)	32.600	Sermaye	21.000
		Azınlık Payı	4.600
		Konsolidasyon Üstesi	1.000
Toplam	<u>61.600</u>	Toplam	<u>61.600</u>

8.3. Konsolide Gelir Tablosunun Düzenlenmesi

Konsolide gelir tablosu, ana ve bağlı şirketlerin gelir tablolarının belli ilkelere göre birleştirilerek, şirketler topluluğunun gelir ve giderlerini topluca gösteren tablodur.

Konsolide finansal tablolar özellikle holding ortakları için hazırlanmaktadır. Bu durum özellikle konsolide gelir tablolarının görünüşünü diğer finansal tablolara göre daha farklı etkilemektedir. Buna göre konsolide gelir tablosunun standart formu iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde grup geliri ve toplam vergi yükü yer almakta ve böylece holding yöneticileri yönetimleri altındaki grubu ne derece başarılı yönettiklerini takip edebilmektedirler. İkinci bölümde ise holding şirket ortaklarının vergiden sonraki karları ile dağıtılmayan karlar hesabına nakilleri ve toplam dağıtılmayan karları yer almaktadır.

Konsolide gelir tablosu düzenlenirken aşağıdaki işlemler yapılır:

a. Konsolide gelir tablosunun düzenlenebilmesi için, topluluğu oluşturan şirketlerin gelir tablolarının elde edilmesi gerekir.

b. Topluluk içi şirketler arasında yapılan hammadde, yarı mamul, mamul ve duran varlık alış ve satışları ile çeşitli nedenlerle gelir ve gider ödeme ya da tahakkuku söz konusu olabilir. Topluluk içinde bir şirketin elde ettiği gelir, diğer şirketin gideri olmaktadır. Bu nedenle gelir tablosunda yer alan bu tür gelir ve giderler konsolide gelir tablosunda yer almazlar. Bu gibi işlemlerin konsolide gelir tablosunda yer alabilmesi için, alış ve satışların topluluk dışı şirketlerle veya üçüncü kişilerle yapılması gerekir.

Topluluk içi şirketlerle yapılan alış ve satışlar henüz tamamlanmamış ise, yani sözü edilen ekonomik değerler, satın alan şirket bilançosunu düzenlediği tarihte hala stoklar arasında bulunuyorsa, bu stoğa ait karın düşülmesi gerekir.

Amortismanına tabi bir duran varlığın satışında, satış fiyatı net defter değerinden fazla ise; hem konsolidasyon sırasında düzeltilmesi gereken bir kar oluşur hem de bu duran varlığı alan şirketin kendisine olan maliyet değeri üzerinden

amortisman ayırması nedeniyle elimine edilmesi gereken tutarlar ortaya çıkar. Elimine edilecek ara kar tutarı, satış fiyatı ile şirket topluluğu açısından bu varlığın maliyet değeri arasındaki farka eşit olmalıdır. Ayıklamanın yapılabilmesi için ön koşul, bu maliyet değerine dayanan amortismanların ve kalan değerlerinin bilinmesidir.

c. Bir şirketin bilançosuna göre oluşan kardan bir kısmı iştirak payı ile orantılı olarak iştirak eden şirkete aktarılır. Bu aktarılan kar iştirak eden şirketin de gelirleri arasında yer alacaktır. Gerçekte ise holdingin tüm karlılığında her iki tutarın toplamı kadar artma olmamaktadır. Dolayısıyla şirketler arasındaki kar payı aktarmaları mahsup edilecektir.

Ana şirketin, bağlı şirketlerin tamamına sahip olmaması durumunda, sahip olunmayan paylara düşen gelir ve gider kısımları saptanarak, konsolide gelir tablosunda belirtilmelidir.

d. Gerekli eliminasyon işlemleri yapıldıktan sonra topluluğu oluşturan şirketlerin gelir tablolarında yer alan topluluk dışı şirketler ve üçüncü kişilere olan ilişkileri temsil eden kalemleri toplanır ve böylece topluluğun konsolide gelir tablosu elde edilmiş olur.

8.3.1. Edinmeden Bir Süre Sonra Konsolide Gelir Tablosunun Düzenlenmesi

Bağlı şirketlerin edinilmesinden bir süre sonra, bağlı şirket faaliyette bulunarak kar ve zarar edeceğinden, gelir tabloları konsolide edilir.

Edinmeden sonraki konsolidasyonda, bağlı şirket ile ana şirket arasında alış-veriş ve borç-alacak ilişkisinin bulunup bulunmamasına göre değişik özellik gösterecektir.

8.4.Konsolide Kar Dağıtım Tablosu

Kar dağıtım tablosu, şirket karının dönem içindeki dağılımını gösteren bir finansal tablodur. Bu finansal tablonun düzenlenmesinde, şirket karından ödenecek vergiler, ayrılacak yasal ve ihtiyari yedeklerle, dağıtılacak karlar ve şirkette alıkonulacak kısım ayrı ayrı gösterilmelidir. Kar dağıtım tablosu, sermaye şirketlerinde genel kurula önerilen kar payı dağıtım planı olarak tanımlanmaktadır.¹⁰⁰

Kar dağıtım tablosu, gelir tablosunu destekleyici bir nitelik taşır.

Konsolide kar dağıtım tablosunun geçerliliği, kar dağıtımının konsolide tablolar üzerinden yapıldığı şirketlerde söz konusudur. Kar dağıtımının bireysel tablolara dayandığı şirketlerde konsolide kar dağıtım tablosu düzenlemeye gerek yoktur.¹⁰¹

8.5. Konsolide Özkaynak Değişim Tablosu

Özkaynak değişim tablosu, bir şirketin dönem başındaki özkaynakların dönem içindeki ilavelerle, dönem başındaki özkaynaklarından dönem içindeki azalışlara yer vererek, dönem sonu özkaynaklarını gösteren bir finansal tablodur. Tablonun düzenlenmesinde, dönem başı özkaynaklarındaki artışlar, dönem karı, sermaye artırımı, yeniden değerlendirme artışı olarak; özkaynaklardaki azalışlar da dönem zararı, kar dağıtımını, vergiler, sermaye azaltılması ve öteki azalışlar olarak ayrı ayrı gösterilmelidir.

Özkaynak değişim tablosu, birbirini izleyen iki döneme ait bilançolardan yararlanılarak düzenlenir.

---

¹⁰⁰ Murat TÜRKER, a.g.t., s.50

¹⁰¹ Özcan AVCI, a.g.t., s.60

Konsolide özkaynak değişim tablosu, bir grubun özkaynaklarında dönem içinde ortaya çıkan artış ve azalışları nedenleriyle birlikte gösteren finansal tablodur. Tablo birbirini izleyen iki döneme ait konsolide bilançolar yardımıyla hazırlanır.

8.6. Konsolide Net Çalışma Sermayesi Değişim Tablosu

Net çalışma sermayesi değişim tablosu, bir şirketin bir dönem içinde şirket sermayesinin kaynaklarını ve kullanım yerlerini, net çalışma sermayesindeki artışlar ve azalışlar biçiminde ortaya koyan bir finansal tablodur. Tablonun düzenlenmesinde, net çalışma sermayesinin kaynaklarını, şirkette kalan kar, sermaye artışı ve net duran varlıklardaki azalışlar olarak; net çalışma sermayesinden kullanımları ise bağlı ve net duran varlıklardaki artışlar, zarar ve sermayenin azaltılması olarak belirtmek gerekmektedir.

Net çalışma sermayesi değişim tablosu, birbirini izleyen iki döneme ait bilançolardan yararlanılarak düzenlenir.

Konsolide net çalışma sermayesi tablosu, konsolide kar dağıtım tablosuna göre daha önemlidir. Eğer grubun finansal analizi konsolide verilere dayanılarak yapılmakta ise, özellikle rasyo analizinde söz konusu tablo fonksiyonel bir rol oynamaktadır.¹⁰²

8.7. Konsolide Fon Akım Tablosu

Fon akım tablosu, bir şirketin bir dönem içinde kaynaklarını ve bu kaynakların kullanım yerlerini gösteren bir finansal tablodur. Bu tabloya fon kaynak ve kullanım tablosu da denilir. Tablonun düzenlenmesinde, varlıklardaki azalış ile, sermaye ve diğer pasif unsurlardaki artışlar kaynakları; varlıklardaki artışlarla, sermaye ve diğer pasif kalemlerdeki azalışlar da kullanımları gösterir.

---

¹⁰² Murat TÜRKER, a.g.t., s.51

Fon akım tablosu, birbirini izleyen iki döneme ait bilançolardan yararlanılarak düzenlenir.

Konsolide fon akım tablosu ise, bir grubun finansman faaliyetlerini fonların elde edildikleri kaynaklar ve kullanıldıkları yerler bakımından gösteren bir tablodur. Tablonun düzenleniş amacı, bir grubun finansman ve yatırım faaliyetlerini ve dönem içindeki finansal durumdaki değişiklikleri kapsayan bilgileri finansal tablo kullanıcılarına sunmaktır. Konsolide fon akım tablosu, grubun bir dönem boyunca faaliyetlerinden sağladığı fonları, yatırım ve finansal faaliyetlerini özetler ve buna ilave olarak dönem boyunca finansal durumda meydana gelen değişiklikleri açıklar.

Konsolide fon akım tablosu yardımı ile ilgililer, dönem içindeki olağan ve olağandışı faaliyetlerden ne kadar fon sağlandığını ve bunun nasıl kullanıldığını, grup dışından ne kadar fon sağlandığını, büyümenin şeklini, grubun likidite durumunu, yeni yatırımlara ve diğer duran varlıklara yapılan yatırım tutarlarını, yüksek kar olduğu halde neden kar payı ödenmediğini, dönem sonunda net zarar olduğu halde varlıklardaki artışın nasıl sağlandığını ve grubun genel olarak finansal yapısının ne olduğunu görebilirler.

Fon hareketlerine neden olmayan, yalnızca hesaplar arasında kaydı olarak yapılan aktarmalar dolayısıyla hareket gösteren kalemler konsolide fon akım tablolarında gösterilmez.¹⁰³

8.8. Konsolide Nakit Akım Tablosu

Nakit akım tablosu, bir şirketin belirli bir dönemde nakit giriş ve çıkışlarını gösteren finansal tablodur. Tablonun hazırlanmasında tahsilat tutarları nakit

---

¹⁰³ Özcan AVCI, a.g.t., s.61

girişlerini, ödeme tutarları da nakit çıkışlarını oluşturur. Şirketin nakit yönetiminin yürütülmesinde yararlanılan bir finansal tablodur.

Konsolide nakit akım tablosu, çok karmaşık bir prosedür gerektirir ve çok fonksiyonel bir tablo olmadığından nadiren kullanılmaktadır.

9. KONSOLİDE TABLOLARIN DENETİMİ

Konsolide denetim, birçok ülkede gerek finans sektöründe, gerekse üretim sektöründe uzun zamandan beri uygulama alanı bulmaktadır. Konsolide denetim, konsolide veriler baz alınarak yapılan topluluk denetimidir. Aynı grupta yer alan, sermaye yapısı hemen hemen aynı olan iki şirketin finansal bünye tahlilleri sonucu birinin olumlu, diğerinin olumsuz göstergelere sahip olması, yapılan her iki denetimin de yetersiz olduğu anlamına gelir. Grubu bütün olarak görmek, bireysel denetim sonuçlarının da anlam kazanmasını sağlayacaktır.

Konsolide finansal tabloların analizi yoluyla yapılacak olan konsolide denetim, toplulukların yükümlülüklerini karşılamaya ve finansal yapılarını güçlü tutmaya yönelik düzenlemelere uygun hareket edilip edilmediğinin değerlendirilmesinin yanısıra adı geçen tabloların hazırlanması ve her türlü analiz yöntemlerinin bu tablolara tatbiki ile bir takım sonuçlara ulaşılması, bu sonuçların yorumlanması, eleştirilmesi ve değerlendirilmesi, topluluğun sorunlarının ortaya konulmasını ve giderilmesini içeren bir çalışmadır.

Konsolide denetim, aşağıdaki amaçlar yapılır:

a. Şirketler topluluğunun varlık ve sermaye durumu ile faaliyet sonuçlarını değerlendirmek,

b. Topluluğun birkaç dönemine ait finansal tablolarını tahlil ederek büyüme eğilimini saptamak,

c. Topluluğun finansal tablolarının, aynı ya da benzer sahalardaki diğer toplulukların finansal tablolarıyla karşılaştırmak ve böylece topluluğun, o sektördeki durumunu belirlemek,

d. Aynı karşılaştırmayı ülke ekonomisi açısından ve ülkedeki diğer grupların ortalama sonuçlarıyla yapmak,

e. Topluluğun kredi taleplerini değerlendirmede kolaylık sağlamak amacıyla objektif kriterlere dayalı olarak kredibilite ölçümü yapmak,

f. Topluluğun yeni yatırım ya da genişleme yatırımlarına karar vermek,

g. Topluluğu bir bütün olarak değerlendirerek, yasal yükümlülüklerden sapmalar halinde durumun düzeltilmesine katkıda bulunmak,

h. Ulusal ve uluslararası düzeyde rekabet edebilirliği belirlemek.

BÖLÜM 2

MALİ TABLOLARIN KONSOLİDASYONUNUN TÜRKİYE ve AVRUPA UYGULAMASI

Bu bölümde finansal tabloların konsolidasyonunun önce Türkiye uygulaması hakkında bilgi verilecek ve daha sonra finansal tabloların konsolidasyonunun Avrupa Birliği'ndeki ve dünyadaki uygulaması hakkında bilgi verilip, karşılaştırılacaktır.

Türkiye'de finansal tabloların konsolidasyonu ile ilgili olarak yayınlanmış bir standart ve iki tebliğ bulunmaktadır. Bunlar:

1. Türkiye Muhasebe Standartları 5 (Konsolide Finansal Tablolar TMS 5),
2. Sermaye Piyasasında Konsolide Finansal Tablolara ve İştiraklerin Muhasebeleştirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ,
3. Hazine'nin yayınlamış olduğu Bankaların Konsolide Finansal Tablolar Düzenlemesine ve Konsolide Finansal Tabloların İlanına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ.

Dünyada finansal tabloların konsolidasyonu ile ilgili olarak yayınlanmış standartlar aşağıdaki gibidir:

1. Avrupa Birliği'nin yayınlamış olduğu 7. yönerge,
2. Uluslararası Finansal Raporlama Standardı 27 (UFRS 27).

Yayınlanan tebliğ ve standartlarda konsolidasyon konusuna aynı sistematik düzen içinde yaklaşımıştır. Yayınlanan tebliğ ve standartlarda, ilk önce amaç açıklanmıştır. Daha sonra sırasıyla, tanımlar, konsolide finansal tabloların hazırlanışı ve sunuşu, konsolidasyonun genel esasları, konsolidasyon yöntemleri, bilançonun konsolidasyonu, gelir tablosunun konsolidasyonu konuları işlenmiştir.

Avrupa Birliği'ne aday ülke durumunda olan Türkiye'nin tam ye olma sürecinde yerine getirmesi gereken sorumlulukları vardır. Bunlar Türkiye'de bulunan uygulama ve düzenlemelerin Avrupa Birliği mevzuatı ile uyumlu hale getirilmesidir. Türkiye'nin muhasebe sistemini de uyumlaştırması gerekmektedir. Uyumlaştırma, farklılıkların derecesine göre sınırlandırmalar koyarak, muhasebe uygulamalarındaki kıyaslanabilirliğin arttırılmasıdır.¹⁰⁴ Uyumlaştırma ile yapılmak istenen kötü muhasebe uygulamalarını engellemek,¹⁰⁵ gereksiz farklılıkları ortadan kaldırmak ve farklılıklar ortaya çıkarılınca bu farklılıkların neden var olduklarını daha iyi anlama çabasını geliştirmektedir.¹⁰⁶

Standartlaştırma, uyumlaştırmaya nazaran daha katı ve dar bir kurallar bütününün empoze edilmesidir.¹⁰⁷ Standartlaştırma sürecinde, farklılık durumundan tekdüzelik durumuna varılmak hedeflenir. Standartlaştırmada, tek bir standart veya kural bütün durumlar için geçerli olabilir.¹⁰⁸

1990'larda finansal şirketler arasında konsolidasyonların yüksek bir düzeyde gerçekleştiği gözlenmiştir. Avrupa Birliği (AB) lkelerinde bu durum özellikle son üç yılda ivme kazanmıştır. nemli sayıda büyük ve bazı durumlarda son derece kompleks finansal kurumlar ortaya çıkmıştır. Konsolidasyonların çoğu, endüstrinin aynı sektöründe ve aynı ülkede rekabet eden şirketler arasında gerçekleşmiş, yurt

---

¹⁰⁴ C. NOBES, R. PARKER, **Comparative International Accounting**, Prentice-Hall Europe, 1998, s. 66

¹⁰⁵ David CAIRNS, "Calling All National Standard Setters", **Accountancy**, March 1990, s. 13

¹⁰⁶ R. D. FITZGERALD, "International Harmonization of Accounting and Reporting", **International Journal of Accounting; Education and Research**, March 1999, s. 21

¹⁰⁷ J. S. W. TAY, R. H. PARKER, "Measuring International Harmonization and Standardization", **Abacus**, Volume 26, 1990, s. 73

¹⁰⁸ Frederick D. CHOI, Carol FROST, Gary MEEK, **International Accounting**, Prentice-Hall Inc, 1999, 3rd Edition, s. 248

içinde finansal endüstrinin farklı sektörlerindeki şirketler birleşmeler ikinci sırayı almıştır. Sınır ötesi finansal konsolidasyonlar daha seyrek görülmüştür.¹⁰⁹

Avrupa Birliği 2001 yılında, borsalarda işlem gören birlik üyesi ülkelere ait şirketlerin (banka ve diğer finansal kurumlar da dahil) konsolide finansal tablolarını en geç 2005 yılından itibaren uluslararası muhasebe standartlarına göre hazırlamalarını zorunlu tutan bir karar almıştır.¹¹⁰

1990’larda gerçekleşen finansal konsolidasyonların çoğu mevduat kurumları, menkul kıymet aracı kurumları ve sigorta kurumları gibi finansal kurumlar arasında gerçekleşmiştir.¹¹¹

1. YEDİNCİ YÖNERGE HAKKINDA GENEL BİLGİ

25 Temmuz 1978’de belirli tipteki ortaklıkların finansal tabloları hakkındaki üye devlet yönetmeliklerinin uyumlaştırılması için kabul edilmiştir. Birçok ortaklıklar holding topluluklarının üyesi olduğundan, topluluğun finansal durumu hakkında topluluğa dahil ortaklıklara ve üçüncü kişilere bilgi verilebilmesi için, konsolide finansal tabloların hazırlanması zorunludur.¹¹² Avrupa Birliği içinde ortaklıklar tarafından yayınlanması zorunlu olan bilgilerde, karşılaştırılabilirlik ve eşdeğerlik amaçlarını gerçekleştirmek için konsolide finansal tablolarla ilgili ulusal mevzuatlar uyumlaştırılmıştır.

Yönerge altı bölümden oluşmaktadır. Yönergede, konsolide finansal tabloları düzenleyecek şirketlerin tanımı ve özellikleri açıklanmakta, konsolide finansal

---

¹⁰⁹ R.W. FERGUSON, “Study of Financial Sector Consolidation”, **Task Force on Financial Sector Consolidation Pres Briefing**, London, 25 January 2001, s. 2

¹¹⁰ Ahmet AĞCA, **Uluslararası Muhasebe Standartlarının Gelişmekte Olan Ülkelerde Uygulanabilirliği ve Kabul Görmüşlüğü: Türkiye Üzerine Bir Araştırma**, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Eskişehir, 2003, s. 49

¹¹¹ R.W. FERGUSON, “Understanding Financial Consolidation”, **Conference of the Securities Industry Association and University of North Carolina School of Law**, New York, 27 February 2001, s. 1

¹¹² Yüksel Koç YALKIN, Nalan AKDOĞAN (Çevirenler), **Avrupa Topluluğu Dördüncü Yönerge, Yedinci Yönerge, Sekizinci Yönerge**, Turmob Yayınları 9, 1994, s.59

tabloların düzenlenmesine ilişkin ilke ve esaslar ayrıntılı olarak ele alınmakta; söz konusu tabloların dipnot ve eklerinde açıklanması gereken bilgilere, konsolide faaliyet raporunun içeriğine ilişkin bilgilere ve konsolide finansal tabloların denetimi ve kamuya açıklanmasına ilişkin hükümlere yer verilmektedir.

Yedinci Yönerge, konsolide finansal tabloların hazırlanması, oluşturulan bilgilerin ve tabloların başka şirketlerle ve önceki dönemlerle daha rahat karşılaştırılabilmesi ile ilgili temel ilke ve esasları belirtmektedir. Konsolide finansal tabloların hazırlanmasına gerek duyacak ve konsolidasyon dışı tutulacak şirketlerin belirlenmesi ve düzenleme koşulları yanında konsolidasyon yöntemleri ve bunların hangi koşullarla uygun olduğu ve değerlendirme kuralları da açıklanmalıdır. Yedinci Yönerge ayrıntılı hazırlanmıştır ancak bu ayrıntılar konsolide finansal tabloların hazırlanması konusunda kesin hükümler içermemektedir. Başka bir deyişle Yönerge, statik değil dinamik bir yapıya sahiptir. İçerdiği düzenlemeler genellikle bir rehber niteliği taşımaktadır. İlgili konularda temel ilkelerin neler olduğu belirlenmekte, uygulamaya ilişkin düzenlemeler üye ülkelerin kendilerine bırakılmalıdır.¹¹³

Konsolidasyon koşullarının belirlenmesinde, kontrol gücü, oy hakkı çoğunluğu ile ortaklık sözleşmesindeki haklar esas alınır. Belirli koşullar altında azınlık pay sahiplerinin ortaklık kontrolünde etkin olduğu durumlarda, üye devletlerin bu konularla ilgili uyumlaştırmaları üye devletlerin yönetmeliklerle düzenlenmelerine izin verilir. Holding topluluğunda yer alan ortaklıkların karşılıklı olarak eşit konumda bulunması durumlarına ilişkin uyumlaştırmaların yönetmeliklerle düzenlenmesi konusunda da üye ülkelere izin verilmelidir.

---

¹¹³ Kadir GÜRDAL, a.g.t., s. 38

Konsolide finansal tablolara ilişkin mevzuatın uyumlaştırılmasındaki amaç, ortaklıkların sermayesine iştirak edenlerin çıkarlarını korumaktır. Bunun sağlanması içinde, topluluğa dahil ortaklıkların konsolide finansal tablolarının düzenlenme ilkelerinin belirlenmesi gerekir. Topluluğa dahil ortaklık ana ortaklık ise, tüm bilgilerin elde edilmesi bakımından ortaklıklar içinde konsolide finansal tablolar düzenlemesi gerekir. Topluluk ortaklarının ve üçüncü kişilerin yeterince korunduğu belirli koşullarda, bir şirketler topluluğunun konsolide finansal tablolar düzenlenmemesine izin verilir.¹¹⁴

Belirli bir büyüklüğü aşmayan ortaklıklar, konsolide finansal tablolar hazırlama yükümlülüğü dışında tutulabilir. Bunun için bu tür uygulamanın maksimum sınırlarının belirlenmesi gerekir. Üç kriterden birinin aşılması durumunda, ortaklıkların istisnadan yararlanamayacağını üye devletler kabul eder veya yönergede öngörülen daha düşük limitler tespit edebilirler.

Konsolide finansal tablolar, konsolidasyona alınan bütün ortaklıkların varlık, kaynak, finansal durum ve kar veya zararını gerçeğe uygun ve doğru olarak yansıtmak zorundadır. Bu amaçla, konsolidasyon, topluluğa dahil bütün ortaklıkları kapsamalıdır. Bu ortaklıkların ilgili aktif-pasif kalemleri, gelir ve giderleri tümüyle konsolidasyon kapsamına alınır. Topluluk dışındaki kişilerin hisselerini temsil eden azınlık payları konsolide tablolarda ayrıca belirtilir. Konsolidasyon kapsamına alınan ortaklıklar arasındaki finansal ilişkilerin etkilerini yok etmek için, gerekli düzeltmeler yapılmalıdır.¹¹⁵

Konsolide finansal tabloların hazırlanmasıyla ilgili birçok ilkenin olması ve bu tablolarda yer alan varlıkların değerlendirilmesinde kullanılacak

---

¹¹⁴ Yüksel Koç YALKIN, Nalan AKDOĞAN, a.g.e., 1994, s.60

¹¹⁵ Yüksel Koç YALKIN, Nalan AKDOĞAN, a.g.e., s.61

değerlendirme yöntemlerinin çeşitliliği, ilgili faaliyet döneminde, konsolide tablolarda yer alan kalemlerin tutarlı ve karşılaştırılabilir olmasını sağlamak amacıyla, konsolide tablolarla ilgili değerlendirme esaslarının ve hazırlama ilkelerinin saptanması gerekir.

Konsolidasyona alınan ilgili ortaklığın, belirli bir etkinliğe sahip olduğu ortaklıktaki sermaye payı, konsolide finansal tablolarda özsermaye yöntemine göre alınmalıdır. Konsolide finansal tablo dipnot ve eklerinde, konsolide edilen ortaklıklar hakkında yeterli açıklamaların verilmesi zorunludur.

Avrupa Birliği üye ülkelerinde muhasebe uygulamalarının uyumlaştırılması amacıyla hazırlanan yönergelerden birisi de Yedinci Yönerge'dir. Yedinci Yönerge ile, üye ülkelerde faaliyette bulunan holding şirketlerinin hazırlayacakları konsolide finansal tablolar için düzenlemeler yapılmıştır. Ancak muhasebe uygulamalarına yön veren yönelgeler 1990'lı yılların başından itibaren yetersiz kalmıştır. Özellikle Birlik dışında kullanılan finansal tablolar, ilgili pazarların taleplerini karşılayamaz hale gelmiştir. Bu pazarlara girmek ve sermaye piyasalarından finansman sağlamak için Yedinci Yönergeye göre hazırlanmış finansal tablolar yeniden düzenlenmek zorunda kalmıştır.¹¹⁶

Avrupa Birliği tarafından yapılan ayrıma baktığımızda finansal konsolidasyonlar ulusal-sektöriçi, ulusal-sektörlerarası, uluslararası-sektöriçi ve uluslararası-sektörlerarası şeklinde dördü bir sınıflandırmaya tabi tutulmuştur.¹¹⁷

---

¹¹⁶ Yüksel Koç YALKIN, "Avrupa Birliği Yolundaki Türkiye'de Beklenen Muhasebe Harmonizasyon Sorunları ve Çözüm Önerileri", **Muhasebe ve Bilim Dünyası Dergisi**, Cilt 2, Sayı 1, Mart 2000, s.5

¹¹⁷ Özen Özden ÜNLÜ, a.g.t., s. 115

2. STANDART ve TEBLİĞLERDE YER ALAN TANIMLAR ve KARŞILAŞTIRILMALARI

2.1. Ana Ortaklık

TMS 5’de: Sermaye ve yönetim ilişkileri çerçevesinde, bağlı ortaklıkları, iştirakleri ve diğer ortaklıkları bulunabilen şirketlerdir.

Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) Tebliğinde: Bir başka ortaklığın bağlı ortaklığı durumunda olsun ya da olmasın, sermaye ve yönetim ilişkileri çerçevesinde bağlı ortaklığı ve/veya müşterek yönetime tabi ortaklığı bulunan, hisse senetleri borsalar veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem gören şirketlerdir.

Hazine’nin bankalara ilişkin tebliğinde: Sermaye ve yönetim ilişkileri çerçevesinde, üzerlerinde kontrol gücüne sahip olduğu bağlı ortaklıkları ve/veya iştirakleri ve/veya sınırlı iştirakleri bulunan, yurtiçinde kurulu diğer bir bankanın bağlı ortaklığı durumunda bulunmayan, 3182 sayılı Bankalar Kanunu kapsamında faaliyet gösteren yurtiçinde kurulu bankaları kapsamaktadır.

Yedinci Yönergede: Ana ortaklık, bağlı ortaklığın oy haklarının çoğunluğuna sahip olmalıdır; bağlı ortaklığın ortak veya hissedarı olup aynı zamanda üst kademe yönetimi, yönetim ve denetim kurulu üyelerinin çoğunluğunu görevlendirmek veya görevden almak hakkına sahip olmalıdır; bağlı ortaklığın yönetiminde etkili olma hakkına sahip olmalıdır.

2.2. Bağlı Ortaklık

TMS 5’de: Ana ortaklık tarafından hisselerinin doğrudan veya dolaylı olarak %50’den fazlasına veya aynı oranda oy hakkına ya da yönetim çoğunluğunu seçme hakkına sahip olunan şirketlerdir.

SPK Tebliğinde: Ana ortaklığın, doğrudan veya diğer bağlı ortaklıkları veya iştirakleri vasıtasıyla, sermaye ve yönetim ilişkileri çerçevesinde %50'den fazla oranda hisseye, oy hakkına veya yönetim çoğunluğunu seçme hakkına veya yönetim çoğunluğuna sahip olduğu şirketlerdir.

Hazine'nin bankalara ilişkin tebliğinde: Sermaye ve yönetim ilişkileri çerçevesinde ana ortaklık tarafından doğrudan ve/veya dolaylı olarak;

- a. hisselerinin %50'sinden fazlasına veya,
- b. toplam oy hakkı içinde % 50'den fazla oranda oy hakkına veya,
- c. yönetim kurullarında çoğunluğu seçme hakkına,

sahip olunan, Bankalar Kanunu, Türk Ticaret Kanunu ve kendi özel mevzuatı kapsamında faaliyet gösteren yurt içinde kurulu bankalar ve diğer finansal kuruluşlar ile ilgili ülke mevzuatına göre yurt dışında kurulu bulunan ve faaliyet gösteren bankalar ve diğer finansal kuruluşlardır.

Yedinci Yönergede: Ana ortaklık tarafından kontrol edilen ortaklık olarak tanımlanmıştır.

Bağlı ortaklıkların yabancı ülkelerde faaliyette bulunmaları, konsolide finansal tabloların hazırlanmasında bazı güçlükler doğurmaktadır. Bu güçlüklerin bazıları şunlardır:¹¹⁸ tekdüzen hesap planlarının uyumsuz olması; finansal tabloların şekil koşullarının uyumsuz olması; ana ortaklık ve bağlı ortaklıkların örgüt yapılarının birbirinden farklı olması; değerlendirme ölçütlerinin birbirinden farklı olması; dil ve kavram farklılıkları; vergi politikaları ve kur farklarıdır.

---

¹¹⁸ Zeki DOĞAN, a.g.t., s. 56

2.3. İştirakler

TMS 5’de: Ana ortaklık tarafından hisselerinin doğrudan veya dolaylı olarak en az %10’una, en fazla %50’sine kadar veya aynı oranlarda oy hakkına sahip olunan şirketlerdir.

SPK Tebliğinde: Ana ortaklığın, yönetimine ve şirket politikalarının belirlenmesine katılma anlamında devamlı bir bağının ve/veya doğrudan ve dolaylı sermaye ve yönetim ilişkisinin bulunduğu ya da sermayesinde %20 veya daha fazla, %50’den az oranda paya veya bu oranda yönetime katılma hakkına sahip bulunduğu şirketlerdir.

Hazine’nin bankalara ilişkin tebliğinde: Sermaye ve yönetim ilişkileri çerçevesinde ana ortaklık tarafından doğrudan ve/veya dolaylı olarak;

- a. hisselerinin en az %10’una, en fazla %50’sine kadar sahip olunan veya,
- b. aynı oranlar arasında oy hakkına sahip olunan,

Bankalar Kanunu, Türk Ticaret Kanunu ve kendi özel mevzuatı kapsamında faaliyet gösteren yurt içinde kurulu bankalar ve diğer finansal kuruluşlar ile ilgili ülke mevzuatına göre yurt dışında kurulu bulunan ve faaliyet gösteren bankalar ve diğer finansal kuruluşlardır.

Yedinci yönergede: Ana ortaklığın, iştirak ettiği ortaklıklardaki ortaklık veya hissedar oy hakkının %20 veya daha fazla olması gerekir.

2.4. Diğer Ortaklıklar

TMS 5’de: Ana ortaklık tarafından hisselerinin doğrudan veya dolaylı olarak %10’undan azına sahip olunan şirketlerdir.

2.5. Şirketler Topluluğu

TMS 5’de: Hukuksal yönden birbirlerinden bağımsız olmakla beraber, sermaye, yönetim ve denetim açısından birbirleriyle ilişkili, faaliyet konuları yönünden aynı sektöre bağlı olsun veya olmasın, planlama, organizasyon, yönetim, finansman konularının ana ortaklık çatısı altında tek merkezden koordine edildiği ana ortaklık, bağlı ortaklıklar ve kontrol gücü ana ortaklıkta olan iştirakler bütünüdür.

Hazine’nin bankalara ilişkin tebliğinde: Bu tebliğde finansal kurumlar topluluğu olarak ifade edilmektedir. Hukuksal yönden birbirlerinden bağımsız olmakla birlikte, sermaye, yönetim ve denetim açısından birbiriyle ilişkili; planlama organizasyon, sevk ve idare, finansman bakımından ana ortaklık çatısı altında hakim sermaye grubunca koordine edilen, finansal kurum niteliğine sahip bağlı ortaklıklar, iştirakler ve sınırlı iştirakler ile bu ortaklıkları doğrudan, dolaylı ve/veya beraberce kontrol gücüne ve doğrudan veya dolaylı olarak katılan finansal ortaklıklar üzerinde önemli etkinliğe sahip, yurtiçinde kurulu banka ana ortaklığından meydana gelen grubudur.

2.6. Azınlık Payları

Azınlık ile ifade edilmek istenen, bağlı ortaklıklarda şirketler topluluğu dışında pay sahibi olan yatırımcılardır.¹¹⁹

TMS 5’de: Bağlı ortaklıkların ve kontrol gücü ana ortaklıkta olan iştiraklerin topluluk dışında kalan özkaynaklarına ilişkin paylarıdır.

---

¹¹⁹ A. Haried ANDREW, F. Imdieke LEROY, F. Smith RALPH, a.g.k., s. 48

SPK Tebliğinde: Konsolide bilançoda, bağlı ortaklıkların özsermayelerinden ana ortaklığın doğrudan ve/veya dolaylı kontrolü dışında kalan paylara isabet eden kısımdır.

Hazine'nin bankalara ilişkin tebliğinde: Finansal kurumlar topluluğu payı dışında kalan paylara, bağlı ortaklıkların, iştiraklerin ve sınırlı iştiraklerin özsermayesinden düşen kısmı veya özsermayedeki finansal kurumlar topluluğu dışındaki ortakların payıdır.

Yedinci Yönergede: Konsolidasyona alınan ortaklıklardan başka üçüncü kişilerin elinde bulunan, konsolide edilen bağlı ortaklıklardaki payların tutarları, azınlık paylarını oluşturur.

2.7. Konsolide Finansal Tablolar

Konsolide finansal tablolar, belli bir grubun kontrolü altında faaliyette bulunan iki veya daha fazla şirketin finansal durumunu ve faaliyet sonuçlarını belirlemek amacıyla hazırlanan finansal tablolardır.¹²⁰

Konsolide finansal tabloların hazırlanabilmesi için iki veya daha fazla şirket, birleştirilmiş yönetim ve kontrol altındaki tek bir ekonomik birim olarak dikkate alınmaktadır.¹²¹

TMS 5'de: Ana ortaklığın ünvanı altında düzenlenen ve ana ortaklık ile bağlı ortaklığın ve kontrol gücü ana ortaklıkta olan iştiraklerin konsolidasyon yöntemi uygulanmak suretiyle varlıklar, yabancı kaynaklar, özkaynaklar gelir ve karlar ile gider ve zararlarını bir bütün olarak gösteren, iştiraklerin ise özkaynaklardan pay alma yöntemi (bkz.TMS-6 İştiraklerdeki Yatırımların Muhasebeleştirilmesi

---

¹²⁰ Paul DANOS, Eugene A. IMHOFF, **Introduction to Financial Accounting**, Irwin Inc, 1991, s. 666

¹²¹ Glenn L. JOHNSON, James A. GENTRY, **Finney and Miller's Principles of Accounting Introductory**, 8th Edition, Prentice-Hall Inc. 1980, s.400

Standardı) uygulanarak eklenmesi suretiyle oluşturulan konsolide bilanço, konsolide gelir tablosu ve bu tabloların eki diğer konsolide finansal tablolar ile dipnotları ifade eder.

SPK Tebliğinde: Ana ortaklığın ünvanı altında düzenlenen ve ana ortaklık ve bağlı ortaklıklarının varlık, borç, özkaynak, gelir ve giderlerini, finansal durumundaki değişikliklerini bir bütün olarak gösteren, müşterek yönetime tabi şirketlerdeki ana ortaklığın payını içeren, dipnotlarıyla birlikte konsolide bilanço, konsolide gelir tablosu ile bu tabloların eki diğer konsolide finansal tabloları ifade eder.

Hazine'nin bankalara ilişkin tebliğinde: Banka olan ana ortaklığın ünvanı altında, bu Tebliğin 2. maddesi ile 10. maddesinin 1. fıkrasında açıklanan "Tam Konsolidasyon Yöntemi" ve/veya "Oransal Konsolidasyon Yöntemi" (Pro rata method) ve "Özsermaye Yöntemi" nin kullanılması suretiyle düzenlenen ve konsolidasyona dahil ortaklıkların aktiflerini, pasiflerini, gelir ve giderlerini, gayri nakdi yükümlülüklerini, finansal durumlarındaki değişiklikleri bir bütün olarak gösteren konsolide bilanço, konsolide gelir tablosunu (kâr ve zarar cetveli), konsolide nakit akım tablosunu, konsolide özkaynaklar değişim tablosunu ve bu tablolar haricindeki diğer konsolide finansal tablolarıdır.

2.8. Kontrol Etme Gücü

Bir şirketin faaliyetlerinden yarar elde edebilmek amacıyla o şirketin finansal yapısını ve şirket politikalarını yönetebilme gücüdür.¹²²

---

¹²² P. Clyde STICKNEY, **Financial Reporting and Statement Analysis: A strategic Perspective**, 3rd Edition, Dryden Press, 1996, s. 11

TMS 5’de: Ana ortaklığın, iştirak veya bağı menkul kıymet kapsamındaki şirketlerin yönetim çoğunluğuna sahip olma, ya da yasa veya bir anlaşma sonucu yönetim kararlarında tamamen etkin rol oynama gücüdür.

Hazine’nin bankalara ilişkin tebliğinde: Faaliyetlerden bir yarar sağlamak amacıyla ana ortaklık ile bağı ortaklıklar, iştirakler ve sınırlı iştirakler arasında mevcut olan bu ilişkiyi aşağıdaki gibi tanımlamıştır:

Tek başına kontrol etme: Ana ortaklığın, bir diğerk ortaklığın doğrudan ve/veya dolaylı olarak sermayesine katılması neticesinde hissedar oy haklarında çoğunluğa ve/veya bu ortaklığın yönetim ve denetim kurulları üyeleri ile üst yönetimin çoğunluğunu tayin etme hakkına sahip olduğu durumdur.

Berberce kontrol etme: Ortaklığın sermayesini temsil eden payların, ortak bir politika izlenmesi fikri ile ortaklığın yönetim kurullarını beraberce atayan sınırlı sayıda üye veya hissedar tarafından elde tutulması durumunda, bu ortaklığın doğrudan ve/veya dolaylı olarak finansal kurumlar topluluğu üyeleri ile diğerk hissedarlar tarafından beraberce kontrol edilmesidir.

Önemli etkinliğe sahip olma: Finansal kurumlar topluluğunun, bir banka veya finansal kuruluş niteliğine sahip ortaklığın hissedarlarına ilişkin oy haklarında doğrudan veya dolaylı olarak kontrol gücüne sahip olmayıp, sermayesinin doğrudan ve/veya dolaylı olarak en az %10’unu elinde bulundurması durumunda, bu ortaklığın yönetiminde ve finansal politikasını kararlaştırmada önemli bir katılma ve etkinliğe sahip olmasıdır.

2.9. Konsolidasyon Yöntemi

TMS 5’de: Topluluğa ait finansal tablolarda yer alan, varlıklar, yabancı kaynaklar, özkaynaklar, gelir ve karlar ile gider ve zararların bir bütün olarak

birleştirilmesi ve daha sonra konsolidasyon ilke ve kuralları doğrultusunda gerekli d¼zeltmelerin yapılarak konsolide finansal tabloların hazırlanması yöntemidir.

SPK Tebliğinde: Konsolidasyon kapsamındaki ana ortaklık ve bağlı ortaklıklara ait finansal tablolarda yer alan varlık, borç, özkaynaklar, gelir ve giderlerin bir bütün olarak birleştirilmesi ve konsolidasyon ilke ve esasları çerçevesinde gerekli d¼zeltmelerin yapılarak konsolide finansal tabloların hazırlanması yöntemini,

Müşterek yönetim konsolidasyonu yöntemi: Konsolidasyon kapsamındaki müşterek yönetime tabi ortaklıklara ait finansal tablolarda yer alan varlık, borç, özkaynaklar, gelir ve giderlerin ana ortaklık ve bağlı ortaklıkların sahip olduğu payın yüzdesi ile konsolidasyona alınması ve buna uygun konsolidasyon d¼zeltmelerinin yapılarak konsolide finansal tabloların hazırlanması yöntemini ifade eder.

Özkaynak yöntemi: İştiraklerin başlangıçta elde etme maliyeti ile kaydedilerek, bu tutarın iştirakin özkaynağından ana ortaklığın payına düşen kısmı gösterecek şekilde artırılması veya azaltılması suretiyle finansal tablolara yansıtılması yöntemini ifade eder.

Hazine'nin bankalara ilişkin tebliğinde: Üç farklı yöntem benimsenmiştir. Bunlar:

Tam Konsolidasyon: Sermayelerinin % 100'üne sahip olunmasa da, finansal kurumlar topluluğuna dahil olan ve konsolidasyon kapsamına alınan banka ve diğer finansal kuruluşların karşılıklı hesaplarının “Konsolide Finansal Tablolar Çalışma Formu” üzerinde mahsup edilmesi suretiyle ana ortaklık haricindeki diğer ortaklıkların aktif, pasif, gelir, gider ve gayri nakdi yüküml¼lüklerinin % 100'ünün

ana ortaklığın aktif, pasif, gelir, gider ve gayri nakdi yükümlülükleri ile bu Tebliğde belirtilen esaslara uygun olarak birleştirilmesini ve finansal kurumlar topluluğu dışındaki kısma düşen payın bilanço ve gelir tablosunda ayrı kalem olarak gösterilmesini öngören yöntemdir.

Oransal Konsolidasyon: Konsolidasyon kapsamına alınan ortaklıkların aktif, pasif, gelir, gider ve gayri nakdi yükümlülüklerinin, bu ortaklıkların sermayelerinde sahip olunan oranlar kadar olmak üzere, ana ortaklığın aktif, pasif, gelir, gider ve gayri nakdi yükümlülükleri ile birleştirilmesini öngören yöntemdir.

Özsermaye Yöntemi: Bir iştirakteki sermaye payının defter değerinin, iştirak edilen ortaklığın özsermayesinde dönem içinde ortaya çıkan değişiklik tutarından, iştirak eden şirkete düşen pay kadar artırılıp azaltılmasını ve iştirak edilen ortaklıktan alınan kâr paylarının, iştirak tutarının bu şekilde değiştirilmiş değerinden düşülmesini öngören yöntemdir.

2.10. Ana Ortaklık Dışı Kar/Zarar

SPK Tebliğinde: Konsolide bilançoda, bağlı ortaklıkların net dönem kârlarından ana ortaklığın doğrudan ve/veya dolaylı kontrolü dışında kalan paylara isabet eden kısmıdır.

Hazine'nin bankalara ilişkin tebliğinde: Finansal kurumlar topluluğu payı dışında kalan paylara, bağlı ortaklıkların, iştiraklerin ve sınırlı iştiraklerin faaliyet sonuçlarından düşen kısmı veya kâr/zarar'da finansal kurumlar topluluğu dışındaki ortakların payıdır.

2.11. Bağlı Menkul Kıymetler

Hazine'nin bankalara ilişkin tebliğinde: Uzun vadeli yatırımda bulunmak ve/veya faaliyetleri üzerinde müdahale imkanına sahip olmak amacıyla ana ortaklık

tarafından doğrudan ve/veya dolaylı olarak, hisselerinin % 10'undan azına sahip olunan, bağlı ortaklıklar ve iştirakler haricindeki, finansal kurumlar topluluğuna dahil bankalar ve diğer finansal kuruluşlardaki sermaye paylarını temsil eden menkul kıymetlerdir.

2.12. Sınırlı İştirakler

Hazine'nin bankalara ilişkin tebliğinde: Konsolide finansal tabloların hazırlanması bakımından esas alınacak tarih itibariyle geriye doğru sürekli olarak 1 yıl ve bunun üzerinde bir süre nitelikleri gereği aktifte “bağlı menkul kıymetler” arasında tutulan veya 1 yıldan uzun bir süre için anılan kıymetler arasında tutulacak hisse senetlerini çıkaran yurtiçinde kurulu bankalar ve diğer finansal kuruluşlar ile ilgili ülke mevzuatına göre yurtdışında kurulu bulunan ve faaliyet gösteren bankalar ve diğer finansal kuruluşlardır.

2.13. Yavru Ortaklıklar

Hazine'nin bankalara ilişkin tebliğinde: Finansal tabloları bu Tebliğ hükümlerine göre ana ortaklık banka nezdinde konsolide edilecek bağlı ortaklıkları, iştirakleri, sınırlı iştirakleridir.

3. KONSOLİDE MALİ TABLOLARIN DÜZENLENMESİNDE GENEL ESASLAR

3.1. TMS 5'e Göre Konsolide Finansal Tabloların Düzenlenmesine İlişkin Genel Esaslar

Konsolide finansal tablolardan beklenen yararın tam olarak sağlanabilmesi için şirketler topluluğu içindeki tüm şirketlerin finansal tablolarının konsolidasyona alınması gerekmektedir. Başka bir deyişle, ana ortaklığın doğrudan veya dolaylı olarak kontrolü altındaki tüm şirketlerin finansal tabloları konsolide edilmelidir.

Konsolide finansal tabloların hazırlanması yasal olarak bir zorunluluk taşımamakla birlikte bu tabloların yayımlanması, holdingle ilişkide olan taraflar için bir zorunluluktur çünkü ekonominin etkinliğinin ve şirketlerin sürekliliğinin sağlanması için raporlama, önemli bir gerekliliktir. Bu nedenle mutlaka bir yasal düzenlemenin yapılması beklenmeden finansal tablolar düzenlenmelidir.¹²³

Konsolide finansal tabloların hazırlanabilmesi için konsolidasyona tabi tutulacak topluluk şirketleri aynı muhasebe standartlarını uygulamak zorundadırlar. Eğer topluluk şirketleri ana ortaklıktan farklı muhasebe standartları uygulamışlarsa, konsolide finansal tabloların hazırlanması sırasında gerekli düzeltmeler yapılarak farklı olarak uygulanan muhasebe standartları arasında uygunluk sağlanır. (Madde 13)

Topluluğa dahil şirketlerin finansal tabloları farklı muhasebe politikaları benimsenerek düzenlenmiş ise, muhasebe politikalarının neden olduğu farklılıklar muhasebenin önemlilik kavramı göz önüne alınarak konsolide finansal tabloların hazırlanması sırasında giderilir. Muhasebe politikalarının neden olduğu farklılıkların tam olarak hesaplanamaması durumunda, yapılabilecek düzeltme işlemleri belli varsayımlar ve tahminlere göre yapılır. Düzeltme yapılamayan farklılıklar ise, dipnotlarda belirtilir. Düzeltme işlemlerine temel olan varsayımlar ve tahminler de dipnotlarda açıklanır. (Madde 14)

Konsolide finansal tabloların hazırlanması sırasında topluluğa dahil şirketlerin hesap dönemlerinin kapanış tarihleri aynı olmalıdır. Topluluğa dahil şirketlerin hesap dönemlerinin kapanış tarihleri farklı ise konsolide finansal tabloların hazırlanması sırasında hesap dönemi ana ortaklığa göre farklı olan şirket(ler) için ana ortaklığın

---

¹²³ Kadir GÜRDAL, a.g.t., s. 32

hesap dönemi dikkate alınarak hazırlanan özel finansal tablolar konsolidasyona esas alınır. Hesap dönemi farklı olan şirketlerin adları, hesap dönemi kapanış tarihi ve farklılık nedeni dipnotlarda açıklanır. Ancak, özel finansal tabloların (ara finansal tablolar) hazırlanmasının mümkün olmadığı durumlarda hesap dönemlerinin kapanış tarihleri arasındaki fark 3 aylık süreyi aşmamak koşuluyla ortaklıkların finansal tabloları düzeltilerek konsolidasyona tabi tutulur. (Madde 15)

Bir bağlı ortaklığın faaliyet sonuçları şirket birleşmelerine ilişkin standarda göre bağlı ortaklığın ana ortaklığın kontrolüne geçme tarihinden itibaren konsolide edilir. Satılan bir bağlı ortaklığa ait faaliyet sonuçları ana ortaklığın bağlı ortaklık üzerindeki kontrolünün sona erdiği tarih olan elde çıkarma tarihine kadar konsolide gelir tablosuna dahil edilir. Bağlı ortaklığın elden çıkarılması tarihindeki net varlık değeri ile satış bedeli arasındaki farktan doğan kar veya zarar konsolide gelir tablosunda yer alır. Finansal tabloların iki dönem itibariyle karşılaştırılabilirliğini sağlamak için bu işlemlere ilişkin gerekli ek bilgiler konsolide finansal tablo dipnotlarında açıklanır. (Madde 16)

Bir şirkete yapılan yatırım bu şirket bağlı ortaklık ve TMS-6 İştiraklerdeki Yatırımların Muhasebeleştirilmesi standardında tanımlandığı şekilde iştirak olma niteliğini kaybettiği tarihten itibaren TMS-7 Yatırımların Muhasebeleştirilmesi standardına göre muhasebeleştirilir. (Madde 17)

Konsolide edilen bir bağlı ortaklıkta azınlığa tatbik edilebilir zararlar bağlı ortaklıkta azınlık paylarına ait toplam özkaynağı aşabilir. Bu fazlalık ve azınlığa ilişkin herhangi diğer bir zarar, çoğunluk payının hesabına yazılır. (Azınlığın bu zararı karşılamak için bir sorumluluğu bulunması ve bunu yapabilmesi durumunda azınlık paylarının hesabına kaydedilir) Bağlı ortaklık sonraki dönemlerde kar

bildirdiği taktirde bu kar, daha önce çoğunluk tarafından karşılanan azınlığın zarar payı itfa edilinceye kadar azınlık kar payından mahsup edilir. (Madde 18)

Bir bağlı ortaklık grup dışında tutulmuş imtiyazlı hisselerine sahip olduğu takdirde, ana ortaklık kar hisseleri ilan edilmiş olsun veya olmasın, bağlı ortaklığın imtiyazlı kar hisselerine göre düzeltme yaptıktan sonra kar veya zararlardan hissesine düşen payı hesaplar. (Madde 19)

Konsolidasyona tabi olan şirketlerden bir veya bir kaçı topluluğun finansal tablolarının doğruyu ve gerçeği yansıtmasını etkileyecek derecede önemli değil ise, konsolide finansal tablolar hazırlanırken bu şirket veya şirketler konsolidasyona dahil edilmeyebilirler. (Madde 20)

3.2. SPK Tebliğine Göre Konsolide Finansal Tabloların Düzenlenmesine İlişkin Genel Esaslar

Bağlı ortaklıklar, konsolidasyon yöntemi; müşterek yönetime tabi ortaklıklar, müşterek yönetim konsolidasyonu yöntemi; geçici amaçla iktisap edilen menkul kıymetler, Kurulun muhasebe standartları ile ilgili diğer düzenlemelerine göre değerlenir. (Madde 7-a)

Konsolide finansal tabloların, bu Tebliğe uygun şekilde düzenlenmesi ve konsolidasyona tabi ortaklıkların bir bütün olarak varlıklarını, kaynaklarını ve faaliyet sonuçlarını tam ve doğru yansıtması esastır. (Madde 7-b)

Konsolidasyona tabi ortaklıkların finansal tabloları farklı muhasebe politikaları benimsenerek düzenlenmiş ise, muhasebe politikalarının neden olduğu farklılıklar Kurulun muhasebe standartları ile ilgili düzenlemeleri çerçevesinde ortak muhasebe politikaları uygulanarak konsolide finansal tabloların hazırlanması sırasında giderilir. Muhasebe politikalarının neden olduğu farklılıkların tam olarak

hesaplanması imkansız ise, düzeltme işlemi belli varsayım ve tahminlere göre yapılır ve bu varsayım ve tahminler dipnotlarda açıklanır. (Madde 7-c)

Ana ortaklık ile bağlı ortaklığın, müşterek yönetime tabi ortaklığın veya iştirakin hesap dönemlerinin kapanış tarihleri arasında üç aydan fazla süre olması halinde, ana ortaklık, bağlı ortaklık, müşterek yönetime tabi ortaklık ve iştirak için Kurulun ara finansal tablolara ilişkin düzenlemesi çerçevesinde, ana ortaklığın hesap dönemi esas alınarak hazırlanacak ara finansal tablolar kullanılır. Hesap dönemlerinin kapanış tarihleri arasında üç aydan az süre bulunması halinde, önceki tarihi içeren finansal tablolar Kurulun muhasebe standartları ilgili düzenlemelerinde yer alan “Bilanço Tarihinden Sonra Ortaya Çıkan Hususlar” ve “Şarta Bağlı Olaylar”a ilişkin esaslar çerçevesinde konsolide finansal tablo tarihi ile uyumlaştırılır. Ana ortaklığın hesap döneminin konsolidasyon kapsamındaki diğer ortaklıkların hesap dönemlerine göre üç aydan daha fazla bir farklılık gösterdiği durumlarda, ana ortaklığın hesap döneminin esas alınması gerekmekte birlikte, konsolidasyon kapsamındaki ortaklıklar arasında yoğunlaşma olduğu durumlarda en fazla yoğunlaşma bulunan hesap dönemi esas alınır. (Madde 7-d)

Bu Tebliğ’de hüküm bulunmayan hallerde, Kurul’un muhasebe standartları ile ilgili diğer düzenlemelerinde yer alan kavram, ilke, standart ve formlara uyulması zorunludur. Bu Tebliğ ve Kurul’un ilgili diğer düzenlemelerinde yer almayan hususlarda, uluslararası muhasebe standartlarına uyulur.

Yabancı ülkelerde faaliyet gösteren bağlı ortaklıklara ve müşterek yönetime tabi ortaklıklara ilişkin hükümler saklıdır. (Madde 7-e)

3.3. Hazine'nin Bankalara İlişkin Tebliğinde Göre Konsolide Finansal Tabloların Düzenlenmesine İlişkin Genel Esaslar

Banka konsolide finansal tabloları; bu Tebliğin 2. maddesinde belirtilen finansal tablolar ile bunların dipnot ve eklerinden oluşur. Konsolide bilanço ve gelir tablosu bu Tebliğ ekinde belirlenen şekilde tek tip olarak hazırlanır. Nakit akım tablosu, özkaynaklar değişim tablosu ile diğer konsolide finansal tabloların şekilleri Hazine Müsteşarlığı tarafından ayrıca belirlenir. (Madde 9-1)

Banka konsolide finansal tabloları, konsolidasyona dahil edilen ortaklıkların tümünün finansal bünyesini, aktiflerini, pasiflerini, gelir ve giderlerini, gayri nakdi yükümlülüklerini, kâr ve zararlarını, yetkili merci tarafından onaylanarak uygulamaya konulan “Bankalarca Uygulanacak Muhasebe Standartları, Tek Düzen Hesap Planı ve İzahnamesi”nde yer alan usul ve esaslara göre gerçeğe uygun, doğru ve tam olarak gösterecek şekilde düzenlenir. Finansal Kurumlar Topluluğu'na dahil olup konsolidasyon işlemine alınan ortaklıkların finansal tabloları, yukarıda belirtilen banka muhasebe standartlarına uygun olarak düzenlenmemiş ise, konsolide finansal tabloların hazırlanması sırasında söz konusu ortaklıkların finansal tablolarında, ilgili hesapların yeniden revizyonu suretiyle gerekli düzeltmeler yapılarak muhasebe standartlarına uygunluk sağlanır. Söz konusu uygunluğun zorunlu nedenlerle sağlanamadığı durumlarda uyumsuz kalemler de konsolidasyon işlemine dahil edilir. Ancak konsolide finansal tablo dipnotlarında, ortaya çıkan farklılıklar konusunda gerekli açıklamalar yapılır. Muhasebe politikalarının neden olduğu farklılıkların belirlenmesi ve tam olarak hesaplanması imkansız ise, düzeltme işlemi belirli varsayımlar ve tahminlere göre yapılabilir ve bu varsayımlar ve tahminler konsolide finansal tabloların dipnotlarında açıklanır. Varsayımlar ve tahminlere göre yapılan

düzeltilme işlemi konsolide finansal tabloların gerçeğe uygunluğunu zedeleyecek ise, düzeltilme işlemi yapılmaksızın söz konusu hesaplar konsolide edilir ve bu konuda konsolide finansal tablo dipnotlarında gerekli açıklamalarda bulunulur. (Madde 9-2)

Finansal tabloları konsolidasyona dahil edilen ortaklıkların aktifleri, pasifleri, gelir ve gider hesapları, gayri nakdi yükümlülükleri ile kârları veya zararları “Konsolide Finansal Tablolar Çalışma Formu” üzerinde birleştirilerek tek bir ortaklığın finansal yapısını göstermişçesine konsolide finansal tablolar düzenlenmelidir. Konsolide finansal tablolar çalışma formu ana ortaklık tarafından bilgisayar ortamında oluşturulabilir ve birleştirme, mahsup ve/veya eliminasyon kayıtları ile konsolidasyon düzeltmeleri bilgisayar ortamında programlar kullanılarak yapılabilir. Konsolidasyon işlemlerinde bilgisayar programlarının kullanılması durumunda bu işlemlere ilişkin kayıtların dökümleri, ana ortaklık tarafından, yetkili mercinin denetimi bakımından 5 yıllık bir süre ile korunur. (Madde 9-3)

Banka konsolide finansal tabloları, ana ortaklığın finansal tablolarının düzenlendiği tarih itibariyle hazırlanmalı ve konsolidasyon kapsamına alınan ortaklıkların finansal tabloları ile ana ortaklığın finansal tablolarının düzenlenme tarihleri esas itibariyle aynı olmalıdır. (Madde 9-4)

Ana ortaklık ile finansal tabloları konsolidasyon işlemine tabi tutulan ortaklıkların hesap dönemlerinin kapanış tarihleri ya da finansal tablolarının düzenlenme tarihleri arasında üç aydan fazla bir süre olması halinde, konsolidasyonda söz konusu ortaklıklar için ara dönem geçici mizanları veya ana ortaklığın hesap dönemi dikkate alınarak hazırlanan özel finansal tablolar kullanılır. Eğer ara dönem geçici mizanları ve özel finansal tabloların hazırlanması mümkün değil ise, söz konusu ortaklıkların hesap dönemlerinin kapanış tarihleri ya da finansal

tablolarının düzenlenme tarihleri arasındaki farkın üç aylık süreyi aşmaması koşuluyla finansal tablolar üzerinde düzeltmeler yapılarak konsolidasyon işlemine devam edilir ve konsolide finansal tablo dipnotlarında bu konuda bilgi verilir. (Madde 9-5)

Faaliyet yılı veya raporlama dönemi içinde finansal tabloları konsolidasyon kapsamına alınan ortaklıkların sayı ve türlerinde, iş yapılarında önemli değişiklikler meydana gelmişse, konsolide finansal tablolara ilişkin dipnotlarda, birbirini takip eden konsolide finansal tabloların doğru bir yargıya ve sağlıklı bir karara varılacak şekilde karşılaştırılmasını olanaklı kılacak bilgilere yer verilmelidir. (Madde 9-6)

3.4. Yedinci Yönergeye Göre Konsolide Finansal Tabloların Düzenlenmesine İlişkin Genel Esaslar

Konsolide finansal tablolar; konsolide bilanço, konsolide gelir tablosu ve bunların dipnot ve eklerinden oluşur. Bu tablo ve ekler kendi aralarında bir bütünlük oluşturur. (Madde 16-1)

Konsolide finansal tablolar açık ve gerçeği yansıtacak biçimde bu yönerge hükümlerine göre düzenlenmelidir. (Madde 16-2)

Yönerge, finansal tabloların doğru ve tarafsız olarak yayınlanmasını engelleyecek derecede farklı konularda faaliyet gösteren şirketlerin konsolidasyon kapsamı dışında tutulmasını öngörmektedir.

Bazı bağlı ortaklıkların konsolidasyon kapsamı dışında tutulmasının olumsuz etkileri de bulunmaktadır. Bu konuda savunulan görüşlerin hareket noktası şudur: Bu tür şirketlerin konsolide finansal tablolara eklenmemesi, bu şirketlerin varlıklarının, kaynaklarının, gelir ve giderleri ile kar ve zararlarının izlenememesi sonucunu doğurmaktadır. Bu rakamlar zaman zaman önemli rakamlara ulaşmaktadır. Böyle bir

durumda konsolide finansal tablolar kendilerinden beklenen yararı sağlamamaktadır.¹²⁴

Konsolide finansal tablolar; konsolidasyona alınan ortaklıkların tümünün varlık, kaynak, finansal durum ve kar veya zarar durumunu gerçek duruma uygun biçimde doğru ve tam olarak yansıtmalıdır. (Madde 16-3)

Bu yönerge hükümlerinin uygulanması, doğru ve gerçeğe uygun bilgilerin verilmesi konusunda yetersiz kalıyorsa, konsolide finansal tablolara ilave olarak ek bilgiler verilmelidir. (Madde 16-4)

Birliğe üye devletler, konsolide finansal tablolarda bu yönergeye göre gerekli bilgilerin yanısıra, daha başka açıklamaların da yapılmasını öngörebilirler veya izin verebilirler. (Madde 16-6)

Konsolide finansal tabloların herhangi bir ortaklığın yıllık finansal tabloları ile karşılaştırıldığında, konsolidasyon işlemi nedeniyle zorunlu olarak ortaya çıkan bazı farklılıkların dikkate alınması gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır. (Madde 17-1)

Üye devletler, yüksek tutarda bir harcama gerektirecek özel durumların olması halinde, stokların konsolide finansal tablolarda tek bir tutar olarak gösterilmesine izin verilebilir. (Madde 17-2)

Yabancı ülkelerdeki bağlı ortaklıkların ekonomik ve siyasi açıdan istikrarlı olmayan ülkelerde bulunmaları durumunda bu ortaklıkların konsolidasyon kapsamına alınmayabileceği şeklinde görüşler bulunmaktadır.¹²⁵

---

¹²⁴ Kadir GÜRDAL, a.g.t., s. 93

¹²⁵ Zeki DOĞAN, a.g.t., s. 40

Konsolidasyon yöntemlerinin kullanımında tutarlılık olmalı ve yöntemler yıldan yıla değiştirilmemelidir. Bir sapma olması durumunda etkileri belirtilmelidir. (Madde 25)

Konsolidasyona alınan ortaklıkların varlık, kaynak, finansal durumu ve kar veya zararı, sanki tek bir ortaklıkmiş gibi konsolide finansal tablolarda gösterilmelidir. (Madde 26)

Konsolide finansal tablolar, ana ortaklığın finansal tablolarının düzenlendiği tarihe göre hazırlanmalıdır. (Madde 27-1)

Fakat üye devletler; konsolide edilen ortaklıkların önemli bir kısmı veya çoğunluğunun bilanço tarihini dikkate alarak, konsolide finansal tabloların başka bir tarihte düzenlenebileceğine izin verebilir veya öngörebilir. Eğer böyle bir farklılık varsa, konsolide finansal tablo dipnot ve eklerinde söz konusu aykırılıklar nedenleri ile birlikte belirtilerek açıklanmalıdır. Buna ilave olarak; konsolide edilen bir ortaklığın bilanço tarihi ile, konsolide finansal tabloların bilanço tarihi arasında ortaya çıkan, ortaklıkların, varlık, kaynak, finansal durumu ve kar veya zararına ilişkin ortaya çıkan önemli olaylar dikkate alınmalı ve dipnot ve eklerinde açıklanmalıdır. (Madde 27-2)

Faaliyet yılı esnasında konsolidasyona alınan bağlı ortaklıkların bileşiminde önemli değişiklikler oldu ise konsolide finansal tablolarda, birbirini takip eden konsolide finansal tabloların mantıklı karşılaştırmasını olanaklı kılacak bilgilere yer verilmelidir. Üye devletler önemli bir değişiklik olduğunda, bu yükümlülüğü yerine getirmek için düzeltilmiş bir açılış bilançosu ve düzeltilmiş gelir tablosu hazırlamayı öngörebilir veya izin verebilir. (Madde 16-1)

Ana ortaklığın kontrolü altındaki tüm şirketlerin finansal tabloları konsolide edilirken bağlı ortaklıkların yerli ya da yabancı şirket olmaları bir farklılık doğurmamaktadır.¹²⁶

Konsolidasyona alınan aktif ve pasif kalemler aynı değerlendirme kurallarına göre değerlendirilir. (Madde 29-1)

Konsolide finansal tabloları hazırlayan ana ortaklık, kendi finansal tablolarında kullandığı değerlendirme yöntemlerinin aynısını kullanmalıdır. (Madde 29-2)

Konsolidasyona alınan finansal tablolardaki aktif ve pasif kalemler konsolidasyona alınan ortaklıklar tarafından, konsolidasyonda kullanılan değerlendirme yöntemlerinden farklılık gösteriyorsa, bu kalemler konsolidasyonda kullanılan değerlendirme yöntemlerine göre yeniden değerlendirilmelidir. (Madde 29-3)

Üye devletler, pozitif konsolidasyon farkının doğrudan ve açık olarak yedeklerden indirilmesine izin verebilir. (Madde 30)

Negatif konsolidasyon farkı, konsolide zarar hesabına aşağıdaki durumlarda aktarılması öngörülür:

a. Eğer bu negatif konsolidasyon farkı; ilgili ortaklığın iktisap edildiği tarihte söz konusu ortaklıkla ilgili olarak gelecekte faaliyet sonuçlarının olumsuz olacağı veya bazı giderlerin ortaya çıkacağı beklentilerinin olmasından dolayı ortaya çıkmış ise; bu beklentiler gerçekleştikçe söz konusu negatif konsolidasyon farkı konsolide kar/zarar hesabına eklenir. (Madde 31-a)

b. Bu fark tutar, gerçekleşen bir karı temsil ettiği sürece, konsolide kar/zarar hesabına alınır.

---

¹²⁶ Kardir GÜRDAL, a.g.t., s. 85

4. KONSOLİDE BİLANÇONUN DÜZENLENMESİNE İLİŞKİN İLKE ve ESASLAR

Konsolide bilanço, bağımsız şirketlerin hukuki durumuna önem vermez ve ana şirketin sahip olduğu ve kontrolü altında bulundurduğu tüm varlıkları ve bu varlıkların temin edildiği tüm bilançoları gösterir. Ana şirket ile bağlı şirketin bilançoları konsolide edilirken, şirketleri birbirinden ayıran sınırlar geçici olarak yok kabul edilir. Fakat burada dikkat edilmesi gereken nokta, bazı unsurların birkaç defa hesaba katılmasını önlemek olacaktır. Bunun için şirketlerin bilançolarında karşılıklı ilişkiyi temsil eden hesaplar ortadan kaldırılır.¹²⁷

4.1. TMS 5'e Göre Konsolide Bilançonun Düzenlenmesine İlişkin İlke ve Esaslar

Topluluk şirketlerinin bilanço kalemleri ayrı ayrı toplanır. (Madde 21)

Konsolidasyona alınan ortaklıkların sermayesindeki hisse veya payların defter değeri, konsolidasyona alınan ortaklığın öz sermayesine isabet eden tutar ile mahsup edilir.

a) Mahsup işlemi, bu ortaklık ilk defa konsolidasyona alındığı andaki defter değerine göre yapılır.

b) Mahsup işlemi, konsolide edilecek ortaklıkların hisselerinin iktisap edildiği anda tespit edilebilen aktif ve pasif değerlerine göre veya hisseler farklı zamanlarda iktisap edildiğinde, bu ortaklığın bağlı ortaklık olduğu tarihte yapılır.

c) Konsolidasyondan kaynaklanan olumlu fark aktifte şerefiye olarak ve olumsuz fark (negatif şerefiye) ise pasifte uzun vadeli yabancı kaynaklarda gelecek yıllara ait gelirler grubunda gösterilir. Bu farklar 5 yıl içinde itfa edilir.

---

¹²⁷ Sabri BEKTÖRE, "Konsolide Bilançolar", *Anadolu Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1, 1992, s.131

Konsolide bilançonun ödenmiş/çıkarılmış sermayesi, ilke olarak, ana ortaklığın ödenmiş/çıkarılmış sermayesine eşit olmalıdır. Konsolide bilançoda bağlı ortaklıkların ve kontrolü ana ortaklıkta olan iştirak ve bağlı menkul kıymetlerin ödenmiş/çıkarılmış sermayesi yer almaz. Ancak, bağlı ortaklıkların veya kontrolü ana ortaklıkta olan iştiraklerin ve bağlı menkul kıymetlerin ana ortaklıkta pay sahibi olmaları durumunda, konsolide bilançonun ödenmiş/çıkarılmış sermayesi ana ortaklığın ödenmiş/çıkarılmış sermayesinden daha az olabilir.

Topluluğa dahil ortaklıkların birbirlerine sermaye taahhütlerinden kaynaklanan borçların bulunması halinde bu borçlar, ilgili oldukları ödenmemiş sermaye ve varsa hisse senedi ihraç primi alacaklarından indirilerek tasfiye edilir.

Topluluk şirketlerinin finansal tablolarında gösterilen "bağlı ortaklıklar sermaye payları değer düşüş karşılıkları", "iştirakler sermaye payları değer düşüş karşılıkları" ve "bağlı menkul kıymetler değer düşüş karşılıkları" ile ilgili gider hesapları konsolide finansal tablolarda düzeltme yapmak suretiyle kapatılır. (Madde 22)

Yapılan toplama işleminden, topluluğa dahil ortaklıkların birbirlerinden olan alacak ve borçları karşılıklı olarak indirilir. Ortaklıklar, birbirlerinin borçlanmayı temsil eden menkul kıymetlerine veya kıymetli evrakına sahiplerse, söz konusu menkul kıymetler ve kıymetli evrak da indirime tabi tutulur. (Madde 23)

Topluluğa dahil ortaklıkların birbirlerinden satın almış oldukları dönen ve duran varlıklar, ilke olarak, bu varlıkların topluluğa olan ilk maliyetleri üzerinden gösterilmelidir. Bu nedenle, gerekli düzeltmeler hesap edilerek konsolide bilançoya yansıtılmalıdır.

Topluluğa dahil ortaklıkların stoklarına ilişkin topluluk içi mal alım ve satımından doğan kar, konsolide finansal tablolarda "brüt satışlar", "satışların maliyeti" ve "stok" hesaplarından oranı dahilinde indirime tabi tutulurlar. Stoklara ilişkin topluluk içi mal alım satımından doğan zarar ise, konsolide finansal tablolarda "brüt satışlar", "satışların maliyeti" ve "stok" hesaplarına oranına uygun olarak eklenir.

İlk madde ve malzeme, yarı mamul, mamul, ticari mallar ve diğer stokların satış işlemi sonunda stoklarda kalan tutarın ve/veya kar/zararın saptanmasının olanaksız olduğu durumlarda bu hesaplama belli varsayımlar altında yapılır ve kullanılan varsayımlar dipnotlarda açıklanır.

Topluluk içinde alım ve satıma konu olan amortismanına tabi duran varlıklarla ilgili topluluk içi işlemler nedeniyle oluşmuş gelir ve gider kalemleri arındırılır. Bu kalemin konsolide finansal tablolara yansıtılması için şu işlemler yapılır: Satış kar ve zararının yanı sıra satış nedeniyle doğan yeni koşullarda yapılan hesaplamalarla satış öncesi koşulların devamı niteliğindeki hesaplamalar arasındaki amortisman farkları ile yeniden değerlendirme yapılması halinde, yeniden değerlendirme değer artış farkları ilgili hesaplarla karşılıklı olarak mahsup edilerek konsolide finansal tablolarda düzeltme işlemi tamamlanır.

Topluluk içindeki amortismanına tabi duran varlık satış kar veya zararının, amortismanına tabi duran varlık satış kar veya zararı elimine edilmeden önceki konsolide net kar ve zararın %5 'ini aşmaması durumunda, yukarıda belirtilen mahsup işlemleri yapılmayabilir. (Madde 24)

Konsolide bilançonun ve konsolide gelir tablosunun düzenlenmesine ilişkin ilke ve esaslar bölümlerinde belirtilen hususların düzeltme olarak konsolide finansal

tablolarına yansıtılmasından sonra, topluluğa dahil bağılı ortaklıkların özkaynakları içindeki topluluk dışı paylara ait özkaynak kalemleri konsolide bilançonun ilgili özkaynak kalemlerinden mahsup edilerek saptanan "azınlık payları" konsolide bilançoda özkaynaklar grubunu izleyen ayrı bir kalem olarak yer alır. (Madde 25) Azınlık pay sahiplerinin payları, konsolidasyon ilkeleri doğrultusunda yapılan düzeltmelerin konsolide bilanço ve gelir tablosuna yansıtılmasından sonra hesaplanır.¹²⁸

4.2. SPK Tebliğine Göre Konsolide Bilançonun Düzenlenmesine İlişkin İlke ve Esaslar

Konsolidasyon kapsamındaki ortaklığın bağılı ortaklık haline geldiği tarih itibarıyla ve daha sonraki pay alımlarında bir defaya mahsus olmak üzere, ana ortaklığın bağılı ortaklığın sermayesinde sahip olduğu payların elde etme maliyeti, bu payların bağılı ortaklığın makul değere göre değerlendirilmiş bilançosundaki özsermayesinde temsil ettiği değerden mahsup edilir. Kayıtlı değer lehine oluşan fark, pozitif şerefiye olarak konsolide bilançonun aktifinde ayrı bir kalemde gösterilir ve şerefiyenin hesaplandığı ekonomik birimin faydalı ömrünü geçmemek üzere en fazla 20 yıl içinde itfa edilir; kayıtlı değer aleyhine oluşan fark ise negatif şerefiye olarak bilançonun aktifinde negatif olarak ayrı bir kalemde gösterilir ve en fazla 20 yıl içinde itfa edilir. Ancak, bu tutarlar ilgili bağılı ortaklığın dönem zararından mahsup edilebilir. Bu şekilde her bir bağılı ortaklık için hesaplanacak pozitif şerefiyeler aktifte “maddi olmayan duran varlıklar” hesap grubu altında ‘bağılı ortaklıklar şerefiyesi’ olarak, negatif şerefiye ise aynı hesap grubu içerisinde negatif bir kalem olarak “bağılı ortaklıklar negatif şerefiyesi” olarak konsolide bilançoğa

---

¹²⁸ A. Haried ANDREW, F. Imdieke LEROY, F. Smith RALPH, a.g.k., s. 48

yansıtılır. Önceki dönemlerde elde edilen bağlı ortaklıklar için gerekli şerefiye ve itfa payı hesaplamaları yapılarak sonuçlar geçmiş yıllar kar veya zararı ile ilişkilendirilir.

(Madde 8-a)

Ana ortaklık ile bağlı ortaklıkların ödenmiş sermayesi ve satın alma tarihindeki özsermayeleri dışındaki bilanço kalemleri toplanır. (Madde 8-b)

Yapılan toplama işleminde, konsolidasyon yöntemine tabi ortaklıkların birbirlerinden olan alacak ve borçları karşılıklı indirilir. Ortaklıklar, birbirlerinin borçlanmayı temsil eden menkul kıymetlerine veya kıymetli evrakına sahiplerse, söz konusu menkul kıymetler ve kıymetli evrak da indirim tabi tutulur. (Madde 8-c)

Konsolidasyon yöntemine tabi ortaklıkların birbirlerinden satın almış oldukları dönen ve duran varlıklar, ilke olarak, bu varlıkların konsolidasyon yöntemine tabi ortaklıklara olan elde etme maliyetleri üzerinden gösterilmesini sağlayacak düzeltmeler yapılmak suretiyle bulunan tutarları üzerinden konsolide bilançoda yer alır.

Stokların konsolide bilançoda gösterilmesinde 9 uncu maddenin (b) bendi hükmü göz önünde tutulur.

İlk madde ve malzeme, yarı mamul, ara mamul, mamul ve emtianın satış işlemi sonunda stoklarda kalan tutarın ve/veya kâr-zararın tespitinin imkansız olduğu durumlarda bu hesaplama belli varsayımlar altında yapılır ve kullanılan varsayımlar dipnotlarda açıklanır.

Konsolidasyon yöntemine tabi ortaklıkların kendi aralarında alım-satıma konu olan amortisman tabi iktisadi kıymetlerin, konsolidasyon yöntemine tabi ortaklıklar arasındaki işlem nedeniyle oluşmuş gelir ve gider kalemlerinden arındırılarak konsolide finansal tablolara yansıtılmasını sağlamak üzere, satış kâr-zararının

yanısına, satış nedeniyle doğan yeni şartlarda yapılan hesaplamalarla satış öncesi şartların devamı niteliğindeki hesaplamalar arasındaki amortisman farkları ile yeniden değerlendirilmesi halinde yeniden değerlendirme değeri artışı fonu farkları da ilgili hesaplarla karşılıklı mahsup edilir.

Konsolidasyon yöntemine tabi ortaklıklar arasındaki amortisman tabi sabit kıymet satış kâr-zararının, amortisman tabi sabit kıymet satış kâr-zararı elimine edilmeden önceki konsolide net kâr-zararın %5'ini aşmaması halinde, dördüncü paragrafta belirtilen mahsup işlemleri yapılmayabilir. Bu durumda konu hakkında dipnotlarda açıklama yapılır. (Madde 8-d)

Konsolide bilançonun ödenmiş/çıkarılmış sermayesi ilke olarak ana ortaklığın ödenmiş/çıkarılmış sermayesidir; konsolide bilançoda bağlı ortaklıkların ödenmiş/çıkarılmış sermayesi yer almaz. Ancak, bağlı ortaklıkların ana ortaklıkta pay sahibi olmaları durumunda, konsolide bilançonun ödenmiş/çıkarılmış sermayesi, (a) bendi uyarınca yapılan işlem nedeniyle, ana ortaklığın ödenmiş/çıkarılmış sermayesinden daha az olabilir.

Konsolidasyon yöntemine tabi ortaklıkların birbirlerine sermaye taahhütlerinden kaynaklanan borçlarının bulunması halinde bu borçlar, ilgili oldukları ödenmemiş sermaye ve varsa emisyon primi alacaklarından indirilerek tasfiye edilir. (Madde 8-e)

Konsolidasyon kapsamındaki bağlı ortaklıkların ödenmiş/çıkarılmış sermaye dahil bütün öz sermaye hesap grubu kalemlerinden, ana ortaklık ve bağlı ortaklıklar dışı paylara isabet eden tutarlar indirilir ve konsolide bilançonun özsermaye hesap grubundan önce, "Ana Ortaklık Dışı Özsermaye" hesap grubu adıyla gösterilir. (Madde 8-f) Bir bağlı ortaklıkla ilgili olarak ana ortaklık dışı paya isabet eden zararın

tutarı, bağı ortaklıktaki ana ortaklık dışı pay tutarını aşabilir. Bu durumda, ana ortaklık dışı pay sahiplerinin zararı karşılamaya zorunlu ve finansal açıdan yeterli olmaması durumunda fazla olan kısım ana ortaklığın payından mahsup edilir. Konsolidasyona tabi ortaklığın daha sonra kara geçmesi halinde, daha önce mahsup edilen tutarlara ulaşıncaya kadar tüm karlar ana ortaklığın payına ilave edilir. (Madde 8-g)

Konsolidasyon yöntemine tabi ortaklıkların faaliyet konularının birbirinden çok farklı olması halinde, konsolide bilançonun hesap grupları faaliyet konuları itibarıyla sınıflandırılabilir veya konu dipnotlarda açıklanabilir. (Madde 8-h)

4.3. Hazine'nin Bankalara İlişkin Tebliğinde Göre Konsolide Bilançonun Düzenlenmesine İlişkin İlke ve Esaslar

Konsolide bilançonun düzenlenmesinde aşağıdaki esaslara uyulması zorunludur.

a) Ana ortaklık tarafından doğrudan ve/veya dolaylı bir şekilde tek başına kontrol edilen ve konsolidasyon kapsamına alınan ortaklıkların bilançolarındaki aktif ve pasif hesaplar "Tam Konsolidasyon Yöntemi" (Bire bir veya % 100 konsolidasyon) uygulanarak konsolide bilançoya alınır. (Madde 10-1)

b) Finansal kurumlar topluluğu üyeleri ve diğer hissedarlar tarafından beraberce kontrol edilen ortaklıklara ait finansal tabloların konsolidasyon kapsamına alınmasında "Oransal Konsolidasyon Yöntemi" (Pro rata method) uygulanır. (Madde 10-1)

c) Finansal kurumlar topluluğu üyelerinin üzerlerinde önemli etkinliğe sahip olduğu ortaklıkların finansal tabloları "Özsermaye Yöntemi" (Equity Method) kullanılarak konsolidasyon işlemine dahil edilir. (Madde 10-1)

d) Finansal tabloları konsolidasyon kapsamına alınan ana ortaklık çatısı altındaki yavru ortaklıkların, üzerlerinde kontrol gücüne sahip oldukları finansal kuruluş niteliğini haiz başka alt ortaklıklarının bulunması durumunda, söz konusu dolaylı bağlı ortaklıklar ve/veya iştirakler ve/veya sınırlı iştiraklerin finansal tablolarının bu Tebliğin 7. maddesine göre konsolide edilmesi amacıyla, öncelikle bu dolaylı ortaklıkların finansal tabloları ana ortaklığın doğrudan bağlı ortaklığı, iştiraki ve sınırlı iştiraki olan ortaklıkların finansal tabloları ile konsolide edilir. İkinci aşamada ise söz konusu konsolide finansal tablolar, ana ortaklık nezdinde düzenlenecek konsolide tabloların hazırlanması amacıyla, ana ortaklığın finansal tabloları ile konsolide edilerek finansal kurumlar topluluğunun ana ortaklık nezdindeki konsolide finansal tabloları oluşturulur. (Madde 10-1)

Konsolidasyon kapsamına alınan ortaklıkların ana ortaklık elindeki sermaye paylarının defter değerleri, söz konusu ortaklıkların özsermayelerinde bu paylara isabet eden tutarlar ile mahsup edilir. Mahsup işlemi, bu ortaklığın, ilk defa konsolidasyon kapsamına alındığı andaki defter değerine göre yapılır. Konsolide edilecek ortaklığın hisselerinin farklı zamanlarda iktisap edilmesi durumunda, mahsup işlemi bu ortaklığın konsolidasyon kapsamına giren bir ortaklık olduğu tarih itibariyle yapılır.

Bir ortaklığın hesapları ilk defa konsolidasyon işlemine alındığında, bu ortaklığın elde edilme maliyeti ile özsermayesinden eldeki paya düşen tutar arasında oluşan fark konsolidasyon şerefiyesi tutarını gösterir. Söz konusu ortaklığın hesaplarının muhasebe kuralları dikkate alınarak yeniden yapılacak değerlemeye göre müteakiben düzeltilmesi neticesinde, bu ortaklığın elde edilmesinden doğan ve

konsolide bilançoda yer alacak “Net Konsolidasyon Şerefiyesi” tutarı bulunur.
(Madde 10-2)

Konsolidasyon şerefiyesinin bulunmasına ilişkin formül aşağıda belirtilmiştir.

$$\text{Konsolidasyon Şerefiyesi} = \begin{array}{l} \text{Bağlı Ortaklıkların veya İştiraklerin} \\ \text{veya Sınırlı İştiraklerin} \\ \text{“Satın Alma Fiyatı”} \\ \text{(Elde Etme Maliyeti)} \end{array} - \begin{array}{l} \text{Konsolidasyon kapsamındaki} \\ \text{bu ortaklıkların “Öz} \\ \text{Sermayesi”} \end{array}$$

Konsolidasyon

a) Pozitif konsolidasyon şerefiyesinin (farkının) oluşması durumunda, söz konusu fark bir aktif olarak kabul edilerek, konsolide bilançonun aktifinde “Konsolidasyon Şerefiyesi” kaleminde gösterilir ve 5 yıllık bir sürede amortismanına tabi tutularak itfa edilir.

b) Negatif konsolidasyon şerefiyesinin (farkının) oluşması durumunda ise bu tutar konsolide bilançonun pasifinde özkaynaklar grubunda gösterilir.

Birden fazla ortaklığın şerefiyesinin hesaplanmasında ise, şerefiyeler netleştirilmiş tek bir değer olarak konsolide bilançoya yansıtılır.

Konsolidasyon kapsamına alınan ortaklıkların finansal kurumlar topluluğu dışında, üçüncü şahısların elinde bulunan sermaye paylarının tutarları, konsolide bilanço pasifinde “Topluluk Dışı Paylar” olarak gösterilir. (Madde 10-3)

Konsolide bilançonun düzenlenmesinde, konsolidasyon kapsamına alınan ortaklıkların aktifleri ve pasiflerinin bir bütün oluşturması için aşağıdaki işlemler yapılır;

a) Ana ortaklık ile konsolidasyon kapsamındaki ortaklıkların aktif kalemleri ve özkaynak kalemleri dışındaki pasif kalemleri ayrı ayrı toplanır.

b) Yapılan toplama işleminde, finansal kurumlar topluluğuna dahil ortaklıkların birbirlerinden olan alacak ve borçları karşılıklı indirilir. Ortaklıklar, birbirlerinin borçlanmayı temsil eden menkul kıymetlerine veya benzer nitelikteki diğer senetlerine sahiplerse, söz konusu kıymetlere ilişkin tutarlar karşılıklı olarak indirimine tabi tutulur.

c) Konsolidasyona alınan ortaklıkların birbirlerinden satın almış oldukları dönen ve duran varlıklar, ilke olarak, bu varlıkların finansal kurumlar topluluğuna olan maliyetleri üzerinden gösterilmesini sağlayacak düzeltmeler yapılmak suretiyle bulunan tutarları üzerinden konsolide bilançoda yer alır. Bunun sağlanması için de konsolidasyon kapsamına alınan ortaklıklar arasındaki faaliyetlerden doğan aktiflerin defter değeri içindeki kâr ve zararlar elimine edilir. Ancak söz konusu kâr ve zarar tutarları ilgili kalemin tutarının % 1'ini aşmıyorsa eliminasyon işlemi yapılmayabilir. Bu durum konsolidasyon kapsamına alınan bütün ortaklıkların finansal bünyelerine olan etkileri ile beraber konsolide finansal tabloların dipnotlarında belirtilir.

d) Finansal kurumlar topluluğu içinde alım-satıma konu olan amortisman tabi iktisadi kıymetlerin, topluluk içi işlem nedeniyle oluşmuş gelir ve gider kalemlerinden arındırılarak konsolide finansal tablolara yansıtılmasını sağlamak üzere, satış kâr veya zararının yanı sıra, satış nedeniyle doğan yeni şartlar çerçevesinde yapılan hesaplamaların sonucu ile satış öncesi şartların devamı niteliğindeki hesaplamaların sonucu arasındaki farkı yansıtan “amortisman farkları” ve yeniden değerlendirme yapılması halinde “yeniden değerlendirme değer artış fonu farkları” da ilgili hesaplarla karşılıklı mahsup edilir.

Söz konusu değer artış fonunun sermayeye ilave edilmesi halinde, bu tutar özkaynaklardan, “Topluluk İçi Sabit Kıymet Alım Satımıyla İlgili Sermayeye İlave

Edilen Değer Artış Fonu” adı altında finansal tablo dipnotlarında tutarı belirtilmek suretiyle düşülmelidir.

Finansal kurumlar topluluğuna dahil ortaklıklar arasındaki işlemler nedeniyle oluşan amortismanına tabi maddi duran varlık satış kârı veya zararının, söz konusu kâr veya zararın mahsup edilmesinden önceki konsolide net kâr/zararın % 1’ini aşmaması halinde, yukarıda belirtilen mahsup işlemleri yapılmayabilir. (Madde 10-4)

İlk konsolidasyondan sonraki dönemlerde, konsolidasyon kapsamındaki ortaklığın ödenmiş sermaye kalemi dışındaki özkaynak hesaplarındaki artışlar, ana ortaklığın sermaye payı oranında olmak üzere ana ortaklığın özkaynak kalemleri ile birleştirilerek konsolide bilançoda yer alır. söz konusu hesapların finansal kurumlar topluluğu dışındaki paylara ait olan kısmı ise konsolide bilançoda topluluk dışı paylar kaleminde gösterilir. Konsolide bilançonun ödenmiş/çıkarılmış sermayesi, ilke olarak, ana ortaklığın ödenmiş/çıkarılmış sermayesine eşit olmalıdır. Konsolide bilançoda, kontrolü ana ortaklıkta olan bağlı ortaklıkların, iştiraklerin ve sınırlı iştiraklerin ödenmiş/çıkarılmış sermayesi yer almaz. Ancak kontrolü ana ortaklıkta olan bağlı ortaklıkların, iştiraklerin ve sınırlı iştiraklerin ana ortaklıkta pay sahibi olmaları durumunda, konsolide bilançonun ödenmiş/çıkarılmış sermayesi ana ortaklığın ödenmiş/çıkarılmış sermayesinden daha az olabilir. (Madde 10-5)

Finansal kurumlar topluluğuna dahil ortaklıkların birbirlerine sermaye taahhütlerinden kaynaklanan borçlarının bulunması durumunda, bu borçlar, ilgili oldukları ödenmemiş sermaye ve varsa hisse senedi ihraç primi (emisyon primi) alacaklarından indirilerek tasfiye edilir. (Madde 10-6)

Topluluğa dahil ortaklıkların birbirlerine karşılıklı olarak vermiş oldukları garantiler, kefaletler ve taahhütler gibi bilanço dışı işlemlerine ilişkin hesaplar, nazım

hesaplardan arındırılarak, konsolide bilançonun bilanço dışı kalemleri netleştirilir. (Madde 10-7)

Topluluğa dahil ortaklıkların finansal tablolarında gösterilen “bağlı ortaklıklar sermaye payları değer düşüş karşılıkları”, “iştirakler sermaye payları değer düşüş karşılıkları” ve “sınırlı iştirakler değer düşüş karşılıkları” ile ilgili gider hesapları konsolide finansal tablolarda düzeltme yapmak suretiyle kapatılır. (Madde 10-8)

4.4. Yedinci Yönergeye Göre Konsolide Bilançonun Düzenlenmesine İlişkin İlke ve Esaslar

Konsolidasyona alınan ortaklıkların aktif ve pasif kalemleri tümüyle konsolide bilançoya alınır. (Madde 18)

Konsolide bilançoda, özellikle konsolidasyona alınan ortaklıklar arasındaki borç ve alacaklar karşılıklı olarak elimine edilmelidir. (Madde 26-1)

Konsolidasyona alınan ortaklıkların sermayesindeki hisse veya payların defter değeri, konsolidasyona alınan ortaklığın özsermayesine isabet eden tutar ile mahsup edilir. (Madde 19-1)

Mahsup işlemi; bu ortaklık ilk defa konsolidasyona alındığı andaki defter değerine göre yapılır. Mahsup işlemi esnasında ortaya çıkan fark tutarları (şerefiye), mümkün olduğunca dolaysız olarak, değerleri defter değerinden yüksek veya düşük olan konsolide bilanço kalemleri arasında dağıtılır. (Madde 19-1-a)

Üye devletler; mahsup işleminin, konsolide edilecek ortaklıkların hisselerinin iktisap edildiği anda tesbit edilebilen aktif ve pasif değerlerine göre veya hisseler farklı zamanlarda iktisap edildiğinde, bu ortaklığın bağlı ortaklık olduğu an yapılmasını öngörebilir veya izin verebilir. (Madde 19-1-b)

Bu uygulama ana ortaklığın kendisinin sahip olduğu veya konsolidasyona alınan bir başka ortaklığın elinde bulunan, ana ortaklığın sermayesindeki hisse senetleri veya paylar için geçerli değildir. (Madde 19-2)

Konsolidasyona alınan ortaklıklardan başka üçüncü kişilerin elinde bulunan, konsolide edilen bağlı ortaklıklardaki payların tutarları, konsolide bilançoda özel bir kaleme uygun bir hesap altında (azınlık payları) gösterilir. (Madde 21)

5. KONSOLİDE GELİR TABLOSUNUN DÜZENLENMESİNE İLİŞKİN İLKE ve ESASLAR

Konsolide gelir tablosu, temelde ana ortaklığın net karını gösteren bir tablodur.¹²⁹

5.1. TMS 5'e Göre Konsolide Gelir Tablosunun Düzenlenmesine İlişkin İlke ve Esaslar

Topluluk şirketlerinin gelir tablosu kalemleri ayrı ayrı toplanır. (Madde 26)

Yapılan toplama işleminden topluluğa ait ortaklıkların birbirlerine yapmış oldukları mal ve hizmet satışları, "brüt satışlar" ve "satışların maliyeti" hesaplarından indirilir.

Topluluğa dahil ortaklıkların stoklarına ilişkin topluluk içi mal alım satımından doğan kar, konsolide finansal tablolarda stoklardan düşülerek satışların maliyetine eklenir, zarar ise stoklara eklenerek satışların maliyetinden düşülür. (Madde 27)

Topluluğa dahil ortaklıkların birbiriyle olan işlemleri nedeniyle oluşmuş gelir ve gider kalemleri (fazla ya da eksik ayrılan amortismanlar, faiz, temettü vb.) ilgili hesaplarla karşılıklı mahsup edilir. (Madde 28)

---

¹²⁹ A. Floyd BEAMS, **Advanced Accounting**, Prentice Hall, New Jersey, 1996, s. 85

Konsolide edilen tüm ortaklıklara ilişkin dönem karı vergi ve diğer yasal yükümlülük karşılıklarının toplamı konsolide finansal tablolardaki aynı başlıklı kalemlerin tutarını oluşturur. (Madde 29)

Topluluğa dahil bağlı ortaklıkların dönem net kar veya zararlarından topluluk dışı paylara isabet eden kısım, net konsolide gelir tablosunda "Azınlık Payları Kar/Zarar" hesap grubu adıyla indirim olarak gösterilir. (Madde 30)

5.2. SPK Tebliğine Göre Konsolide Gelir Tablosunun Düzenlenmesine İlişkin İlke ve Esaslar

Ana ortaklık ile bağlı ortaklıkların gelir tablosu kalemleri ayrı ayrı toplanır. Hesap dönemi içinde elde edilen bağlı ortaklıklar için gelir tablosu kalemlerinin toplanmasında bağlı ortaklığın elde edildiği tarihten sonra gerçekleşenler dikkate alınır. (Madde 9-a)

Yapılan toplama işleminde konsolidasyon yöntemine tabi ortaklıkların birbirinden yapmış oldukları mal ve hizmet satışları, toplam satış tutarından ve satılan mal maliyetinden indirilir. Konsolidasyon yöntemine tabi ortaklıkların stoklarına ilişkin bu ortaklıklar arasındaki mal alım-satımından doğan kâr, konsolide finansal tablolarda stoklardan düşülerek satılan malın maliyetine eklenir; zarar ise stoklara eklenerek satılan malın maliyetinden düşülür. (Madde 9-b)

Konsolidasyon yöntemine tabi ortaklıkların birbirleriyle olan işlemleri nedeniyle oluşmuş gelir ve gider kalemleri ilgili hesaplarla karşılıklı mahsup edilir.

Konsolidasyona tabi ortaklıklar arasında amortisman tabi iktisadi kıymet alım satımına ilişkin kâr-zarar ve amortisman farklarının mahsubunda 8 inci maddenin (d) bendi hükmü göz önünde tutulur. (Madde 9-c)

Konsolidasyon kapsamındaki bağlı ortaklıkların net dönem kâr veya zararlarından konsolidasyon yöntemine tabi ortaklıklar dışındaki paylara isabet eden kısım, net konsolide kâr-zarardan önce "Ana Ortaklık Dışı Kâr-Zarar" hesap grubu adıyla indirim veya artırım olarak gösterilir. (Madde 9-d)

Gelir tablosuna, bağlı ortaklığın elde edilme ve elden çıkarılma tarihleri arasında geçen süredeki işlemleri dahil edilir. Bağlı ortaklığın elden çıkarılması durumunda, elde edilen gelir ile bağlı ortaklığın aktiflerde izlenen tutarından borçlarının çıkarılması sonucu bulunan tutar arasındaki fark gelir tablosu ile ilişkilendirilir. (Madde 9-e)

Konsolidasyon yöntemine tabi ortaklıkların faaliyet konularının birbirinden çok farklı olması halinde konsolide gelir tablosu kalemleri 8 inci maddenin (h) bendinde belirtilen şekilde işleme tabi tutulabilir. (Madde 9-f)

5.3. Hazine'nin Bankalara İlişkin Tebliğine Göre Konsolide Gelir Tablosunun Düzenlenmesine İlişkin İlke ve Esaslar

Konsolidasyon kapsamına alınan ortaklıkların gelir ve giderleri, kullanılacak konsolidasyon yöntemine göre konsolide gelir tablosuna alınır. (Madde 11-1)

Konsolidasyon kapsamına alınan söz konusu ortaklıklar arasındaki işlemlerden doğan gelir ve giderler karşılıklı olarak mahsup edilir. (Madde 11-2)

Hesapları konsolidasyona tabi tutulan yavru ortaklıkların net dönem kârları veya zararlarından topluluk dışı paylara isabet eden kısım, konsolide gelir tablosundaki net kâr/zarar kaleminin altında "Topluluk Dışı Payların Kârı (Zararı)" adıyla ayrı bir alt kalem olarak gösterilir. (Madde 11-3)

Hesapları konsolidasyona dahil edilmiş yavru ortaklıklarda topluluk dışı paylara düşen kârlar, özkaynaklar dışında olmak üzere bilançonun pasifinde “Kâr veya Zararda Topluluk Dışı Paylar” bölümünde gösterilir. (Madde 11-4)

5.4. Yedinci Yönergeye Göre Konsolide Gelir Tablosunun Düzenlenmesine İlişkin İlke ve Esaslar

Konsolidasyona alınan ortaklıkların gelir ve giderleri tümüyle konsolide gelir tablosuna alınır. (Madde 22)

Konsolidasyona alınan ortaklıklardan başka üçüncü kişilerin elinde bulunan hisselerine uygun olarak konsolide edilen bağlı ortaklıkların faaliyet sonuçlarındaki tutarlar, konsolide gelir tablosunda özel bir kalemde, uygun bir hesap altında (azınlık payları) gösterilir. (Madde 23)

Konsolidasyona alınan ortaklıklar arasındaki faaliyetlerden doğan gelir ve giderler karşılıklı olarak elimine edilmelidir. (Madde 26-b)

Konsolidasyona alınan ortaklıklar arasındaki faaliyetlerden doğan, aktiflerin defter değeri içindeki kar ve zararlar elimine edilmelidir. Üye devletler, gelecekteki bir koordinasyona kadar, bu eliminasyonların konsolidasyona alınan bağlı ortaklıkların sermayesinde ana ortaklığın hissesine göre yapılmasını kabul edebilir. (Madde 26-c)

6. MALİ TABLOLARIN KONSOLİDASYONUNDA UYGULANAN YÖNTEMLER

Konsolidasyon işlemlerinde temel ilke, ana şirket ile bağlı ortaklıkların finansal tablolarında yer alan kalemlerin tek tek toplanmasıdır. Hazırlanacak konsolide finansal tabloların içeriğinin ne olacağı bu aşamada önem kazanmaktadır. Başka bir deyişle, konsolide finansal tabloların ana şirketin kontrolü altındaki

ekonomik birimi mi yoksa ekonomik birimin bir bütün olarak varlıklarını ve borçlarını mı göstereceği belirlenmelidir.¹³⁰

6.1. TMS 5'e Göre Uygulanan Yöntemler

TMS 5'e göre finansal tabloların konsolidasyonunda kullanılacak yöntemler özel olarak belirtilmemiştir.

TMS 5'e göre, konsolide finansal tabloların düzenlenmesine esas alınacak konsolidasyon yöntemi şu şekilde tanımlanmıştır: "Topluluğa ait finansal tablolarda yer alan varlıklar, yabancı kaynaklar, özkaynaklar, gelir ve karlar ile gider ve zararların bir bütün olarak birleştirilmesi ve daha sonra konsolidasyon ilke ve kuralları doğrultusunda gerekli düzeltmelerin yapılarak konsolide finansal tabloların düzenlemesidir."

6.2. SPK Tebliğine Göre Uygulanan Yöntemler

6.2.1. Müşterek yönetim konsolidasyonu yönteminin uygulanması

Müşterek yönetime tabi ortaklıkların finansal tablolarda gösteriminde müşterek yönetim konsolidasyonu yöntemi uygulanır.

Bu yöntem esas itibarıyla konsolidasyon yöntemi kapsamında yapılan işlemlerle aynıdır. Ancak, müşterek yönetim konsolidasyonu ile ilgili işlemlere başlanmadan önce, ilgili müşterek yönetime tabi ortaklıklara ait bilanço ve gelir tablosuna ait büyüklükler ana ortaklığın doğrudan ve/veya bağlı ortaklıkları vasıtasıyla sahip olduğu müşterek yönetime tabi ortaklıktaki pay yüzdesi kadar dikkate alınarak toplanır. Bu işlemler sonucunda oluşturulan konsolide finansal tablolarda ana ortaklık dışı özsermaye ve ana ortaklık dışı kar-zarar tutarları bulunmaz. (Madde 10)

---

¹³⁰ Daniel L JANSEN, Edward N. COFFMAN, Roy G. STEPHENS, Thomas J. BURNS, **Advanced Accounting**, 3rd Edition, McGraw-Hill Inc. 1994, s.91

6.2.2. Özkaynak yönteminin uygulanması

İştirakler özkaynak yöntemi kullanılarak muhasebeleştirilir.

İşletmelerin iştirak niteliği kazandığı tarih itibarıyla ve daha sonraki pay alımlarında, bir defaya mahsus olmak üzere, ana ortaklığın iştirakin sermayesinde sahip olduğu payların elde etme değeri ile bu payların iştirakin makul değerler esas alınarak düzenlenmiş bilançosundaki özsermayesinde temsil ettiği değer arasında oluşan pozitif veya negatif fark şerefiye olarak bilançoda ayrı kalemler olarak gösterilir ve konsolidasyonda belirtilen şekilde itfa edilir. Bu şekilde her bir iştirak için hesaplanacak pozitif şerefiyeler aktifte “maddi olmayan duran varlıklar” hesap grubu altında, ‘iştirakler şerefiyesi’ olarak, negatif şerefiye ise aynı hesap grubu içerisinde negatif bir kalem olarak “iştirakler negatif şerefiyesi” olarak konsolide bilançoya yansıtılır. Önceki dönemlerde elde edilen iştirakler için gerekli şerefiye ve itfa payı hesaplamaları yapılarak sonuçlar geçmiş yıllar kar veya zararı ile ilişkilendirilir.

Birden çok iştirakin bulunması durumunda, hesaplanan şerefiyeler toplanarak tek bir şerefiye değeri konsolide bilançoda yer alır.¹³¹

Bu yöntemde iştirakler öncelikle elde etme maliyeti ile kaydedilir. Hesaplanan şerefiye tutarına göre gerekli değer düzeltmeleri yapıldıktan sonra, finansal tabloların hazırlanması sırasında bu tutar iştirakin özsermayesinden ana ortaklığın payına düşen kısma isabet eden tutar kadar artırılır veya azaltılır. Bu işlemlerde, elde etme maliyetine kıyasla özsermaye payına isabet eden tutarda meydana gelen artışlar kâr, azalışlar ise zarar olarak gelir tablosunda gösterilir. Özsermayedeki değişikliğin kâr veya zarar dışındaki özsermaye kalemlerinden

---

¹³¹ Kadir GÜRDAL, a.g.t., s. 188

kaynaklanması halinde ana ortaklığın özsermayesinde de bu kalemlere ilişkin gerekli düzeltmeler yapılır. İştiraklerden tahsil edilen kâr payları ilgili iştirak tutarından düşülür. İştirakin olağanüstü gelir ve giderlerinden kaynaklanan özkaynak değişiklikleri gelir tablosunda diğer olağanüstü kalemlerle birlikte veya ayrı bir olağanüstü kalem olarak gösterilebilir.

Ana ortaklığın, iştirakin zararlarındaki payı iştirakin bilanço değerine eşit veya bundan fazla ise iştirak iz bedeli ile izlenir. Ana ortaklığın iştirak adına yükümlülükler üstlenmesi veya iştirak adına ödemeler yapması durumunda bu tutarlar, gerekirse karşılık ayırmak suretiyle, zarar olarak dikkate alınır ve ilgili iştirak ile ilişkilendirilir. İz bedeliyle izlenen iştirakin özkaynaklarındaki azalmanın ortaklığın payına düşen kısmı ayrıca dipnotlarda belirtilir. (Madde 11)

Konsolidasyon kapsamı dışında bırakılan ancak konsolide finansal tablolarda yer alan ve üzerinde önemli etkinliğin bulunduğu şirketlerdeki yatırımların özkaynak yöntemine göre muhasebeleştirilmesi gerektiği de belirtilmektedir.¹³²

6.3. Hazine'nin Bankalara İlişkin Tebliğinde Göre Uygulanan Yöntemler

Üç farklı yöntem benimsenmiştir.

6.3.1. Tam Konsolidasyon

Sermayelerinin % 100'üne sahip olunmasa da, finansal kurumlar topluluğuna dahil olan ve konsolidasyon kapsamına alınan banka ve diğer finansal kuruluşların karşılıklı hesaplarının “Konsolide Finansal Tablolar Çalışma Formu” üzerinde mahsup edilmesi suretiyle ana ortaklık haricindeki diğer ortaklıkların aktif, pasif, gelir, gider ve gayri nakdi yükümlülüklerinin % 100'ünün ana ortaklığın aktif, pasif, gelir, gider ve gayri nakdi yükümlülükleri ile bu Tebliğde belirtilen esaslara uygun

---

¹³² Nalan AKDOĞAN, a.g.m., s. 34

olarak birleştirilmesini ve finansal kurumlar topluluğu dışındaki kısma dışen payın bilanço ve gelir tablosunda ayrı kalem olarak gösterilmesini öngören yöntemdir.

6.3.2. Oransal Konsolidasyon

Konsolidasyon kapsamına alınan ortaklıkların aktif, pasif, gelir, gider ve gayri nakdi yükümlülüklerinin, bu ortaklıkların sermayelerinde sahip olunan oranlar kadar olmak üzere, ana ortaklığın aktif, pasif, gelir, gider ve gayri nakdi yükümlülükleri ile birleştirilmesini öngören yöntemdir.

6.3.3. Özsermaye Yöntemi

Bir iştirakteki sermaye payının defter değerinin, iştirak edilen ortaklığın özsermayesinde dönem içinde ortaya çıkan değişiklik tutarından, iştirak eden şirkete dışen pay kadar artırılıp azaltılmasını ve iştirak edilen ortaklıktan alınan kâr paylarının, iştirak tutarının bu şekilde değiştirilmiş değerinden dışülmesini öngören yöntemdir.

6.4. Yedinci Yönergeye Göre Uygulanan Yöntemler

Konsolidasyon yöntemlerinin kullanımında tutarlılık olmalıdır. (Madde 25)

Konsolidasyona alınan ilgili ortaklığın, belirli bir etkinliğe sahip olduğu ortaklıktaki sermaye payı, konsolide finansal tablolarda özsermaye yöntemine göre alınmalıdır. Konsolide finansal tablo dipnot ve eklerinde, konsolide edilen ortaklıklar hakkında yeterli açıklamaların verilmesi zorunludur. 7. yönergeye göre şirketler özsermaye yöntemini kullanmak zorundadır. Oransal konsolidasyon yöntemini ise, özsermaye yöntemine yardımcı olarak kullanabilirler. Oransal konsolidasyonda şirket “hisse oranına” göre varlıkları, yükümlülükleri, gelir ve giderleri yeniden hesaplamaktadır.¹³³

---

¹³³ Mark E. HASKINS, Kenneth R. FERRIS, Thomas SELLING, a.g.e., s.61

Konsolide finansal tabloların ve raporların uygunluğu onaylandıktan sonra, bu tablo ve raporların denetçi raporu ile birlikte üye ülkelerin yasalarına göre kamuya açıklanması gerekir.¹³⁴

7. Türkiye’deki Konsolide Finansal Tablolar Uygulamasının Uluslararası Muhasebe Standardı ile Karşılaştırılması

Uluslararası Finansal Raporlama Standartları’nın (UFRS) amacı, küresel platformda finansal piyasaların gelişmesini ve güçlenmesini destekleyebilmek için dünya genelindeki uyumsuzlukları en aza indirmek ve finansal tablolarda şeffaflığı düzenlenmektir.¹³⁵

Günümüzde, uluslararası muhasebe standartlarının geniş bir kesimde kabul gördüğü söylenebilir. Uluslararası muhasebe standartları kimi ülkelere ulusal muhasebe düzenleri için “temel” kabul edilmiş, kimi ülkelere kendi standartlarını oluştururken uluslararası bir ölçü olarak kabul edilmiş, kimi uluslararası birlikler sermaye piyasaları ve borsalarca resmi olarak tanınmıştır.¹³⁶

UFRS’ye göre konsolide mali tablolar kendisine bağlı şirketleri olan her ana şirket tarafından (istisnalar hariç) düzenlenmelidir. Ana şirket, yönetim kontrolünü elinde bulundurduğu tüm şirketleri kendi tabloları ile konsolide ederek yayınlamalıdır. Burada yönetim kontrolü, ana şirketin dolaylı ya da dolaysız olarak bağlı şirket oylarının %50 ya da daha fazlasını elinde bulundurması olarak tanımlanmaktadır. %50 oydan daha azını elinde bulunduran ana şirketlerin yönetimde oylama haklarının %50’sini elinde bulundurması için ancak diğer yatırımcılarla bu konuda bir anlaşmanın varolması veya yönetim kontrolünü elinde

---

¹³⁴ Enver EROĞLU, **AB Muhasebe Uygulamaları ile Türkiye Muhasebe Uygulamalarının Karşılaştırılması**, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 1997, s. 75

¹³⁵ Küresel Muhasebe Standartları, **TÜRMOB Haber**, Sayı 1, Nisan 2004, s.3

¹³⁶ Frederick D. CHOI, Carol FROST, Gary MEEK, a.g.e., s. 262

bulundurduğunun diğer anlaşmalarla belli olduğu istisna halleriyle mümkün kılınmıştır. Buradan da anlaşılacağı üzere bir şirketin bağlı şirket sayılarak ana şirket tarafından mali tablolarının konsolide edilmesi için temel aldığı görüş şirket yönetiminin ana şirket kontrolü altında olmasıdır.¹³⁷

Konsolide finansal tablolar ile ilgili Türkiye uygulaması, uluslararası muhasebe standardı ile tam olarak uyumludur. Ancak, bu uyumu bozmayacak bazı küçük farklılıklar da bulunmaktadır. Bunlar:

a. Bağlı ortaklık tanımı uluslararası muhasebe standardında, “ana ortaklık tarafından kontrol edilen” diye belirlenmiştir, detaya girilmemiştir. TMS’de ise bağlı ortaklık “ana ortaklık tarafından hisselerinin doğrudan veya dolaylı olarak %50’den fazlasına veya aynı oy hakkına ya da yönetim çoğunluğunu seçme hakkına sahip olunan” ortaklık olarak belirtmiştir.

b. TMS’ında, yabancı bağlı ortaklıkların finansal tabloları “TL”sına çevrildikten sonra konsolidasyon kapsamına alınır şeklinde düzenleme yapılmıştır.

c. Uluslararası muhasebe standardında, konsolidasyon işleminin yapılışında gidermelerle ilgili açıklamalar ve teknik detaylar verilmiştir.

d. Uluslararası muhasebe standardında, değişik tarihlerde hazırlanmış finansal tablolar konsolide edilmişse, bu tarihle konsolidasyon tarihi arasında ortaya çıkan önemli olaylar veya grup içi ticari işlemlerin etkilerinin düzeltileceği belirtilmiştir.

e. Uluslararası muhasebe standardı farklı muhasebe politikaları uygulandığında, bu politikaların uygulanmasından doğan farklılıkların uygun düzeltmelerin yapılmasından sonra konsolidasyonun yapılacağı yönünde düzenleme

---

¹³⁷ Begüm SEÇGEN, **Uluslararası Muhasebe Harmonizasyonu Çalışmaları ve Türkiye Muhasebe Standartları ile Uyumu**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1998, s. 79

vardır. TMS’de ise, muhasebenin önemlilik kavramının göz önüne alınarak bu işlemin yapılacağı belirtilmiştir.

f. TMS’de, muhasebe politikalarının neden olduğu farklılıkların tam olarak hesaplanamaması durumunda, yapılacak düzeltme işleminde bazı varsayımlar ve tahminlere göre yapılacağı ve bunların dipnotlarda açıklanacağı belirtilmişken, bu durum uluslararası muhasebe standardında yer almamıştır.

g. Her iki standartta da bağlı ortaklığın elden çıkarılmasında oluşan karın konsolide tablolarda yer alacağı ifade edilmiştir. TMS’de, karşılaştırılabilirlik açısından, bu işlemlere ilişkin gerekli ek bilgilerin dipnotlarda verilmesi benimsenmiştir.

h. TMS’de konsolide gelir tablosunun düzenlenmesi ilişkin ilke ve esaslar, detaylı bir şekilde verilmiştir. Uluslararası muhasebe standardında bu yoktur.

i. TMS’de konsolide bilançonun düzenlenmesi ilişkin ilke ve esaslar başlığı altında “konsolidasyon” detaylı olarak anlatılmıştır. Bu arada şerefiyenin nasıl hesaplanacağı, hangi hesapta gösterileceği, şerefiyenin 5 yıl içinde itfası, alacak ve borçların giderilmesi gibi konular standartta belirtilmiştir. Uluslararası muhasebe standardında bu yoktur.

j. TMS’de konsolidasyona tabi olan şirketlerden bir veya birkaçının topluluğun finansal tablolarının doğruyu ve gerçeği yansıtmasını etkileyecek derecede önemli olmaması durumunda, bu şirket veya şirketlerin konsolidasyona dahil edilmeyeceği açıklanmıştır. Uluslararası muhasebe standardında böyle bir açıklama bulunmamaktadır.¹³⁸

---

¹³⁸ P. Başak BERBEROĞLU, **Uluslararası Muhasebe Standartları ile Ülkemizdeki Muhasebe Standartları Uygulamalarının Karşılaştırılması**, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Antalya, 2002, s. 106

k. SPK Tebliğinde öngörülen, konsolide edilecek finansal tabloların kapanma tarihleri arasındaki üç aylık farkın kabul edilmesi ilkesi yedinci yönergede de benimsenmiştir. Uluslararası muhasebe standardında ise herhangi bir tarih farklılığı verilmemiş, yalnız dipnotlar bölümünde tarih farklılığı varsa bunun açıklanması gerektiği belirtilmiştir.

l. SPK Tebliği'nde uluslararası muhasebe standardından farklı olarak ilk konsolide finansal tabloların hazırlanması, konsolide finansal tabloların bağımsız denetimi ve konsolidasyona dahil şirketlerin finansal tablolarının hazırlanmasında kullanılacak standartlara ilişkin ek açıklamalarda yer almaktadır.¹³⁹

m. Uluslararası muhasebe standardında “azınlık payları” olarak anılan hesap grubu ilgili SPK Tebliği'nde “ana ortaklık dışı özsermaye” olarak adlandırılmaktadır.¹⁴⁰

n. Yedinci yönerge ve SPK Tebliğinde konsolidasyona alınacak şirketlerin faaliyet konularının farklı olabileceği belirtilmiştir. Oysa uluslararası muhasebe standardında faaliyet konusu farklı olan şirketler birleştirme dışı bırakılmıştır. Bağlı şirketin faaliyet konusu, gruba dahil diğer şirketlerin faaliyet konusundan çok farklı olsa da gerekli açıklamalar yapılarak konsolidasyon anlamlı hale getirilir. Farklı faaliyet alanları nedeniyle bağlı ortaklık konsolidasyon dışı bırakılmamalıdır.¹⁴¹

Hem TMS'de hem uluslararası muhasebe standartlarına göre konsolidasyon, topluluğa ait finansal tablolarda yeralan varlıklar, yabancı kaynaklar, özkaynaklar, gelir ve karlar ile gider ve zararların bir bütün olarak birleştirilmesi ve daha sonra

---

¹³⁹ P. Başak BERBEROĞLU, a.g.t., s. 108

¹⁴⁰ P. Başak BERBEROĞLU, a.g.t., s. 108

¹⁴¹ B. J. EPSTEIN, A. A. MIRZA, **IAS 2000: Interpretation and Application of International Accounting Standards 2000**, John Wiley&Sons Inc., 2000, s. 427

konsolidasyon ilke ve kuralları doğrultusunda gerekli düzeltmelerin yapılarak konsolide finansal tabloların düzenlenmesidir.¹⁴²

Avrupa Birliği'nde hisse senetleri borsada ve diğer organize piyasalarda işlem gören tüm şirketlerin konsolide finansal tablolarının en geç 01.01.2005'ten itibaren uluslararası standartlarla uyumlu hazırlanması zorunlu tutulmuştur. Özellikle, Türkiye'nin de AB'ye tam üyelik başvurusunda bulunması ve bu konuda kararlı pek çok adım atması nedeniyle SPK 01.01.2005'ten itibaren uygulama zorunluluğu getirdiği "Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Seri:XI, No:25 Sayılı Tebliğ"i hazırlamıştır. Bu tebliğde kamuyu aydınlatma genel amacına hizmet etmek üzere üretilen muhasebe standartları, uluslararası kabul görmüş standartlar dikkate alınarak hazırlanmıştır.

---

¹⁴² Yüksel Koç YALKIN, "Türkiye'de Ortak Muhasebe ve Denetim Standartları", **16. Türkiye Muhasebe Kongresi Tebliğleri**, TÜRMOB, 1997, s. 32

UYGULAMA

Bu bölümde, kuramsal alt yapısı ve dünya uygulaması anlatılan konsolidasyon konusuna ilişkin bir uygulama düzenlenecektir. Amaç, mali tabloları verilmiş şirketlerin konsolide mali tabloları düzenlenirken uygulanan eliminasyon işlemlerinin, azınlık paylarının, konsolidasyon farkı ve üstesinin bir uygulama ile göstermektir.

Uygulama hipotetik olup beş şirket vardır (A-B-C-D-E) ve bu şirketlerin kapanış bilançoları düzenlenmiştir. A şirketi ana ortaklık konumundadır. B, C, D, şirketleri A şirketinin bağlı ortaklığı konumundadır ve E şirketi ise A şirketinin iştiraki konumundadır. A şirketinin ve diğer şirketlerin katılım oranları aşağıdaki gibidir:

A şirketi ana ortaklık,

A şirketi B şirketinin %100'üne,

A şirketi C şirketinin %70'ine,

B şirketi D şirketinin %50'sine,

D şirketi de E şirketinin %30'una iştirak etmiştir.

Şirketler arasında gerçekleşen işlemler aşağıdaki gibidir:

- 1- D şirketi E şirketinin %30'luk kısmını 31.12.2003 tarihinde satın almıştır. D şirketi E şirketinin %30'luk kısmı için 74.000.000.000 TL ödemiştir.
- 2- B şirketi D şirketinin %50'lik kısmı için 114.000.000.000 TL ödemiştir.
- 3- A şirketi B şirketinin tamamı için 350.000.000.000 TL ödemiştir.
- 4- A şirketi C şirketinin %70'lik kısmı için 200.000.000.000 TL ödemiştir.

5- A şirketi ile C şirketi arasında 2003 yılında alım-satım gerçekleştirilmiştir. Bu yılda A şirketinin C şirketine satış tutarı 100.000.000.000 TL'dir. Bu satışlardaki kar oranı %10'dur.

6- C şirketinin stoklarının 55.000.000.000 TL'lik kısmını A şirketinden satın almıştır.

7- Yıl sonu itibariyle A şirketinin C şirketinden 26.000.000.000 TL'lik senetsiz alacağı bulunmaktadır.

Yapılan uygulama ile birlikte eliminasyon işlemlerinin, konsolidasyon üstesi ve farkının nasıl hesaplandığını, azınlık payının nasıl hesaplandığını, ana şirket ile bağlı ortaklıklar arasında dolaylı ilişkinin bulunması durumunda konsolide tabloların nasıl düzenleneceğini, ana şirket ile bağlı ortaklıklar arasında doğrudan ilişki bulunması durumunda konsolide tabloların nasıl düzenleneceğini, şirketler arasında alım satımın olması-olmaması durumunda konsolide tabloların nasıl düzenleneceğini göreceğiz.

Zincirleme bir ilişki olduğu için ilk önce D şirketinin konsolide bilançosunu hazırlayacağız. Burada konsolidasyon farkını ve azınlık payını hesaplayıp eliminasyon işlemlerini yapacağız.

İkinci aşamada B şirketinin konsolide bilançosunun hazırlayacağız. Burada bilanço değerine eşit bir değerle satın alma olduğu için konsolidasyon üstesi veya farkı doğmamaktadır sadece azınlık payı oluşmaktadır.

Üçüncü aşamayı da kendi içinde iki kısma bölebiliriz. İlk kısımda A şirketinin C şirketi ile alım-satım ilişkisinde bulunduğu için bu duruma ait eliminasyon işlemlerinin yapılması ve A şirketinin bağlı ortaklığı durumunda olan B şirketinin bilançolarının konsolide edilme olarak ikiye bölebiliriz.

Aşağıda şirketlere ait 31.12.2003 tarihli kapanış bilançoları verilmiştir:

"A" ŞİRKETİNİN
31.12.2003 TARİHLİ KAPANIŞ BİLANÇOSU (Bin TL)
AKTİF (VARLIKLAR)

I-	DÖNEN VARLIKLAR	
A-	Hazır Değerler	
1-	Kasa	125.000.000
2-	Alınan Çekler	25.000.000
3-	Bankalar	100.000.000
B-	Menkul Kıymetler	
1-	Özel Kesim Tahvil, Senet ve Bonoları	57.000.000
2-	Kamu Kesimi Tahvil, Senet ve Bonoları	75.000.000
C-	Ticari Alacaklar	
1-	Alıcılar	40.000.000
2-	Alacak Senetleri	80.000.000
D-	Diğer Alacaklar	
1-	Personelden Alacaklar	21.000.000
E-	Stoklar	
1-	Ticari Mallar	200.000.000
	DÖNEN VARLIKLAR TOPLAMI	<u>723.000.000</u>
II-	DURAN VARLIKLAR	
C-	Mali Duran Varlıklar	
1-	Bağlı Ortaklıklar	550.000.000
	-B Şirketi	
	-C Şirketi	
D-	Maddi Duran Varlıklar	
1-	Binalar	143.000.000
2-	Taşıtlar	44.000.000
3-	Demirbaşlar	23.000.000
4-	Birikmiş Amortismanlar (-)	(44.000.000)
	DURAN VARLIKLAR TOPLAMI	<u>716.000.000</u>
	AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI	<u>1.439.000.000</u>

PASİF (KAYNAKLAR)

I-	KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	
A-	Mali Borçlar	
1-	Banka Kredileri	105.000.000
2-	Çıkarılmış Bonolar ve Senetler	45.000.000
3-	Diğer Mali Borçlar	23.000.000

B-	Ticari Borçlar	
1-	Satıcılar	34.000.000
2-	Borç Senetleri	47.000.000
C-	Diğer Borçlar	
1-	Personele Borçlar	2.000.000
2-	Diğer Çeşitli Borçlar	7.000.000
	KISA VADELİ YABANCI KAYNAK TOPLAMI	<u>263.000.000</u>
II-	UZUN VADELİ YABANCI KAYNAK	
A-	Mali Borçlar	
1-	Banka Kredileri	75.000.000
2-	Çıkarılmış Tahviller	21.000.000
B-	Ticari Borçlar	
1-	Diğer Ticari Borçlar	51.000.000
C-	Diğer Borçlar	
1-	Diğer Çeşitli Borçlar	17.000.000
	UZUN VADELİ YABANCI KAYNAK TOPLAMI	<u>164.000.000</u>
	YABANCI KAYNAK TOPLAMI	<u>427.000.000</u>
III-	ÖZKAYNAKLAR	
A-	Ödenmiş Sermaye	
1-	Sermaye	750.000.000
C-	Kar Yedekleri	
1-	Yasal Yedekler	152.000.000
2-	Statü Yedekleri	80.000.000
F-	Geçmiş Dönem Karı	30.000.000
	ÖZKAYNAKLAR TOPLAMI	<u>1.012.000.000</u>
	PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI	<u>1.439.000.000</u>

"B" ŞİRKETİNİN
31.12.2003 TARİHLİ KAPANIŞ BİLANÇOSU (Bin TL)
AKTİF (VARLIKLAR)

I-	DÖNEN VARLIKLAR	
A-	Hazır Değerler	
1-	Kasa	54.000.000
2-	Alınan Çekler	24.000.000
3-	Bankalar	78.000.000
B-	Menkul Kıymetler	
1-	Özel Kesim Tahvil, Senet ve Bonoları	13.000.000
2-	Kamu Kesimi Tahvil, Senet ve Bonoları	25.000.000
C-	Ticari Alacaklar	
1-	Alıcılar	65.000.000
2-	Alacak Senetleri	71.000.000
D-	Diğer Alacaklar	
1-	Personelden Alacaklar	12.000.000
E-	Stoklar	
1-	Ticari Mallar	123.000.000
	DÖNEN VARLIKLAR TOPLAMI	<u>465.000.000</u>
II-	DURAN VARLIKLAR	
C-	Mali Duran Varlıklar	
1-	Bağlı Ortaklıklar -D Şirketi	114.000.000
D-	Maddi Duran Varlıklar	
1-	Binalar	121.000.000
2-	Taşıtlar	80.000.000
3-	Demirbaşlar	34.000.000
4-	Birikmiş Amortismanlar (-)	(55.000.000)
E-	Maddi Olmayan Duran Varlıklar	
1-	Haklar	21.000.000
	DURAN VARLIKLAR TOPLAMI	<u>315.000.000</u>
	AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI	<u><u>780.000.000</u></u>

PASİF (KAYNAKLAR)

I-	KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	
A-	Mali Borçlar	
1-	Banka Kredileri	87.000.000
2-	Çıkarılmış Bonolar ve Senetler	23.000.000
3-	Diğer Mali Borçlar	15.000.000
B-	Ticari Borçlar	

	1-	Satıcılar	54.000.000
	2-	Borç Senetleri	72.000.000
C-		Diğer Borçlar	
	1-	Personele Borçlar	7.000.000
	2-	Diğer Çeşitli Borçlar	2.000.000
		KISA VADELİ YABANCI KAYNAK TOPLAMI	<u>260.000.000</u>
II-		UZUN VADELİ YABANCI KAYNAK	
A-		Mali Borçlar	
	1-	Banka Kredileri	127.000.000
	2-	Çıkarılmış Tahviller	65.000.000
B-		Ticari Borçlar	
	1-	Diğer Ticari Borçlar	27.000.000
C-		Diğer Borçlar	
	1-	Diğer Çeşitli Borçlar	3.000.000
		UZUN VADELİ YABANCI KAYNAK TOPLAMI	<u>222.000.000</u>
		YABANCI KAYNAK TOPLAMI	<u>482.000.000</u>
III-		ÖZKAYNAKLAR	
A-		Ödenmiş Sermaye	
	1-	Sermaye	250.000.000
C-		Kar Yedekleri	
	1-	Yasal Yedekler	30.000.000
	2-	Statü Yedekleri	18.000.000
		ÖZKAYNAKLAR TOPLAMI	<u>298.000.000</u>
		PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI	<u>780.000.000</u>

"C" ŞİRKETİNİN
31.12.2003 TARİHLİ KAPANIŞ BİLANÇOSU (Bin TL)
AKTİF (VARLIKLAR)

I-	DÖNEN VARLIKLAR	
A-	Hazır Değerler	
1-	Kasa	101.000.000
2-	Alınan Çekler	21.000.000
3-	Bankalar	87.000.000
B-	Menkul Kıymetler	
1-	Özel Kesim Tahvil, Senet ve Bonoları	23.000.000
2-	Kamu Kesimi Tahvil, Senet ve Bonoları	32.000.000
C-	Ticari Alacaklar	
1-	Alıcılar	56.000.000
2-	Alacak Senetleri	67.000.000
D-	Diğer Alacaklar	
1-	Personelden Alacaklar	13.000.000
E-	Stoklar	
1-	Ticari Mallar	155.000.000
	DÖNEN VARLIKLAR TOPLAMI	<u>555.000.000</u>
II-	DURAN VARLIKLAR	
D-	Maddi Duran Varlıklar	
1-	Binalar	100.000.000
2-	Taşıtlar	23.000.000
3-	Demirbaşlar	24.000.000
4-	Birikmiş Amortismanlar (-)	(44.000.000)
E-	Maddi Olmayan Duran Varlıklar	
1-	Haklar	12.000.000
	DURAN VARLIKLAR TOPLAMI	<u>115.000.000</u>
	AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI	<u>670.000.000</u>

PASİF (KAYNAKLAR)

I-	KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	
A-	Mali Borçlar	
1-	Banka Kredileri	75.000.000
2-	Çıkarılmış Bonolar ve Senetler	24.000.000
3-	Diğer Mali Borçlar	13.000.000
B-	Ticari Borçlar	
1-	Satıcılar	43.000.000
2-	Borç Senetleri	74.000.000
C-	Diğer Borçlar	

1-	Personele Borçlar	21.000.000
2-	Diğer Çeşitli Borçlar	23.000.000
	KISA VADELİ YABANCI KAYNAK TOPLAMI	<u>273.000.000</u>
II-	UZUN VADELİ YABANCI KAYNAK	
A-	Mali Borçlar	
1-	Banka Kredileri	40.000.000
B-	Ticari Borçlar	
1-	Diğer Ticari Borçlar	5.000.000
C-	Diğer Borçlar	
1-	Diğer Çeşitli Borçlar	2.000.000
	UZUN VADELİ YABANCI KAYNAK TOPLAMI	<u>47.000.000</u>
	YABANCI KAYNAK TOPLAMI	<u>320.000.000</u>
III-	ÖZKAYNAKLAR	
A-	Ödenmiş Sermaye	
1-	Sermaye	300.000.000
C-	Kar Yedekleri	
1-	Yasal Yedekler	30.000.000
2-	Statü Yedekleri	20.000.000
	ÖZKAYNAKLAR TOPLAMI	<u>350.000.000</u>
	PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI	<u>670.000.000</u>

"D" ŞİRKETİNİN
31.12.2003 TARİHLİ KAPANIŞ BİLANÇOSU (Bin TL)
AKTİF (VARLIKLAR)

I-	DÖNEN VARLIKLAR	
A-	Hazır Değerler	
1-	Kasa	22.000.000
2-	Alınan Çekler	11.000.000
3-	Bankalar	32.000.000
B-	Menkul Kıymetler	
1-	Özel Kesim Tahvil, Senet ve Bonoları	10.000.000
2-	Kamu Kesimi Tahvil, Senet ve Bonoları	9.000.000
C-	Ticari Alacaklar	
1-	Alıcılar	34.000.000
2-	Alacak Senetleri	45.000.000
D-	Diğer Alacaklar	
1-	Personelden Alacaklar	13.000.000
E-	Stoklar	
1-	Ticari Mallar	175.000.000
	DÖNEN VARLIKLAR TOPLAMI	<u>351.000.000</u>
II-	DURAN VARLIKLAR	
C-	Mali Duran Varlıklar	
1-	İştirakler	74.000.000
	--E şirketi	
D-	Maddi Duran Varlıklar	
1-	Binalar	100.000.000
2-	Taşıtlar	75.000.000
3-	Demirbaşlar	43.000.000
4-	Birikmiş Amortismanlar (-)	(44.000.000)
E-	Maddi Olmayan Duran Varlıklar	
1-	Haklar	12.000.000
	DURAN VARLIKLAR TOPLAMI	<u>260.000.000</u>
	AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI	<u><u>611.000.000</u></u>

PASİF (KAYNAKLAR)

I-	KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	
A-	Mali Borçlar	
1-	Banka Kredileri	75.000.000
2-	Çıkarılmış Bonolar ve Senetler	23.000.000
3-	Diğer Mali Borçlar	17.000.000
B-	Ticari Borçlar	

	1-	Satıcılar	34.000.000
	2-	Borç Senetleri	47.000.000
C-		Diğer Borçlar	
	1-	Personele Borçlar	3.000.000
	2-	Diğer Çeşitli Borçlar	2.500.000
		KISA VADELİ YABANCI KAYNAK TOPLAMI	<u>201.500.000</u>
II-	UZUN VADELİ YABANCI KAYNAK		
A-	Mali Borçlar		
	1-	Banka Kredileri	125.000.000
	2-	Çıkarılmış Tahviller	17.000.000
B-	Ticari Borçlar		
	1-	Diğer Ticari Borçlar	21.000.000
C-	Diğer Borçlar		
	1-	Diğer Çeşitli Borçlar	18.500.000
		UZUN VADELİ YABANCI KAYNAK TOPLAMI	<u>181.500.000</u>
		YABANCI KAYNAKLARIN TOPLAMI	<u>383.000.000</u>
III-	ÖZKAYNAKLAR		
A-	Ödenmiş Sermaye		
	1-	Sermaye	200.000.000
C-	Kar Yedekleri		
	1-	Yasal Yedekler	16.000.000
	2-	Statü Yedekleri	12.000.000
		ÖZKAYNAKLAR TOPLAMI	<u>228.000.000</u>
		PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI	<u>611.000.000</u>

"E" ŞİRKETİNİN
31.12.2003 TARİHLİ KAPANIŞ BİLANÇOSU (Bin TL)
AKTİF (VARLIKLAR)

I- DÖNEN VARLIKLAR

A-	Hazır Değerler	
1-	Kasa	15.000.000
2-	Alınan Çekler	3.500.000
3-	Bankalar	35.000.000
B-	Menkul Kıymetler	
1-	Özel Kesim Tahvil, Senet ve Bonoları	7.500.000
2-	Kamu Kesimi Tahvil, Senet ve Bonoları	12.500.000
C-	Ticari Alacaklar	
1-	Alıcılar	22.000.000
2-	Alacak Senetleri	82.000.000
D-	Diğer Alacaklar	
1-	Personelden Alacaklar	2.000.000
E-	Stoklar	
1-	Ticari Mallar	125.000.000
DÖNEN VARLIKLAR TOPLAMI		<u>304.500.000</u>

II- DURAN VARLIKLAR

D-	Maddi Duran Varlıklar	
1-	Binalar	97.000.000
2-	Taşıtlar	82.000.000
3-	Demirbaşlar	21.000.000
4-	Birikmiş Amortismanlar (-)	(40.000.000)
E-	Maddi Olmayan Duran Varlıklar	
1-	Haklar	17.000.000
DURAN VARLIKLAR TOPLAMI		<u>177.000.000</u>

AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI **481.500.000**

PASİF (KAYNAKLAR)

I- KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR

A-	Mali Borçlar	
1-	Banka Kredileri	79.000.000
2-	Çıkarılmış Bonolar ve Senetler	21.000.000
3-	Diğer Mali Borçlar	3.000.000
B-	Ticari Borçlar	
1-	Satıcılar	23.000.000
2-	Borç Senetleri	54.000.000
C-	Diğer Borçlar	

1-	Personele Borçlar	14.000.000
2-	Diğer Çeşitli Borçlar	18.000.000
	KISA VADELİ YABANCI KAYNAK TOPLAMI	<u>212.000.000</u>
II-	UZUN VADELİ YABANCI KAYNAK	
A-	Mali Borçlar	
1-	Banka Kredileri	55.500.000
2-	Çıkarılmış Tahviller	17.000.000
B-	Ticari Borçlar	
1-	Diğer Ticari Borçlar	4.000.000
C-	Diğer Borçlar	
1-	Diğer Çeşitli Borçlar	1.000.000
	UZUN VADELİ YABANCI KAYNAK TOPLAMI	<u>77.500.000</u>
	YABANCI KAYNAK TOPLAMI	<u>289.500.000</u>
III-	ÖZKAYNAKLAR	
A-	Ödenmiş Sermaye	
1-	Sermaye	150.000.000
C-	Kar Yedekleri	
1-	Yasal Yedekler	30.000.000
2-	Statü Yedekleri	12.000.000
	ÖZKAYNAKLAR TOPLAMI	<u>192.000.000</u>
	PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI	<u>481.500.000</u>

Zincirleme konsolidasyon olduğu için ilk önce D ve E şirketlerinden başlayacağız ve konsolide bilançoyu hazırlayacağız. D şirketi E şirketinin %30'una iştirak etmiş durumdadır. E şirketinin özkaynak toplamı 192.000.000 TL'dir. Bu durumda E şirketinin %30'unun değeri(192.000.000 x 0,30) 57.600.000 TL'dir. D şirketi E şirketinin %30'u için 74.000.000 TL ödemiştir. Bu durumda bir konsolidasyon farkı oluşmuştur ve (74.000.000 – 57.600.000) 16.400.000 TL'dir. Bilançonun aktifinde yer alır.

D şirketi E şirketinin tamamına sahip olmadığı için azınlık payının da hesaplanması gerekmektedir. Azınlık payı ise (192.000.000 x 0,70) 134.400.000 TL'dir. Azınlık payı bilançonun pasifinde muhasebeleştirilir.

Diğer kalemlerde yapılan işlemler ise karşılıklı toplama işlemidir. Bu işlemleri çalışma tablosunda gösterilmiştir. Örneğin D şirketinin kasa kalemi 22.000.000 TL ve E şirketinin kasa kalemi 15.000.000 TL'dir. Bu durumda D şirketinin konsolide bilançosunda kasa kalemi 37.000.000 (22.000.000 + 15.000.000) olarak gözükecektir.

Yukarıdaki çalışma tablosuna göre D şirketinin konsolide bilançosu aşağıdaki gibi olacaktır:

**"D" ŞİRKETİNİN
31.12.2003 TARİHLİ KONSOLİDE BİLANÇOSU (Bin TL)
AKTİF (VARLIKLAR)**

I-	DÖNEN VARLIKLAR	
A-	Hazır Değerler	
1-	Kasa	37.000.000
2-	Alınan Çekler	14.500.000
3-	Bankalar	67.000.000
B-	Menkul Kıymetler	
1-	Özel Kesim Tahvil, Senet ve Bonoları	17.500.000
2-	Kamu Kesimi Tahvil, Senet ve Bonoları	21.500.000
C-	Ticari Alacaklar	
1-	Alıcılar	56.000.000
2-	Alacak Senetleri	127.000.000
D-	Diğer Alacaklar	
1-	Personelden Alacaklar	15.000.000
E-	Stoklar	
1-	Ticari Mallar	300.000.000
	DÖNEN VARLIKLAR TOPLAMI	<u>655.500.000</u>
II-	DURAN VARLIKLAR	
D-	Maddi Duran Varlıklar	
1-	Binalar	197.000.000
2-	Taşıtlar	157.000.000
3-	Demirbaşlar	64.000.000
4-	Birikmiş Amortismanlar (-)	(84.000.000)
E-	Maddi Olmayan Duran Varlıklar	
1-	Haklar	29.000.000
	DURAN VARLIKLAR TOPLAMI	<u>363.000.000</u>
	Konsolidasyon Farkı	16.400.000
	AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI	<u><u>1.034.900.000</u></u>

PASİF (KAYNAKLAR)

I-	KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	
A-	Mali Borçlar	
1-	Banka Kredileri	154.000.000
2-	Çıkarılmış Bonolar ve Senetler	44.000.000
3-	Diğer Mali Borçlar	20.000.000
B-	Ticari Borçlar	
1-	Satıcılar	57.000.000
2-	Borç Senetleri	101.000.000
C-	Diğer Borçlar	
1-	Personele Borçlar	17.000.000
2-	Diğer Çeşitli Borçlar	20.500.000
	KISA VADELİ YABANCI KAYNAK TOPLAMI	<u>413.500.000</u>
II-	UZUN VADELİ YABANCI KAYNAK	
A-	Mali Borçlar	
1-	Banka Kredileri	180.500.000
2-	Çıkarılmış Tahviller	34.000.000
B-	Ticari Borçlar	
1-	Diğer Ticari Borçlar	25.000.000
C-	Diğer Borçlar	
1-	Diğer Çeşitli Borçlar	19.500.000
	UZUN VADELİ YABANCI KAYNAK TOPLAMI	<u>259.000.000</u>
	YABANCI KAYNAK TOPLAMI	<u>672.500.000</u>
III-	ÖZKAYNAKLAR	
A-	Ödenmiş Sermaye	
1-	Sermaye	200.000.000
C-	Kar Yedekleri	
1-	Yasal Yedekler	16.000.000
2-	Statü Yedekleri	12.000.000
	ÖZKAYNAKLAR TOPLAMI	<u>228.000.000</u>
	Azınlık Payı	134.400.000
	PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI	<u>1.034.900.000</u>

İkinci aşamada B şirketinin konsolide bilançosunu hazırlayacağız. B şirketi D şirketinin %50'sine sahiptir. D şirketinin özkaynak toplamı 228.000.000 TL'dir. D şirketinin %50'si (228.000.000 x 0,50) 114.000.000 TL'dir. B şirketi de D şirketini almak için ödemiş olduğu rakam 114.000.000 TL'dir. Yani bilançodaki değer eşit bir

bedel karşılığında satın alınmıştır. Bu durumda ne konsolidasyon üstesi ne de konsolidasyon farkı oluşmaktadır.

B şirketi D şirketinin tamamına sahip olmadığı için azınlık payının da hesaplanması gerekmektedir. Azınlık payı ise (228.000.000 x 0,50) 114.000.000 TL'dir. Bir zincirleme konsolidasyon olduğu için daha önceki konsolide edilmiş tabloda bulunan 134.400.000 TL'nin üzerine eklenmesi gerekir. Yani yeni durumda azınlık payı (134.400.000 + 114.000.000) 248.400.000 TL olacaktır.

Diğer kalemlerde yapılan işlemler ise karşılıklı toplama işlemidir.

Yukarıdaki çalışma tablosuna göre B şirketinin konsolide bilançosu aşağıdaki gibi olacaktır:

**"D" ŞİRKETİNİN
31.12.2003 TARİHLİ KONSOLİDE BİLANÇOSU (Bin TL)
AKTİF (VARLIKLAR)**

I-	DÖNEN VARLIKLAR	
A-	Hazır Değerler	
1-	Kasa	91.000.000
2-	Alınan Çekler	38.500.000
3-	Bankalar	145.000.000
B-	Menkul Kıymetler	
1-	Özel Kesim Tahvil, Senet ve Bonoları	30.500.000
2-	Kamu Kesimi Tahvil, Senet ve Bonoları	46.500.000
C-	Ticari Alacaklar	
1-	Alicılar	121.000.000
2-	Alacak Senetleri	198.000.000
D-	Diğer Alacaklar	
1-	Personelden Alacaklar	27.000.000
E-	Stoklar	
1-	Ticari Mallar	423.000.000
	DÖNEN VARLIKLAR TOPLAMI	<u>1.120.500.000</u>
II-	DURAN VARLIKLAR	
D-	Maddi Duran Varlıklar	
1-	Binalar	318.000.000
2-	Taşıtlar	237.000.000
3-	Demirbaşlar	98.000.000

4-	Birikmiş Amortismanlar (-)	(139.000.000)
E-	Maddi Olmayan Duran Varlıklar	
1-	Haklar	50.000.000
	DURAN VARLIKLAR TOPLAMI	564.000.000
	Konsolidasyon Farkı	16.400.000
	AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI	1.700.900.000

PASİF (KAYNAKLAR)

I-	KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	
A-	Mali Borçlar	
1-	Banka Kredileri	241.000.000
2-	Çıkarılmış Bonolar ve Senetler	67.000.000
3-	Diğer Mali Borçlar	35.000.000
B-	Ticari Borçlar	
1-	Satıcılar	111.000.000
2-	Borç Senetleri	173.000.000
C-	Diğer Borçlar	
1-	Personele Borçlar	24.000.000
2-	Diğer Çeşitli Borçlar	22.500.000
	KISA VADELİ YABANCI KAYNAK TOPLAMI	673.500.000
II-	UZUN VADELİ YABANCI KAYNAK	
A-	Mali Borçlar	
1-	Banka Kredileri	307.500.000
2-	Çıkarılmış Tahviller	99.000.000
B-	Ticari Borçlar	
1-	Diğer Ticari Borçlar	52.000.000
C-	Diğer Borçlar	
1-	Diğer Çeşitli Borçlar	22.500.000
	UZUN VADELİ YABANCI KAYNAK TOPLAMI	481.000.000
	YABANCI KAYNAK TOPLAMI	1.154.500.000
III-	ÖZKAYNAKLAR	
A-	Ödenmiş Sermaye	
1-	Sermaye	250.000.000
C-	Kar Yedekleri	
1-	Yasal Yedekler	30.000.000
2-	Statü Yedekleri	18.000.000
	ÖZKAYNAKLAR TOPLAMI	298.000.000
	Azınlık Payı	248.400.000
	PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI	1.700.900.000

Üçüncü ve son aşamada ise hem zincirleme konsolidasyon devam etmektedir hem de alım-satım ilişkisi olan bir konsolidasyon işlemi vardır. Bu aşamada hem zincirleme konsolidasyonun devamı olan A şirketi ile B şirketinin konsolidasyon işlemlerini hem de A şirketinin alım-satım ilişkisi içinde olduğu C şirketi ile konsolidasyonun yapılması gerekir.

A şirketi B şirketinin tamamına sahip olduğu için azınlık payı ortaya çıkmamaktadır.

A şirketi B şirketinin tamamına 350.000.000 TL ödemiştir. B şirketinin özkaynak toplamı ise 298.000.000 TL'dir. Bu durumda $(350.000.000 - 298.000.000)$ 52.000.000 TL'lik konsolidasyon farkı ortaya çıkar ve konsolide bilançonun aktifinde muhasebeleştirilir. D şirketinin konsolidasyonu sırasında ortaya çıkan 16.400.000 TL'ye eklenir. A şirketinin konsolide bilançosunda yer alan konsolidasyon farkı $(52.000.000 + 16.400.000)$ 68.400.000 TL olacaktır.

A şirketinin alım-satım ilişkisi içinde olduğu C şirketinin %70'ine sahiptir. C şirketinin özkaynak toplamı 350.000.000 TL'dir. C şirketinin %70'i ise $(350.000.000 \times 0,70)$ 245.000.000 TL'dir. A şirketi C şirketinin %70'lik kısmını almak için 200.000.000 TL ödemiştir. Bu durumda $(245.000.000 - 200.000.000)$ 45.000.000 TL konsolidasyon üstesi oluşur. Konsolidasyon üstesi bilançonun pasifinde yer alır.

A şirketi C şirketinin tamamına sahip olmadığı için azınlık paylarının da hesaplanması gerekir. Azınlık payı ise $(350.000.000 \times 0,30)$ 105.000.000 TL'dir. Daha önceki konsolidasyonlardan gelen azınlık payı tutarı ise 248.400.000 TL'dir. A şirketinin konsolide bilançosunda azınlık payı $(248.400.000 + 105.000.000)$ 353.400.000 TL olacaktır.

A şirketi ile C şirketi arasında bir alım-satım söz konusu olduğu için C şirketinin A şirketine senetsiz 26.000.000 TL borcu bulunmaktadır. Şirketlerin gerçek durumunun daha doğru yansıtılması amacıyla karşılıklı borç ve alacakların mahsup edilmesi gerekir. Yani A şirketinin konsolide bilançosunda yer alacak alıcılar kalemi, A şirketinin, C şirketin bilançosunda ve B şirketinin konsolide bilançosunda bulunan alıcılar kaleminin toplamından 26.000.000 TL çıkarılarak hesaplanacaktır. A şirketinin konsolide bilançosunda yer alacak alıcılar rakamı $(40.000.000 + 56.000.000 + 121.000.000 - 26.000.000)$ 191.000.000 TL olacaktır.

A şirketi C şirketine 100.000.000 TL'lik satış yapmıştır ve bu satışta kar marjı %10'dur. Yani $(100.000.000 \times 0,10)$ 10.000.000 TL kar elde edilmiştir. Demek ki bu 10.000.000 TL'lik stoku A şirketinin konsolide bilançosunda stoklar kaleminden çıkarmamız gerekmektedir. A şirketinin konsolide bilançosunda yer alacak ticari mallar kalemi, A şirketinin, C şirketin bilançosunda ve B şirketinin konsolide bilançosunda bulunan ticari mallar kaleminin toplamından satış karı olan 10.000.000 TL çıkarılarak hesaplanacaktır. A şirketinin konsolide bilançosunda yer alacak ticari mallar kaleminin rakamı $(200.000.000 + 155.000.000 + 423.000.000 - 10.000.000)$ 768.000.000 TL olacaktır.

Karşılıklı borç alacak ilişkisinden dolayı A şirketinin konsolide bilançosunda yer alan satıcılar kalemi, A şirketinin, C şirketin bilançosunda ve B şirketinin konsolide bilançosunda bulunan satıcılar kaleminin toplamından 26.000.000 TL çıkarılarak hesaplanacaktır. A şirketinin konsolide bilançosunda yer alacak satıcılar rakamı $(34.000.000 + 43.000.000 + 111.000.000 - 26.000.000)$ 162.000.000 TL olacaktır.

A şirketinin satışından kaynaklan 10.000.000 TL'lik karın A şirketinin konsolide bilançosu hazırlanırken konsolide bilançosundan düşülmesi gerekir. A şirketinin bilançosunda bulunan geçmiş dönem karı rakamından 10.000.000 TL düşülür ve konsolide bilançoda geçmiş dönem karı rakamı 20.000.000 TL olarak gözüktür.

Diğer kalemlerde yapılan işlemler ise karşılıklı toplama işlemidir.

Yukarıdaki çalışma tablosuna göre A şirketinin konsolide bilançosu aşağıdaki gibi olacaktır:

**"A" ŞİRKETİNİN
31.12.2003 TARİHLİ KONSOLİDE BİLANÇOSU (Bin TL)
AKTİF (VARLIKLAR)**

I-	DÖNEN VARLIKLAR	
A-	Hazır Değerler	
1-	Kasa	317.000.000
2-	Alınan Çekler	84.500.000
3-	Bankalar	332.000.000
B-	Menkul Kıymetler	
1-	Özel Kesim Tahvil, Senet ve Bonoları	110.500.000
2-	Kamu Kesimi Tahvil, Senet ve Bonoları	153.500.000
C-	Ticari Alacaklar	
1-	Alıcılar	191.000.000
2-	Alacak Senetleri	345.000.000
D-	Diğer Alacaklar	
1-	Personelden Alacaklar	61.000.000
E-	Stoklar	
1-	Ticari Mallar	768.000.000
	DÖNEN VARLIKLAR TOPLAMI	<u>2.362.500.000</u>
II-	DURAN VARLIKLAR	
D-	Maddi Duran Varlıklar	
1-	Binalar	561.000.000
2-	Taşıtlar	304.000.000
3-	Demirbaşlar	145.000.000
4-	Birikmiş Amortismanlar (-)	(227.000.000)
E-	Maddi Olmayan Duran Varlıklar	
1-	Haklar	62.000.000
	DURAN VARLIKLAR TOPLAMI	<u>845.000.000</u>

Konsolidasyon Farkı	68.400.000
AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI	<u>3.275.900.000</u>

PASİF (KAYNAKLAR)

I-	KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	
A-	Mali Borçlar	
1-	Banka Kredileri	421.000.000
2-	Çıkarılmış Bonolar ve Senetler	136.000.000
3-	Diğer Mali Borçlar	71.000.000
B-	Ticari Borçlar	
1-	Satıcılar	162.000.000
2-	Borç Senetleri	294.000.000
C-	Diğer Borçlar	
1-	Personele Borçlar	47.000.000
2-	Diğer Çeşitli Borçlar	52.500.000
	KISA VADELİ YABANCI KAYNAK TOPLAMI	<u>1.183.500.000</u>
II-	UZUN VADELİ YABANCI KAYNAK	
A-	Mali Borçlar	
1-	Banka Kredileri	422.500.000
2-	Çıkarılmış Tahviller	120.000.000
B-	Ticari Borçlar	
1-	Diğer Ticari Borçlar	108.000.000
C-	Diğer Borçlar	
1-	Diğer Çeşitli Borçlar	41.500.000
	UZUN VADELİ YABANCI KAYNAK TOPLAMI	<u>692.000.000</u>
	YABANCI KAYNAK TOPLAMI	<u>1.875.500.000</u>
III-	ÖZKAYNAKLAR	
A-	Ödenmiş Sermaye	
1-	Sermaye	750.000.000
C-	Kar Yedekleri	
1-	Yasal Yedekler	152.000.000
2-	Statü Yedekleri	80.000.000
F-	Geçmiş Dönem Karı	20.000.000
	ÖZKAYNAKLAR TOPLAMI	<u>1.002.000.000</u>
	Azınlık Payı	353.400.000
	Konsolidasyon Üstesi	45.000.000
	PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI	<u>3.275.900.000</u>

SONUÇ

Ekonomik gelişmenin ulaştığı boyutlar çerçevesinde günümüzde, şirketler hakkında tek tek bilgi ihtiyacının ötesinde, hukuki açıdan birbirinden bağımsız olmakla birlikte ekonomik yönden bütünlük arz eden ve tek merkezden koordine edilen şirket topluluklarının kavranmasına yönelik bilgi ihtiyacının gündeme geldiği ve pek çok batılı ülkede bu ihtiyacı karşılamak amacıyla konsolide finansal tablolara ilişkin düzenlemeler yapılmaktadır.

Çok sayıda ve karmaşık bir prosedür gerektiren finansal tabloların konsolidasyonu uygulaması, yer yer bazı sorunların ve uygulamada bir takım açmazların ortaya çıkması doğaldır.

İştigal konusu farklı olan şirketlerin finansal tabloları konsolide edildiğinde, muhasebe politikaları, değerlendirme yöntemleri, hesap planı ve raporlama sisteminde hesaplar arası örtüşme sorunu yaşanacaktır.

Konsolide tabloların, topluluğun gerçek durumunu yansıtabilmesi için konsolidasyona alınacak tüm ortaklıklar için ana ortaklığın değerlendirme yöntemlerinin aynısı kullanılmalıdır. Bu durum, konsolidasyona tabi tüm şirketlerin finansal tablolarını yeniden düzenlemeyi dahi gerektirebilecek bir güçlüğü de beraberinde getirecektir.

Konsolide finansal tablolar birden fazla şirketin varlık, borç, sermaye yapısı ve faaliyet sonuçlarını birleştirdiğinden, bunların finansal analizlerinden elde edilen sonuçlar ve oranlar ortalama değer taşımaktadır. Nitekim durumu kötü veya faaliyeti durgun olan bir ortaklık, grup içindeki finansal bünyesi güçlü ortaklıkların etkisiyle iyi olarak görülebilir ve en azından durumlarının bozukluğu diğer ortaklıkların sonuçları arasında kaybolabilir.

Konsolide finansal tablolar hazırlanırken alınacak başlıca önlemler, grup içi kontrollerin, önemlilik kavramını göz önünde bulundurmak suretiyle açıkça belirlenerek konsolidasyona tabi tutulacak şirketlerin belirlenmesi, bu şirketlerin aynı muhasebe standartları ve para cinsinden ifade edilen finansal tablolarını ve detaylı dipnotlarını hazırlamaları, bilanço tarihi ve bu tarihte sona eren dönem itibariyle grup şirketlerinin her türlü hesap mutabakatlarını tamamlamış olmaları ve bilanço tarihlerinin uyumlu hale getirilmiş olmasıdır.

Konsolide finansal tabloların hazırlanması Türkiye için büyük önem taşımaktadır. İşletmelerin kurumsallaşmaya başlamaları, aile şirketi yapısından çıkıp sermaye piyasalarına açılmaları konuyu daha da güncel duruma getirmiştir. Avrupa Birliği üyesi olma yolundaki ülkemizde yabancı yatırımlar artmakla birlikte, ülkemiz şirketlerinin de diğer ülkelerdeki yatırımları hızla artmaktadır.

Finansal piyasaların küreselleşmesi, çokuluslu şirketlerin ortaya çıkması, uluslararası bağımsız denetim kuruluşlarının küresel piyasalardaki etkinliği ve rekabeti, farklı ülke bloklarınca ekonomik birlik oluşturma hedefleri ile uluslararası alanda muhasebe kayıtlarında tespit edilen usulsüzlüklere ilişkin olarak ortaya çıkan skandallar, muhasebe düzenlemelerinin güncelleştirilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu çerçevede; Özellikle Avrupa Birliğinin, hisse senetleri borsalar ve diğer teşkilatlanmış piyasalarda işlem gören tüm şirketlerin konsolide finansal tablolarının en geç 01.01.2005 tarihinden itibaren Uluslararası Muhasebe Standartları (UMS), yeni adıyla Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS), ile uyumlu olarak hazırlanmasını zorunlu tutmuş olması; Uluslararası Sermaye Piyasası Kurulları Örgütünün (IOSCO) uluslararası kabul görmüş muhasebe standartlarının oluşturulmasında Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'nun (IASB)

alışmalarını destekleme politikasını benimsemesi ve bu amaçla okuluslu Şirketlerin UFRS'yi kullanmalarına izin vermelerine ilişkin bir tavsiye kararının bulunması, lkemizin Avrupa Birliği için tam üyelik başvurusu yapmış olması ve bu konudaki kararlılığı, ülkemizde uygulanan Muhasebe Standartlarının UFRS ile uyumunun sağlanması için yapılan çalışmalar tamamlanmıştır.

Bu çalışmada konsolidasyon konusu, Türkiye, Avrupa Birliği ve dünya uygulaması incelemeye çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

A. KİTAPLAR

ADLER James R., DELANEY Patrick, EPPSTEIN Barry J., FARAN Micheal F., **Wiley GAAP 98**, John Wiley and Sons Inc. 1998

AKDOĞAN Nalan, SEVİLENGÜL Orhan, **Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulaması**, Gazi Kitapevi, Ankara, 1999

AKDOĞAN Nalan, TENKER Nejat, **Finansal Tablolar ve Finansal Analiz Teknikleri**, Gazi Kitapevi, Ankara, 6. Baskı, 1998

AKGÜÇ Öztin, **Finansal Yönetim**, 7.Baskı, Muhasebe Enstitüsü Yayın No:65, 1998

ALTUĞ Osman, **Holding Şirketlerde Muhasebe Düzeni**, Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1992

ALTUĞ Osman, AYBOĞA Hanifi, **Şirket Kuruluşları Birleşme, Devir ve Tür Değişirme Sermaye Artırımı, Tasfiye ve Holding Şirketleri**, Evrim Yayınevi, İstanbul, 1996

ANDREW A. Haried, LEROY F. Imdieke, RALPH F. Smith, **Advanced Accounting**, John Wiley&Sons Inc, 1994

ATAMAN Ümit, **Muhasebede Dönem Sonu İşlemleri**, 12. Baskı, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 1999

ATAMAN Ümit, **Şirketler Muhasebesi**, 4. Baskı, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2000

BEAMS A. Floyd, **Advanced Accounting**, Prentice Hall, New Jersey, 1996

BELCHER Finley E., STICKNEY Clyde P., **Business Combinations and Consolidated Financial Statements**, Richard D. Irwin Inc. 1983

BERK Niyazi, **Finansal Yönetim**, Türkmen Kitapevi, 4. Baskı, İstanbul, 1999

BURNS Thomas J., COFFMAN Edward N., JANSEN Daniel L, STEPHENS Roy G., **Advanced Accounting**, 3rd Edition, McGraw-Hill Inc. 1994

CASHIN A. James, WISEMAN A. Joseph, **Theory and Problems of Advanced Accounting**, McGraw-Hill Company, 1982

CHOI Frederick D., FROST Carol, MEEK Gary, **International Accounting**, Prentice-Hall Inc, 3rd Edition, 1999

CRANDALL Robert H., **Intermediate Accounting**, Prentice Hall, 2nd Edition, 1990,

ÇAMOĞLU Ersin, PORAY Reha, TEKİNALP Ünal, **Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku**, 9. Baskı, Beta Yayınları, 2003

DANOS Paul, IMHOFF Eugene A., **Introduction to Financial Accounting**, Irwin Inc, 1991

DIAMOND Micheal A., **Financial Accounting**, 3rd Edition, Southwestern Publishing Co, 1993

DURMUŞ Ahmet Hayri, **Finansal Tablolar Tahlili**, M.Ü. Nihad Sayar Eğitim Vakfı, İstanbul, 1981

DURMUŞ Ahmet H., **Uluslararası Muhasebe Standartları (1-31)**, Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği Yayını, No:7, İstanbul, 1992

EPSTEIN B. J., MIRZA A. A., **IAS 2000: Interpretation and Application of International Accounting Standards 2000**, John Wiley&Sons Inc., 2000

FERRIS Kenneth R., HASKINS Mark E., SELLING Thomas, **International Financial Reporting and Analysis**, 2nd Edition, McGraw Hill, 2000

GENTRY James A., JOHNSON Glenn L., **Finney and Miller's Principles of Accounting Introductory**, 8th Edition, Prentice-Hall Inc. 1980

GÖNEN Eriş, **Anonim Şirketler Hukuku**, I. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 1995

GÖNENLİ Atilla, **İşletmelerde Finansal Yönetim**, Yön Ajans, İstanbul, 1988

GÜCENME Ümit, **Uluslararası Muhasebede Teknik Sorunlar**, Marmara Kitabevi, Bursa, 1998

GÜVEMLİ Oktay, **Kurumlar Topluluğunun Muhasebe, Finansman, Vergi ve Ticaret Hukuku Açısından Yönetimi**, M.Ü. Nihad Sayar Eğitim Vakfı Yayın No:451/684, İstanbul, 1993

HILLMAN Denis, KOCHANNEK Robin, NORQUARD Caroline, **Principles of Accounting**, 6th Edition, Dreyden HBS, 1992

LARSEN E. John, **Modern Advanced Accounting**, 8th Edition, McGraw Hill, 2000

NOBES Graham, **International Classification of Financial Reporting**, Croom Helm, 1994

OECD, **Consolidated Financial Statements**, Accounting Standards Harmonization Series No:5, 1998

NOBES C., PARKER R., **Comparative International Accounting**, Prentice-Hall Europe, 1998

OTLU Fikret, "Holding Şirketlerde Mali Tabloların Konsolidasyonu" **Atatürk Üniversitesi İktidasi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt 13, Sayı:1, Erzurum, 1999

PEKİNER Kamuran, **İşletme Denetimi**, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü Yayınları, No: 2306-70/22, Semet Matbaası, İstanbul, 1990

PEKİNER Kamuran, **Şirketler Muhasebesi ve Finansal Tablolar Analizi**, İstanbul, 1992

STICKNEY P. Clyde, **Financial Reporting and Statement Analysis: A strategic Perspective**, 3rd Edition, Dryden Press, 1996

Türkiye Muhasebe Standartları 5, Konsolide Finansal Tablolar

YALKIN Yüksel Koç, AKDOĞAN Nalan (Çevirenler), **Avrupa Topluluğu Dördüncü Yönerge, Yedinci Yönerge, Sekizinci Yönerge**, Turmob Yayınları 9, 1994

B. MAKALELER

AKDOĞAN Nalan, “TMS 5 Konsolide Finansal Tablolar Standardının İncelenmesi ve Bir Örnek Uygulama”, **Muhasebe ve Denetime Bakış**, İstanbul, Ekim 2001

ALP Sinan, “Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Mali Tabloların Düzeltilmesi, Konsolide Mali Tablolar ile İştiraklerin Muhasebeleştirilmesine İlişkin Tebliğ ile Sermaye Piyasalarına Getirilen Yenilikler”, **Yaklaşım Dergisi**, İstanbul, Sayı 108, Aralık 2001

BALLS A., “Not Waving But Selling, New Evidence and Perspectives on Mergers”, **Journal of Economic Perspectives**, 2001

BAYRAK Serbüent, “Konsolide Finansal Tablolar”, **Vergi Sorunları**, İstanbul, Sayı 158, Kasım 2001

BEKTÖRE Sabri, “Konsolide Bilançolar”, **Anadolu Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, Cilt 6, Sayı 1, 1992

BOZOĞLU Turan, “Holdinglelerde Finansal Tabloların Kullanımı, 1992-1993 HUK Konferansları III”, **Maliye ve Gümrük Bakanlığı Araştırma, Planlama Koordinasyon Kurulu Başkanlığı**, Yayın No:1993/327, Ankara, 1993

CAIRNS David, “Calling All National Standard Setters”, **Accountancy**, March 1990

DAVIES Howard, “Challenges in tih Changing Financial Markets” **FSA Conference**, London, 11 December 2000

FERGUSON R.W., “Study of Financial Sector Consolidation”, **Task Force on Financial Sector Consolidation Pres Briefing**, London, 25 January 2001

FITZGERALD R. D., “International Harmonization of Accounting and Reporting”, **International Journal of Accounting; Education and Research**, March 1999

Group of Ten, “Report on Consolidation in the Financial Sector – I”, **BIS**, January 2001

HOGGART Glenn, “Consolidation and Crises Management”, **Financial Regulator**, Vol.6, No:3 December 2001

Küresel Muhasebe Standartları, **TÜRMOB Haber**, Sayı 1, Nisan 2004

LUMPKIN Stephen, “Mergers and Acquisitions in the Financial Services Sector”, **Financial Market Trends**, OECD, No:75 March 2000

MARCUS G., “Issues For Consideration in Mergers and Takeovers from a Regulatory Perspective”, **9th International Research Institute Conference**, Johannesburg, 18 July 2000

PALOMBO L., “Banka Birleşmeleri ve Satın Almaları”, **Türkiye Bankalar Birliği Bankacılar Dergisi**, Sayı 20, Mart 1997

POLATKAN A.F., “Anonim Şirketlerin Devir Yoluyla Birleşme Sorunları”, **Türkiye Bankalar Birliği Dergisi**, Sayı 20, 1992

ROSMAN Andrew J., PACTER Paul, “The Debate Over Consolidating Statements”, **Financial Executive**, March-April Vol. 8, No:2, 1992

TAY J. S. W., PARKER R. H., “Measuring International Harmonization and Standardization”, **Abacus**, Volume 26, 1990

TÜRKER Murat, “Finansal Kurumlar Topluluğunda Finansal Tabloların Konsolidasyonu ve Konsolide Denetim Olgusu”, **ActiveBanka**, Temmuz, 2000

YALKIN Yüksel Koç, “Avrupa Birliği Yolundaki Türkiye’de Beklenen Muhasebe Harmonizasyon Sorunları ve Çözüm Önerileri”, **Muhasebe ve Bilim Dünyası Dergisi**, Cilt 2, Sayı 1, Mart 2000

ÜLKER M. Sema, Avrupa Topluluğunda Muhasebe Harmonizasyonu ve Konsolide Finansal Tablolar, **Muhasebe ve Vergi Dünyası**, Sayı 23, Mayıs, İstanbul, 1991

YALKIN Yüksel Koç, “Türkiye’de Ortak Muhasebe ve Denetim Standartları”, **16. Türkiye Muhasebe Kongresi Tebliğleri**, TÜRMOB, 1997

YANIK Serap, “Türkiye Muhasebe Standardı TMS 5 Konsolide Finansal Tablolar Standardı”, **20. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu**, Antalya, 2001

C. TEZLER

AĞCA Ahmet, **Uluslararası Muhasebe Standartlarının Gelişmekte Olan Ülkelerde Uygulanabilirliği ve Kabul Görmüşlüğü: Türkiye Üzerine Bir Araştırma**, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Eskişehir, 2003

AKBABA Hülya, **Konsolide Mali Tablolar ve Konsolidasyon ile İlgili Bir Vak'a Çalışması**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1997

AKBALIK Osman, **Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre Konsolide Finansal Tabloların Düzenlemesi ve Bir Uygulama**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2002

AVCI Özcan, **Bankalarda Finansal Tabloların Konsolidasyonu ve Konsolide Finansal Tabloların Denetimi**, Yetki Etüdü, Ankara, 1999

BERBEROĞLU P. Başak, **Uluslararası Muhasebe Standartları ile Ülkemizdeki Muhasebe Standartları Uygulamalarının Karşılaştırılması**, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Antalya, 2002

DOĞAN Ali İhsan, **Türkiye'de Holdinglerin ve Bağlı Şirketlerin Muhasebe Sistemi Uygulamaları ve Sorunları**, 9 Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İzmir, 1995

DOĞAN Zeki, **Kur Değişmeleri Nedeniyle Konsolide Mali Tabloların Düzenlenmesinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri**, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Adana, 1998

EROĞLU Enver, **AB Muhasebe Uygulamaları ile Türkiye Muhasebe Uygulamalarının Karşılaştırılması**, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 1997

GÜRDAL Kadir, **Muhasebe Standartları Yönünden Finansal Tabloların Konsolidasyon İlkeleri ve Uygulamaları**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, 2001

KAHRİMAN Murat, **Holding Şirketlerde Mali Tabloların Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre Konsolidasyonu**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2002

KAPTAN Şahika, **Mali Tabloların Konsolidasyonu ve Bir Uygulama**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1991

KARAYAĞIZ K. Tansev, **Enflasyonist Ortamda Konsolidasyon Teknikleri**, İstanbul Teknik Üniversitesi S. Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2002

SARAÇ Naim, **Temel Mali Tabloların Konsolidasyonu ve Uygulaması**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1996

SEÇGEN Begüm, **Uluslararası Muhasebe Harmonizasyonu Çalışmaları ve Türkiye Muhasebe Standartları ile Uyumu**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1998

TÜRKER Murat, **Bankacılık Sisteminde Finansal Tabloların Konsolidasyonu ve Denetimi**, T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Bankalar Yeminli Murakıpları Başkanlığı, Yetki Etüdü, Ankara, 1997

ÜNLÜ Özen Özden, **Avrupa Birliği'nde Finansal Konsolidasyon ve Türk Bankacılık Sektörü**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2002

ÖZET

Küreselleşme, uluslararası ticaretin gelişmesine, uluslararası ticaretin gelişmesi ise uluslararası iş yapan, yatırım yapan, finansman sağlayan, birleşen şirketlerin artmasına neden olmuştur. Uluslararası şirketlerin artması ise muhasebe ve finans işlemlerinde tek tip sağlama ihtiyacını doğurmuştur. Bu ihtiyaç dünyada uygulanan muhasebe standartlarının ve bu standartlara uygun raporlamanın gelişmesine, uluslararası muhasebe ve teori ve uygulamalarının pek çok teknik konuyu kapsamına neden olmuştur.

Bir şirketin bir anlık fotoğrafını yansıtan bilanço ve faaliyet döneminin sonuçlarını ortaya koyan gelir tablosu, şirketin finansal durumunun anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Varlık, kaynak ve faaliyet sonuçlarının gerçeğe uygun ve dürüst bir şekilde yansıtılması suretiyle kamu aydınlatma ilkesi işlerlik kazanabilecektir.

Bir bütünlük oluşturan şirketler topluluğunun kendi finansal durumunu ortaya koyan finansal tablolar “konsolide finansal tablo” olarak adlandırılır. Bu tablolar şirketler topluluğunu sanki tek bir şirketmiş gibi yansıtan tablolardır.

Bu çalışmada konsolidasyon konusunun kuramsal yapısının; Türkiye’de, Avrupa Birliği’nde ve dünyada finansal tabloların konsolidasyonu ile ilgili yayınlanmış bulunan tebliğ ve Standardları; Türkiye’deki uygulamanın dünya uygulaması ile karşılaştırılarak incelemek amaçlanmıştır.

ABSTRACT

Globalization have caused improvement in international trade and improved international trade have caused increase in businesses that work, invest, merge and provide financing internationally. Therefore increase in international firms have led to need for same kind of application procedures in accounting and finance processes. This need caused accounting standards in worldwide, improvement of reports that are appropriate (applicable) for these reports, and comprise of too many technical subjects in theory and application of international accounting.

Balance sheet that is the picture of a company at that time and income statement that shows the results of activities of a period help to understand the company's financial position. Only if assets, liabilities and activity results are shown (booked) in accordance with the truth and straight forward the principle of informing the public could function (be effective).

Financial tables that show financial position of a company that includes several business are called "consolidate financial tables". These tables are the ones that reflect these businesses as one company.

In this study theoretical structure of consolidation is aimed to be analyzed by comparing applications in Turkey with the applications around the world, published Standards and Communiques (official statements) that are related with the consolidation of financial tables in Turkey, European Union and around the world.